

Elisabeth Uhlig-Nordølum

Frafall i langrenn

Et klubbperspektiv

Masteroppgave i idrettsvitenskap
Seksjon for kultur og samfunn
Norges idrettshøgskole, 2019

Sammendrag

Frafall blant ungdommer virker å være et mye omdiskutert tema i langrenn og idrett generelt. Formålet med denne studien er derfor å gi innblikk i hvordan langrennklubber opplever frafallet blant ungdom mellom 13-19 år. Forskjellige ledere i klubber på Østlandet har derfor blitt intervjuet om sin egen vurdering av frafall i denne aldersklassen, samt i hvilken grad klubbene organiserer tiltak for å forhindre frafall. Studien tar utgangspunkt i ulike betraktninger rundt frafall, både fra tidligere forskning og det opplevde inntrykket i langrennsmiljøet og media. Ved hjelp av organisasjonsteoretiske perspektiver har jeg sett på om klubbene opplever en sammenheng mellom frafall og dagens organisering av og synet på norsk idrett. Det omfatter blant annet betraktninger rundt arbeidsstrukturer i klubbene og om generelle forventninger tilknyttede aktører har til klubbene møter klubbens behov.

Studiens hovedfunn viser at frafall er et nokså sammensatt tema, der klubbliderne opplever at mange forskjellige faktorer påvirker hvor lenge unge utøvere velger å være med på klubbaktiviteter. Samtidig retter mange av klubbens tiltak seg mot å styrke det sosiale og tilhørighetsfølelsen til klubb og egen gruppe. I tillegg opprettes det grupper til de som ikke ønsker å satse, der klubbene kun delvis opplever suksess ved at relativt få utøvere møter opp, samt utfordringer knyttet til både organisering og negative holdninger fra foreldre og utøvere. Videre viser funnene at klubbens hverdag kan sees på som en balansegang mellom topp og bredde, der det kan være vanskelig å møte alle behov, gitt at klubbene har begrensede ressurser på grunn av stor avhengighet av frivillig arbeidskraft. Samtidig tyder mye på at dagens tradisjonelle tilbud i større grad er attraktivt for de som ønsker å satse. Studiens funn gir derimot ingen tydelige svar på hvilken påvirkning profesjonaliseringen på administrativt nivå har på tilrettelegging av tilbudet og det kan derfor antas at organiseringsmåter avhenger av klubbens størrelse og situasjon. Da klubbens situasjon kan sees på som veldig individuell, burde felles mål, samt en felles løsning for alle klubber ikke etterstrebes. Klubbene vil derimot muligens oppleve større oppslutning ved å benytte seg av utøvernes innspill til å tilpasse og utvikle dagens organisering av treningstilbudet i tråd med forventningene utøverne og klubbens omgivelser stiller til tilbudet i klubben.

Nøkkelord: frafall, ungdom, langrenn, profesjonalisert, topp, bredde, organisasjonsteori.

Innhold

Sammendrag.....	3
Innhold	4
Forord.....	7
1. Innledning	8
2. Konseptuell bakgrunn og teoretisk rammeverk.....	10
2.1 Egen posisjon i feltet	10
2.2 Konseptuell bakgrunn - Den idrettslige siden	11
2.2.1 Frafall – et «gammelt» problem?	11
2.2.2 Frafall - et resultat av motivasjonsendring?	12
2.2.3 Frafall – en ønskelig og selvskapt trend?	12
2.2.4 Frafall utenfor klubbene	14
2.2.5 Frafall – en sammensatt problemstilling	14
2.3 Teoretisk rammeverk - Den organisatoriske siden	16
2.3.1 Frivillighet og profesjonalitet – en (u)mulig blanding?	16
2.3.2 Organisasjon og organisasjonsteori.....	18
2.3.3 Hva utgjør en organisasjon?.....	19
2.3.4 Frivillighet og profesjonalisering i praksis	21
2.3.5 Spenninger mellom ansatte og frivillige	23
2.3.6 Samarbeid på tvers av organisasjoner	24
2.3.7 Er idrettsklubber uegnet til å skape forandring?	25
3. Problemstilling og avgrensning	26
3.1 Ordforklaring	26
3.2 Avgrensning av studien.....	26
3.3 Forsknings spørsmål	27
4. Metodisk tilnærming	29
4.1 Oversikt over valgt metode og begrunnelse	29
4.2 Forberedelse av intervjusituasjonen.....	31
4.2.1 Hvilke spørsmålstyper finnes?	33
4.2.2 Intervjuets struktur	33
4.2.3 Ordvalg og treffende formulering av spørsmål	35
4.2.4 Språkbruken	36
4.2.5 «Nøytralitet» i intervjuet	37
4.3 Bruk av forskningsdagbok	38
4.4 Sammensetning av utvalget og utvalgsmetode	39

4.5 Gjennomføring av intervjuene	41
4.5.1 Intervjuguidenes oppbygging.....	41
4.5.2 Intervjusituasjonen	41
4.5.3 Etterarbeid av intervjuene	41
4.6 Analyse av intervjuene	42
4.7 Erfaringer fra intervjugjennomføringen	44
4.8 Ethiske overveielser i denne studien	44
4.9 Vurdering av studiens kvalitet - reliabilitet og validitet	45
4.10 Svakheter med denne metoden	46
5. Presentasjon av funnene	48
5.1 Deltakerne og sine klubber	48
5.1.1 Klubbenes trenere	49
5.1.2 Beliggenhet og dens påvirkning på medlemsmassen	51
5.1.3 Frivillighet i klubben.....	53
5.2 Vurdering av frafall	54
5.3 Når skjer frafallet i klubbene?	56
5.4 Hvorfor skjer frafallet i klubbene?	58
5.5 Hvordan jobbes det med frafall i klubbene?	65
5.6 Samarbeid innad i klubben og på tvers	72
5.7 Noen utfordringer er igjen	74
6. Diskusjon	76
6.1 Deltakernes vurdering av frafall	77
6.2 Når skjer frafall i klubbene?	77
6.3 Hvorfor skjer frafallet i klubbene?	78
6.3.1 Motivasjon er avgjørende – hvorfor er du på trening?.....	78
6.3.2 Prestasjon og konkurranse i idretten	80
6.3.3 Andre faktorer	81
6.4 Hva nå – vil idretten for mye?	81
6.4.1 Tilbud til de som ikke ønsker å satse	83
6.4.2 Viktigheten av å styrke det sosiale	84
6.4.3 Mer enn det sosiale.....	86
6.4.4 Finnes det en annen løsning?	87
6.5 Profesjonelle idrettslag	88
6.5.1 Kamp om deltakerne	89
6.5.2 Hvilken vei skal klubbene velge?	91
6.5.3 Klubbenes struktur og ressurser	91
6.5.4 Frivillighet og profesjonalisering.....	93

6.5.5	Er klubbenes aktivitet basert på medlemmenes ønsker?	95
6.5.6	Hvilken organiseringsform egner seg?.....	96
6.5.7	Den rette personen i den rette rollen	96
6.6	En plan for mange klubber?	97
6.6.1	Finnes det alternativer til generelle løsningsplaner?	98
6.7	En selvmotsigende idrett?	99
6.8	Det egentlige paradokset.....	101
7.	Avslutning.....	102
7.1	Ledernes holdninger til frafall og mulige løsningstiltak	102
7.2	Hvilken rolle spiller organisatoriske forhold?	103
7.3	Begrensninger og aktualitet.....	103
7.4	Mulig videre forskning.....	104
	Referanser.....	105
	Tabelloversikt	110
	Forkortelser	111
	Vedlegg	112
	Vedlegg 1	113
	Vedlegg 2	116
	Vedlegg 3	120
	Vedlegg 4	124
	Vedlegg 5	129

Forord

Veien jeg har gått for å sitte med denne oppgaven i hånden var ikke noe jeg kunne se for meg bare for noen år tilbake. Fra å skulle bo i Norge i ett år for å jobbe innen idrett, til å ta en mastergrad på Idrettshøgskolen har det vært en spennende og lærerik vei, som har bydd på mange emosjoner og opplevelser. Det er derfor både med stolthet over det jeg har fått til og ydmykhet over de mulighetene jeg har fått til å utvikle og utfordre meg, at jeg nå ser framover med glede og spenning for å se hvor reisen skal føre meg til nå. Det er en rekke personer som fortjener litt oppmerksomhet for sitt bidrag på veien.

En første takk gjelder derfor min veileder Fiona Dowling for vårt «internasjonale samarbeid». Du utfordret meg til å tenke nytt og ta et dypere blick i både teori og funnene mine. Takk for gode diskusjoner og oppmuntringer underveis i prosessen.

Jeg vil også rette en stor takk til de tre klubbene og deltakerne som har vært med i denne studien. Jeg setter stor pris på at dere tok dere tid i en travel vinterstid og at dere har gitt meg innblikk i deres hverdag i klubbene, uten dere hadde det ikke vært noe masteroppgave. Videre ønsker jeg å vie noen linjer til Oslo skikrets, som har gitt meg muligheten til et vikariat som har gitt mye inspirasjon til denne masteroppgaven og gjort det mulig å kombinere jobb og studie.

En takk gjelder også Kristin og Hanna, for alle de faglige og mindre faglige samtalene i lunsjpausen, presis kl.1230. Sammen har vi gledet oss over framgang, og bygget hverandre opp når hverdagen var slitsom.

Sist men ikke minst ønsker jeg å takke familien min. Foreldrene mine som har minnet meg på at jeg kan få til denne utfordringen. Uten deres tålmodighet og deres forståelse for mine mål hadde ikke denne masteren blitt til. Den største takken gjelder mannen min Olav, som har støttet, trøstet og oppmuntret meg når ting var vanskelige. Du har lest med et kritisk blick over oppgaven og vartet opp med gode middager etter lange dager på kontor og lesesal. Jeg regner med at du har sett fram til denne dagen, hvor vi kan diskutere andre ting enn frafall i langrenn.

Oslo, mai 2019

1. Innledning

Når langrennssporten diskuteres har det i den senere tiden ofte blitt tegnet et bilde av en idrett som mange opplever som for profesjonalisert. Trenere, utøvere, foreldre og ledere innenfor idretten har ytret seg i ulike sammenheng om økende kostnader til utstyr, reise og konkurranser, økning i antall treningstimer og krav til deltakelse i både trening og skirenn. Samtidig pekes det ofte på en stor frafallkvote blant unge utøvere, både hos gutter og jenter. Norges Skiforbund, heretter NSF, (2017) regner med at om lag 70% av utøverne slutter med langrenn fra de er 13 og til 19 år. En klubbundersøkelse gjort av NSF viser til de samme frafallsgrunnene som kommer fram i samtaler i skilmiljøet eller media og en endringsprosess ble satt i gang. Som en konsekvens av resultatet skal NSF's nye utviklingsmodell være et verktøy for NSF, skikretsene og klubbene til å ta vare på alle, uansett forutsetninger og ambisjonsnivå. Modellen skal hjelpe klubbene til å utvikle strukturer og tilbud som tilrettelegger for variert aktivitet uavhengig av ambisjonsnivå, og som motiviterer til aktivitet livet ut (NSF, u.å.). Det skal ved siden av toppidretten gis rom til utøvere som ønsker å drive med langrenn uten å konkurrere på toppnivå, noe som også er i tråd med Norges Idrettsforbunds, heretter NIF, (2015) ønske om en organisert idrett som skaper livslang bevegelsesglede. NSF tar på alvor at det har oppstått et inntrykk av at toppidrettspreget har spredd seg til yngre årsklasser, noe som kan være en utløsende faktor for at de som driver med langrenn for idrettens skyld, og som ønsker å være i en klubb på grunn av det sosiale miljøet, slutter (NSF, 2017; Bakkehaug, 2016). Utviklingen som observeres kan oppfattes som et resultat av en profesjonaliseringsprosess på sportslig og administrativt nivå hos mange klubber (Meyer & Bromley, 2013; Gould, 2009)

Men hvor alvorlig oppleves situasjonen hos klubbene selv? Selv har jeg vært utøver og trener i langrenn på klubbnivå, samtidig som jeg har vært ansatt i Oslo skikrets når jeg startet med denne masteroppgaven. Mange av mine egne erfaringer og samtaler med kollegaer eller trenere og ansatte rundt i klubbene har derfor gitt inspirasjon til denne masteroppgaven. Det har i lengre tid interessert meg om det negative bildet som tegnes av situasjonen er å finne hos noen av klubbene jeg kjenner til og hvilken innstilling klubbl lederne har til frafallsproblematikken. Ved siden av generelle frafallsstudier fra Norge og utlandet, finnes det få konkrete vitenskapelig studier om frafall i langrenn fra nyere tid. Mange av studiene har blitt gjort før året 2000, og det kan tenkes at sporten

har utviklet seg mye siden den gangen, og det som var frafallsgrunner før trenger ikke å være like aktuelle nå. Ikke minst er også idretten i sin helhet i en stadig utviklingsprosess, der sentrale problemstillinger som også spiller en rolle i samfunnet generelt er blitt mer og mer viktige for idretten. NIF (2015) legger nå for eksempel forsterket vekt på eksempelvis inkludering av minoritetsgrupper i idrettslag, fremme folkehelsen i det norske samfunnet og ønsker å skape arenaer der folk kan være aktivt liv ut.

Oppfordringen til å utvikle klubbtilbudet som når bredden kommer imidlertid også fra statens side. I den siste stortingsmeldingen om idrett oppfordres NIF (og sine ledd) til å styrke ungdomsidretten (definert som aldersgruppen 13-19 år) til å motvirke frafall og inkludere flere, også de som ikke ønsker å satse (Meld.St.26 (2011-2012)). NIF med sin visjon «Idrett for alle» tar dette opp i det Idrettspolitiske Dokumentet (NIF, 2015). Man ønsker å utvide tilbudet for å ta vare på alle, og motvirke frafall. Samtidig anerkjenner NIF at noe av frafallet skyldes også andre forhold, for eksempel overgang til andre idretter og legger derfor vekt på at særforbundene skal samarbeide forsterket for å gjøre det mulig å delta i flere aktiviteter (NIF, 2015).

På bakgrunn av denne utviklingen ønsker jeg med denne studien å få svar på om klubbliderne, på vegne av klubbene jeg har besøkt, kjenner seg igjen i det bildet som tegnes rundt frafall, og hvorvidt eller hvorfor de opplever frafall også i sin klubb. Samtidig skal jeg se på hvilke tiltak det eventuelt gjennomføres mot frafall og om klubbene evner å møte utfordringene som kommer i møte mellom topp- og breddeidrett. I denne sammenhengen ønsker jeg å bruke kunnskap om frivillige organisasjoner og deres arbeidsmåte til å få svar på om klubbene er godt nok rustet til en mulig endring av aktivitetstilbudet. Klubbliderne som deltok i denne studien har gitt meg et unikt innblikk i dens hverdag, og viser til at frafall er et nokså sammensatt tema. Jeg håper derfor at denne studien kan hjelpe til å forstå hvordan klubbliderne opplever dagens situasjon, og at den kan dermed være et viktig steg på veien til et verdifullt aktivitetstilbud i klubbene.

2. Konseptuell bakgrunn og teoretisk rammeverk

I det følgende skal jeg presentere både den konseptuelle bakgrunnen for oppgaven og det teoretiske rammeverket. Disse legger både grunnlaget for diskusjonen, og har gitt inspirasjon til valg av tema, problemstillingen og innholdet i intervjuene. Jeg velger å starte med å utdype egne erfaringer, samt min egen posisjon i feltet. Deretter gir den konseptuelle bakgrunnen en oversikt over tidligere forskning som har undersøkt frafall i idrett blant ungdom, både innenfor langrenn, men også idretten generelt. Her vises det blant annet til mulige begrunnelser for hvorfor unge utøvere faller fra den organiserte idretten. Det teoretiske rammeverket tar for seg egenskaper og arbeidsmåter innenfor frivillige organisasjoner, slik som idrettsklubber. For å kunne forstå hvorfor klubber velger å reagere på frafall på en bestemt måte, kan det være til hjelp å ha kunnskap om hvordan tradisjonelle idrettsklubber er bygget opp og hvordan de utfører det daglige arbeidet sitt. Grunnleggende forståelse for frivillige organisasjoners situasjon kan hjelpe med komme fram til riktige og nyttige tiltak for å løse problemer innenfor organisasjonen. For at tiltak skal kunne gi effekt er det derfor viktig å se på hva som ligger innenfor mulighetene til en frivillig organisasjon og hva som er mulige begrensninger.

2.1 Egen posisjon i feltet

En del av bakgrunnen for prosjektet er min egen erfaring som utøver, trener og som kretsansatt. Jeg er en av de som kan betegnes som ivrig mosjonist, som er interessert i langrenn og trening for å gå bedre og raskere på ski, selv om jeg stort sett ikke er opptatt av å konkurrere, men motiveres ut ifra begeistring av skigåingen i seg selv. I en periode har jeg selv vært medlem i en langrennsklubb, og har opplevd at det til tider kan virke vanskelig å leve opp til (indirekte) forventninger om å være med på samlinger og renn, eller å utvikle den så kalte skiparken. Ikke minst økonomisk kunne det være en utfordring for noen. Jeg har mange gode opplevelser fra klubbidretten, fikk god oppfølging av trenerne og var en del av det sosiale miljøet. Allikevel følte jeg nok flere ganger på at jeg ikke passet helt inn, som en som ikke ønsket å satse helhjertet og som ikke ønsket å bruke store deler av ressursene sine på idretten. Med andre ord tilhører også jeg den gruppen som har falt fra fellestreninger og konkurranser. Tiden min som trener og som ansatt i skikretsen har i tillegg gitt meg mye innsikt i hverdagslige problemstillinger som oppstår på krets- og klubbnivå, og har gjort meg nysgjerrig på hvordan det

jobbes innenfor de enkelte klubbene og hva som er mulighetene og utfordringene i den daglige driften med tanke på å skape et meningsfullt tilbud for flest mulig.

Frafall fra idretten og mangel på utøvere i de eldre klassene er noe som diskuteres hyppig i forskjellige sammenhenger. Noen klubber mangler særlig jenter, mens andre opplever at det påvirker miljøet negativt når utøvere, uansett kjønn, slutter i langrenn for å prioritere andre ting. Diskusjonene jeg har hørt gikk fra hvorvidt frafall er problematisk, eller om vi rett og slett må akseptere frafallet, til å prøve å finne mulige løsninger for problemet. Når vi snakket om frafall på trenerkursene i kretsen, var det ofte et tema som splittet deltakerne. Noen syntes at man må ta tak i problemet, mens andre mente det er en helt naturlig del av idretten. Mange hadde også en oppfatning av at det ofte ikke kun er treningen eller idretten i seg selv, men like mye miljøet rundt ungdommene, for eksempel foreldre som hadde høye forventninger og ønsket at barnet skulle få profesjonell oppfølging. Hos noen var derimot situasjonen motsatt, der foreldre trakk barnet ut av klubbaktiviteten når de opplevde opplegget som for krevende, særlig når det involverte oppfølging av foreldrene selv. Alle disse inntrykkene viser at problemet er meget komplekst, og det er åpenbart mange ulike faktorer som påvirker frafall. Hvorvidt min egen rolle har innflytelse på selve forskningsprosessen skal jeg drøfte nærmere i kapittel fire.

2.2 Konseptuell bakgrunn - Den idrettslige siden

2.2.1 Frafall – et «gammelt» problem?

Frafall virker å være et dagsaktuelt tema i langrenn, slik erfaringene fra min egen hverdag viser. Generelt menes det med frafall å slutte med noe. Når det snakkes om frafall i idrett mener man som regel det å slutte med organisert idrett, selv om frafall fra en idrett ikke betyr at man faller helt utenfor den organiserte idretten (Sisjord, 1993). Det har tidligere blitt gjennomført en rekke undersøkelser om frafall i idretten generelt, herunder særlig på aktivitetsnivået til ungdom (Seippel, Sisjord & Strandbu, 2016). Undersøkelser blant elever på ungdoms- og videregående skole viser både på tidlig nittitallet og nå, over tjuve år senere, at flere og flere ungdommer slutter med organisert idrett når de begynner på videregående skole. Man snakker om en nedgang av om lag 30 prosent på begge tidspunkter (Seippel, 2016). Situasjonen er dermed ikke noe nytt, men mange tidligere frafallsstudier svarer ikke på om ungdommen også slutter å trene på egenhånd, eller om de kun slutter i idrettslagene (Sisjord, 1993). Seippel et.al. (2016) viser til at vi

nå ser en tendens til økning av egenorganisert trening i ungdomsalderen, særlig treningssentre er populære. Det virker dermed slik at ungdommen, selv om de slutter i idrettslagene, ikke slutter med trening i seg selv, men er aktive på andre måter enn før, noe jeg skal gå nærmere inn på senere. Ungdommen virker faktisk å være mer aktiv nå enn før, og man ser en økning i antall treningstimer per uke. Men treningen skjer altså sjeldnere i idrettslag (Seippel, 2016).

2.2.2 Frafall - et resultat av motivasjonsendring?

En mulig grunn kan være at motivasjonen for trening endrer seg jo eldre en blir, men også den generelle motivasjonen for trening og idrett virker å ha forandret seg i samfunnet generelt (Seippel, 2016). Idrett og trening er ikke kun lenger en arena der man møter venner og har det gøy, til og med konkurranseaspektet har blitt mindre viktig ifølge undersøkelsen fra Norsk Monitor som Seippel (2016) viser til. Det er derimot en økning blant de som oppgir at idrett utfordrer kroppen, forebygger sykdom og skade og ikke minst bidrar til mentalt overskudd, samt en synlig gjennomtrengt kropp. Det blir også tydelig at det er flere som driver med idretter som lett kan gjennomføres på egen hånd, for eksempel løping, langrenn og turgåing, mens særlig lagidretter som håndball og tekniske idretter som turn og friidrett opplever nedgang. Interessant er det også å merke seg at de som fremdeles trener i idrettslag oftere oppgir at de gjør dette for idrettens skyld, har glede av aktiviteten og tenker mindre på utseende (Seippel, 2016). Kan det være mulig at motivasjonen for å trene har forandret seg slik at aktiviteten som tilbys i idrettslagene kun passer en mindre andel av de som ønsker å trene?

2.2.3 Frafall – en ønskelig og selvskapt trend?

Det sistnevnte diskuteres også av Bergsgard (2016), når han ser på om det i det hele tatt er ønskelig og hensiktsmessig at den organiserte idretten utvider sitt tilbud utenfor konkurranseorientert trening. Han peker på at det de siste årene har blitt en trend at ungdommer slutter seg til nye aktivitetstilbud utenfor klubbene. De nye idrettene faller under kategorien som ofte betegnes som trendsport og omfatter blant annet klatring, kajakk og snowboard, hvilke som regel foregår utenfor tradisjonelle klubber (Bergsgard, 2016). Samtidig kan det faktisk stilles spørsmål om frafallet fra ordinære idrettslag i det hele tatt er bekymringsfull, men heller «naturlig», og om det i det hele tatt er idrettens oppgave å prøve å rekruttere flere i ungdomsidretten (Hjelseth, 2016). Ordet frafall blir som regel tolket negativt, uansett i hvilken sammenheng. Samtidig mener Hjelseth

(2016) at frafallet i idretten først og fremst er negativt for idrettslagene som mister medlemmer, og som ikke minst har fått som oppgave fra politisk side å motvirke frafallet i den organiserte idretten (Meld. St. 26 (2011-2012); Hjelseth, 2016). Fra et politisk ståsted ser man mange fordeler med den organiserte idretten. Idretten kan være en sosial arena, den styrker frivilligheten og kan også være en mulighet for ungdommen å engasjere seg politisk. Særlig dette argumentet brukes ifølge Hjelseth (2016) når det sees på frafall som noe negativt. Men fremstår idrett faktisk som en viktig sosial arena for ungdommene, når det kan være tegn til at først og fremst de beste føler seg som en del av fellesskapet i idretten, samtidig som man ser at få ungdommer deltar i de demokratiske arenaene i idrettslagene (Hjelseth, 2016; Seippel, 2016)?

Bergsgard (2016) viser også til at utfordringene kan ligge i at en klubb ønsker å inkludere flere, men da på klubbens/idrettens premisser, fordi den ikke har ressurser til å tilrettelegge for en annen type aktivitet, både økonomisk og kunnskapsmessig. Tilbudene som skapes blir derfor kun delvis interessante for de det er tenkt til, i og med at de fremdeles har det klassiske preget av klubbaktivitet som skal stimulere til konkurransedeltakelse (Bergsgard, 2016). I sammenheng med denne studien vil det derfor være interessant å se på om klubbene skaper tilbud som skal motvirke frafall ikke kun i teorien, men som faktisk fungerer i praksis. Det kan tenkes at det er lite nyttig å lage et tilbud som i praksis allikevel blir gjennomført på samme måte som tidligere treningstilbud, fordi man ikke evner å skape noe nytt. Hjelseth (2016) kommer derfor med forslaget om at det kanskje hadde vært mer hensiktsmessig å utvikle idretten der den er best – å skape konkurranse-orientert aktivitet. Samtidig kan de ressursene som nå brukes til å motvirke frafall, bidra til å sikre at de som slutter med idretten finner andre arenaer som passer deres interesser bedre. Hjelseth (2016) mener at idretten nå prøver å være en arena for begge retninger, topp og bredde, noe som etter hans mening på sikt vil føre til at den organiserte idretten mister sitt særpreg. Det betyr allikevel ikke at det ikke er mulig å skape tilbud for de som ikke har interesse i å konkurrere, men disse tilbudene burde fremdeles være preget av prestasjonsforbedring og mestring, noe som ikke automatisk må føre til konkurransedeltakelse (Hjelseth, 2016). Et eksempel på dette kan være et treningstilbud for langrennsinteresserte som liker å trene jevnlig i fellesskap, og ønsker å ha noen som kan gi veiledning til treningsplan eller skiteknikk, men som ikke ønsker å konkurrere og som kun driver med idretten for idrettens skyld. Tilbudet kan da passe for både de som tidligere har konkurrert og de som ikke har det.

2.2.4 Frafall utenfor klubbene

Frafall fra idretten synes også andre steder enn kun på klubbnivå. Ulike studier gjennomført hos elever på toppidrettsgymnaser i Norge og Tyskland viser til at det er frafallsgrunnene på skolene som på klubbnivå (Sisjord & Sørensen, 2016; Baron-Thiene, 2014). Elevene mister motivasjon og idretten blir mindre viktig, de prioriterer utdanningen og andre hobbyer eller slutter på grunn av sykdom og skade. For noen kan det bli for høyt prestasjonspress i både skole og idrett eller elevene føler at de ikke er gode nok lenger (Sisjord & Sørensen, 2016; Baron-Thiene, 2014). En grunn som skiller seg noe ut er belastningen ved å være borte fra familie og venner i så ung alder og plutselig måtte selv ta ansvar i hverdagen (Sisjord & Sørensen, 2016). Det kan derfor tenkes at dette kan være en grunn til å beholde konkurransepreget idrett i klubbene, for å gi utøverne som ønsker å satse for fullt muligheten til å bli hjemme i kjente omgivelser. Samtidig kan det fastslås at det faktisk er minst like mange av dagens utøvere på toppnivå som ikke har vært på skigymnasene, og det er dermed ingenting som tyder på at klubbenes tilrettelegging for satsing er noe dårligere (Sisjord & Sørensen, 2016).

Det regnes med en generell frafallsrate mellom 5 og 20% på toppidrettsgymnasene (Baron-Thiene, 2014), som dermed er lavere enn tallene fra den organiserte idretten på klubbnivå (Seippel, 2016). Tallene fra toppidrettsgymnasene kan derfor trolig ikke overføres til norsk langrenn på klubbnivå. Som påpekt innledningsvis er det i denne sammenhengen viktig å huske på at denne formen for frafall ikke sier så mye om utviklingen av hvor mange som driver med langrenn totalt, men er kun andelen utøvere som slutter i et årskull betraktet over en lengre tidsperiode. Det vil si at det kan være mulig at det er en økning i antall startende i for eksempel 16 års-klassen fra det ene året til det andre. En mulig begrunnelse for lavere frafall i eliteskolene sees nettopp i at skolene har et bedre tilpasset program, for både skole og trening, for å legge mest mulig til rette og motvirke presset på begge sider, noe som altså kun delvis kan bekreftes av norske studier (Baron-Thiene, 2014; Sisjord & Sørensen, 2016). Det er også mulig å tenke seg at noen av de som starter på toppidrettsgymnas er mer dedikerte, og har en større vilje for å gjennomføre opplegget.

2.2.5 Frafall – en sammensatt problemstilling

Det vises imidlertid til at det sjeldent er kun en av grunnene nevnt ovenfor som betinger frafall. Som regel er frafallet en lang prosess hos den vedkommende utøveren, og skjer

ikke kun på bakgrunn av en negativ opplevelse (Baron-Thiene, 2014). Utøveren blir påvirket fra forskjellige sider, som kan deles i to kategorier: den sosiale mikrokosmos (trener, familie, venner) og den sosiale makrokosmos (samfunn, tilrettelegging for idretten, forbund, skole), samt andre faktorer som motivasjon, talent og vilje (Baron-Thiene, 2014). Det er ikke utenkelig at utøveren opplever spenninger mellom den sosiale mikro- og makrokosmos, når det forventes ulike ting av utøveren fra de ulike sidene, noe som kan tvinge utøveren til å prioritere mellom idrett, skole og andre interesser. Også Hjelseth (2016) viser til at den organiserte idretten opplever spenning mellom to rasjonaliteter, den indre og den ytre, som kan sammenlignes med indre og ytre motivasjon for å drive med idrett. Mens idrettens egenverdi, altså det å drive med idrett for idrettens skyld, mestring og prestasjon i konkurranser, er en del av den indre rasjonaliteten, er mange av de prosessene som settes i gang for å integrere flere og motvirke frafall en del av den ytre rasjonaliteten (Hjelseth, 2016).

Frafallet kan også undersøkes ved å se på når utøveren slutter i idretten sin. Baron-Thiene (2014) bruker blant annet den såkalte transitions-modellen av Salmela (1994, sitert i Baron-Thiene, 2014) som beskriver 3 faser i en idrettskarriere: 1) startfase (initiation): aktiv barndom, lekpreget, allsidig, ikke konkurranseorientert. 2) sportslig utvikling (development): unge idrettsutøvere bestemmer seg for å trene systematisk og begynner å konkurrere. 3) mesterskapsfase (mastery): konkurrere på toppnivå, hele livet bestemmes av idretten. Mange av klubbmedlemmene vil trolig befinne seg i den første fasen, noen av de eldre i den andre. En annen modell er den atletiske trekanten, der samarbeid/samspill mellom trener/klubb, foreldre og utøver påvirker hvordan utøveren, og de rundt, opplever idretten. Lønnsomheten er derfor det som avgjør om utøveren fortsetter eller ikke (Baron-Thiene, 2014). Modellene viser at det finnes forskjellige faser i en utøvers liv, og avhengig av hvor utøveren befinner seg kan også motivasjonen for å slutte med idretten endre seg. Modellene er dessuten kun to av flere måter å betrakte frafall og utøvers situasjon på. I og med at denne studien skal se på frafallet i ungdomsidretten er først og fremst den andre fasen i transitions-modellen, og til en viss grad også den første fasen interessant. I følge Baron-Thiene (2014) er det flere viktige knutepunkter mellom og i hver fase, som avgjør om utøveren fortsetter med idretten. Dermed blir overgangen fra den første fasen til den andre, og underveis i andre fasen mest relevant for denne studien. Det vil være mulig å se på hvilke faktorer som påvirker utøveren i den andre fasen,

som kan ha innflytelse på hvilken sportslig vei utøveren velger. Samtidig kan transitions-modellen og den atletiske trekanten kombineres, ved å se trekanten innenfor den andre fasen og analysere den andre fasen i lys av faktorene som nevnes i trekanten. Her vil det være viktig å se på samspeillet mellom klubb og utøver, og hvordan forholdet påvirker sportslige avgjørelser. Begrensningen som oppstår ved bruk av disse modellene i denne studien ligger i at frafall betraktes ut i fra klubbens side, ikke utøverens. Samtidig kan det tenkes at denne modellen først og fremst er tilpasset en toppidrettssatsing og derfor er ikke alle fasene like relevante for utøvere som ikke ønsker å konkurrere.

2.3 Teoretisk rammeverk - Den organisatoriske siden

2.3.1 Frivillighet og profesjonalitet – en (u)mulig blanding?

I de senere årene har det blitt mer og mer utbredt at frivillige organisasjoner slik som idrettsklubber skal utvikle et mer profesjonalisert management for å møte nye utfordringer og forsvare sin stilling i idretten. Det kan se ut som en generell utvikling i samfunnet at frivillige organisasjoner er i forandring, og mange begynner å jobbe på en mer profesjonalisert måte, og dermed følger også klubber den generelle trenden (Meyer & Bromley, 2013). Som tidligere påpekt er idretten i stadig utvikling, noe som medfører at det oppstår mange nye tilbud i idretten, også utenfor klubbene. For noen kan det muligens virke som en konkurranse om å ha best mulige tilbud for å beholde medlemmene sine (Skirstad, 2011; Ommundsen, 2011; Skille 2011). Thiel og Mayer (2008) peker dessuten på at det i mange europeiske land er forventet av regjeringen at idrettslag begynner å jobbe mer profesjonelt, for å motta statlig støtte. Mange forventer en mer effektiv arbeidsmåte og betalte ansatte som jobber på den samme måten slik det gjøres i større, profitt-orienterte bedrifter. Men er klassisk management direkte overførbart til frivillige organisasjoner (Thiel & Mayer, 2008)?

Tidligere studier viser at ledere av idrettsklubber ofte sliter med effektivt arbeid, når de ikke har god nok innsikt i hvordan en frivillig organisasjon faktisk fungerer. Typiske egenskaper av frivillige organisasjoner, som skiller disse fra profitt-orienterte, viser seg som oftest å være frivillig medlemskap, medlemsorientert aktivitet, uavhengighet av tredje og demokratisk beslutningstaking (Thiel & Mayer, 2008; Slack & Parent, 2006). Avhengig av størrelsen er det derfor i begynnelsen ofte viktig å avgjøre om profesjonalisering i det hele tatt er hensiktsmessig, særlig for en mindre klubb som ikke kan sammenliknes med en klassisk bedrift (Thiel & Mayer, 2008). Klassisk management kan

defineres på følgende måte: “Management is a recursive process which defines, monitors, and adapts and maintains structures of a given social system to achieve its individual aims as effectively as possible.” (Thiel & Mayer, 2008, s.4). Videre vises det til begrepet «sports club management», som er mye anvendt i litteratur innenfor sport management, men en entydig definisjon for begrepet mangler. Det som omtales som sports club management blir da ofte til en blanding av generelt management, økonomi, marketing, sponsorvirksomhet og organisasjons læring (Thiel & Mayer, 2008).

Samtidig anvender Thiel og Mayer (2008) Luhmanns autopoietic theory, spesielt teorien om organisasjoner som sosiale systemer, en teori som hittil har vært lite brukt i sammenheng med idrettsforskning. Sosiologen Luhmann betrakter sosiale systemer, for eksempel en frivillig organisasjon, som DNA-celler i kroppen; de reproducerer seg selv og får sin næring av omgivelsene rundt. Som følge av dette ser organisasjoner på det de gjør kun innenfor sine egne rammer. Når organisasjoner stopper opp for å evaluere seg selv vil de enten ha mulighet til å forandre sine mønstre, eller det som oftest er tilfelle; fortsette som før (Czarniawska, 2017). Når det skal skapes nye strukturer ved hjelp av et mer profesjonelt management, sliter man med å formidle nye teknikker til andre i organisasjonen i og med at disse kun er vant til å jobbe innenfor sine egne rammer og ikke evner å forandre gamle strukturer. Når organisasjoner må tilpasse seg en ny situasjon, vil de ikke forandre sin måte å jobbe på, men kun implementere det nye på sine premisser og etter gamle mønstre (Czarniawska, 2017). Men hvor ligger sammenhengen til hvordan aktører innenfor en klubb håndterer frafall? For eksempel kan det ønskes å utvide tilbudet i forhold til nye mål som ble satt for å øke andelen av ungdom med minoritetsbakgrunn. Tilbudene som finnes per i dag kan være lite attraktive for denne gruppen, men klubbene klarer heller ikke å skape et annerledes aktivitetstilbud, fordi de kun vil jobbe innenfor sine kjente rammer og oppnår dermed ikke ønsket effekt.

Også Eriksson-Zetterquist, Kalling, Styhre & Woll (2014) betrakter organisasjoner som systemer, som enten er lukkede eller åpne. I lukkede systemer består all virksomhet av gjentagende oppgaver som er konstant etterspurt i miljøet rundt, og det er lite forandring og fleksibilitet. I nyere tid betraktes organisasjoner mest som åpne systemer, som lever av relasjoner til andre aktører i miljøet som gir til og tar fra hverandre (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Dette samsvarer med Luhmanns betraktninger om organisasjoner

som sosiale systemer, som er som celler som trekker sin næring av omgivelsene og utvikler seg gjennom det innenfor sine egne rammer (Czarniawska, 2017).

2.3.2 Organisasjon og organisasjonsteori

For å forstå Luhmanns betraktninger (Czarniawska, 2017) i lys av klubbers hverdag er det viktig å se på hvordan en tilsynelatende profesjonalisert frivillig organisasjon jobber med for eksempel å optimere den daglige driften eller implementere nye tiltak. For det første kan det være nyttig å se på hvem en organisasjon egentlig består av, og hvilket formål den har. I sin grunnleggende form er en organisasjon en sammenslåing av mennesker, som jobber mot et felles mål de ikke hadde klart å nå på egen hånd (Eriksson-Zetterquist et.al. 2014). Jo større og mer komplekse målene er, jo større grad av struktur og ansvarsfordeling trengs innenfor en organisasjon, og samtidig flere mennesker for å oppnå målene. Det samme gjelder også for størrelsen av organisasjonen. Viktige nøkkelord innenfor en organisasjon er som regel «måloppnåelse, samarbeid, ressursbehov, strukturbehov og behov for ledelse» (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014, s.21).

Synet på organisasjoner og dens hensikt har forandret seg over tid. Mens organisasjoner tidligere i større grad ble definert gjennom sine mål og hvordan det systematisk ble jobbet for å oppnå disse målene, er det nå mer og mer vanlig å se på organisasjoner som sosiale konstruksjoner, der dynamikken og adferden til de enkelte medlemmene er minst like viktig som organisasjonens mål (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). I likhet med målene for organisasjonen gjelder også: jo større organisasjonen er, desto større er behovet for struktur, ansvarsfordeling, økte ressurser og riktig ledelse for å samarbeide effektivt. Med andre ord vil størrelsen og strukturen defineres ut ifra behovet for å oppnå målet. En landsdekkende organisasjon har andre behov enn en lokal, og må dermed stille andre krav til for eksempel antall medarbeidere, økonomiske ressurser og kunnskap innenfor et spesifikt område (Slack & Parent, 2006).

Det kan fastslås at klubber, til tross for å være organisasjoner som i stor grad drives av frivillige, i de senere årene faktisk har blitt mer og mer profesjonalisert i måten de drives på, samt at mange flere har høyt utdannede ledere, noe som kan sees på som en profesjonalisering på administrativt nivå (Meyer & Bromley, 2013). Men økning i antall ansatte og mer penger til bruk fører ikke automatisk til økt aktivitet i klubbene. For å forstå denne sammenhengen kan det hjelpe å se på de forskjellige syn på organisasjoner

innenfor organisasjonsteoretiske perspektiver. Organisasjoner kan sees på som organismer (Slack & Parent, 2006). Dette nokså biologiske synet passer også til Luhmanns teori om organisasjoner som celler. Organismer, akkurat som celler, er avhengige av å få «næring» fra sine omgivelser til å overleve og utvikle seg. Organisasjonenes næring er for eksempel frivillig arbeidskraft eller økonomisk støtte. Det er her legitimiteten kommer inn, for det er lite sannsynlig at det lokale samfunnet rundt klubbene er villig til å gi sine ressurser til klubben, hvis ikke klubben har legitimitet og aksept blant de rundt seg (King, Felin & Whetten, 2010). Men hvordan kan denne legitimiteten oppnås?

Klubber, som alle andre organisasjoner, bruker handlingsplaner for å definere sine mål og verdier (Meyer og Bromley, 2013). I følge Seippel (2003) har over halvparten av norske idrettslag utviklet handlingsplaner, noe som tyder på at disse er opptatt av å ha en klar struktur. Jo større idrettslaget er, jo større er sannsynligheten for at det har blitt utviklet en handlingsplan (Seippel, 2003). Handlingsplanene skal være veiledende for den aktiviteten som skal organiseres. Med verdier eller visjoner kan idrettslagene vise til omgivelsene hva de står for og ønsker å oppnå (Seippel, 2003). En visjon sees for eksempel også hos NIF, som er en større, nasjonal organisasjon, som i utgangspunktet har andre behov og forutsetninger enn mindre, lokale klubber (NIF, 2015)

Seippel (2003) peker på at de fleste idrettslag som bruker handlingsplaner har som mål å øke antall medlemmer i klubben, skape bedre og bredere aktivitet, særlig for barn og unge, og ønsker en sterkere og mer kunnskapsrik ledelse i klubben, uansett om det er profesjonelle eller frivillige ledere. Hvilke mål en klubb har og hvordan den framstår påvirker i stor grad hvem som velger å delta i aktivitetene. Klubbenes identitet vil kunne gi den legitimitet i sine omgivelser, så lenge den handler i tråd med sine mål og verdier (King, et.al., 2010). Legitimiteten på sin side kan være med på å påvirke holdninger, både i klubben og i omgivelsene rundt. Er klubben tydelig på at den ønsker å ha med alle på treningene sine, uansett ambisjon, vil muligens flere delta, fordi klubben oppleves som et sted for å drive med idrett på egne premisser (King et.al., 2010).

2.3.3 Hva utgjør en organisasjon?

Vi vet nå at organisasjoner i mange sammenhenger oppfattes som avhengig av omgivelsene rundt seg, både ressursmessig og sosialt. Ressursene kan være både økonomiske eller arbeidskraft, mens det sosiale handler om aksept i miljøet rundt seg (Eriksson-

Zetterquist et.al., 2014; King, et.al., 2010). Det stilles videre krav til organisasjonens struktur, som ofte vil gjenspeile dens oppfatning av miljøet rundt seg og relasjonene den har i miljøet. Mange organisasjoner vil etter hvert spesialisere seg, for å kunne løse utfordringene som stilles av omgivelsene rundt bedre (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). I det følgende skal jeg derfor gå dypere inn på arbeidsformer, strukturer og menneskelige relasjoner i klubber, for å få en bedre forståelse for dens hverdag som frivillig organisasjon. Dette kan være til nytte når jeg senere skal se på implementeringsprosesser av tiltak mot frafall. Ikke alle strukturer eller arbeidsforhold som beskrives i dette kapitlet kom tydelig fram i samtale med klubbene. Det kan tenkes at mange arbeidsstrukturer føles både naturlige og godt innarbeidet, og derfor ikke nevneverdig. Samtidig er det en viktig refleksjon og god forberedelse til analysen av intervjusamtalene å ha satt seg inn i forholdet mellom ansatte og frivillige og hvordan frivillige organisasjoner er strukturert.

Det finnes mange ulike perspektiver på hvordan (frivillige) organisasjoner kan organiseres på. En mulighet presenteres av Burns og Stalker (1961, sitert i Eriksson-Zetterquist et.al., 2014), som viser til to ulike organiseringsmåter; mekanisk eller organisk. Mens mekaniske strukturer går ut på at hver medarbeider er spesialisert på sitt felt, og ikke har oversikt over de andres områder eller andre mål for organisasjonen, kjennetegnes den organiske strukturen av stor fleksibilitet og tilpasning til omgivelsene (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Som et resultat av den fleksible strukturen vil organiske organisasjoner være bedre rustet for endringer i miljøet, og er dermed ifølge Eriksson-Zetterquist et.al., (2014) den mest lønnsomme strukturen for en organisasjon. Organisasjoner med mekaniske strukturer vil være for spesialiserte til å fange opp endringer, og besitter ikke tilstrekkelig kunnskap til å løse nye utfordringer. Ansatte i fleksibelt strukturerte organisasjoner arbeider mer selvstendig og kan dermed lettere se endringer og justere sine oppgaver deretter. Samtidig bidrar bedre kommunikasjon og mindre hierarki mellom ansatte ved organiske strukturer til bedre samarbeid og fleksibilitet (Eriksson-Zetterquist et.al.2014). De forskjellige organisasjonsformene blir også tydelige når man ser på implementeringsprosesser av nye tiltak. I mekanisk strukturerte organisasjoner tas beslutninger i de øverste leddene, uten forankring i de nederste leddene, mens organiske organisasjoner jobber mer på tvers av leddene, og nye tiltak har forankring i omgivelsene (Eriksson-Zetterquist et.al.2014).

Det viser seg imidlertid at strukturen er avhengig av organisasjonens mål, og hvor stabil etterspørselen etter organisasjonens produkt er. Det er derfor ikke gitt at det kun er den organiske formen som er mest lønnsom for alle organisasjoner. Jo mer stabil omgivelsene og etterspørselen er, jo mer vil en mekanisk struktur være til nytte for organisasjonen (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Det kan tenkes at mange organisasjoner innen idretten, som er preget av stadig forandring og nye krav som stilles, tjener på å være organisk strukturert. Det kan lønne seg å være fleksibel og forberedt på raske endringer. Denne antakelsen støttes av Watt (2003), som allikevel peker på at raske endringer, ikke minst mot mer profesjonaliserte strukturer i idretten også kan bli til en utfordring i organisasjoner som fram til nå i all hovedsak er tuftet på frivillighet. Selv om frivillige organisasjoner er avhengig av sine omgivelser, og får mye av ressursene sine fra miljøet rundt seg, byr dette forholdet også på problemer. Ofte har medarbeidere i frivillige organisasjoner, og dermed også i idretten, en sterk, indre motivasjon knyttet til engasjementet i organisasjonen. Hvis interessenter utenfor organisasjonen ikke deler den samme lidenskapelige interessen kan det komme til konflikter når felles tiltak skal utarbeides eller ansatte rekrutteres fra utenfor organisasjonen (Watt, 2003). I det følgende skal jeg se nærmere på Watts` (2003) betraktninger for samarbeidet mellom frivillige og profesjonelle i idrettslag. Selv om hans undersøkelser er gjennomført hos klubber i Storbritannia kan det antas at det finnes paralleller til norsk idrett.

2.3.4 Frivillighet og profesjonalisering i praksis

Økende krav til profesjonalisering i klubb medfører en rekke utfordringer for disse, blant annet behovet for å ansette medarbeidere for å tilfredsstille kravene som stilles til en mer profesjonalisert administrasjon, noe som ofte kan være vanskelig å finansiere for idretten (Watt, 2003). Samtidig kan det også være viktig å ha i bakhodet at mange frivillige som har ulike verv i klubber, kan fremstille en mulig begrensning i arbeidsform og effektivitet, selv om de er viktig for klubbens drift. Frivillige bruker sin fritid til å engasjere seg i idretten, noe som medfører at tiden er begrenset. Tiden som brukes for å diskutere og tenke rundt viktige problemstillinger og beslutninger blir dermed mindre sammenlignet med hva en profesjonell organisasjon med flere ansatte kunne fått til (Watt, 2003). Det er derfor viktig at frivilligheten brukes på en riktig måte. Mange frivillige er av den oppfatning at alle verv i organisasjonen burde drives av frivillighet, selv om det vil kunne bety at ikke alle oppgavene løses med like stor profesjonaliteten, engasjement og omhu som det kanskje kunne forventes av utdannede ansatte (Watt, 2003). Men

denne holdninger passer ikke til utviklingen i idretten generelt, der det kreves mer og mer sportslig profesjonalitet, som på sin side krever stor administrativ profesjonalitet for å kunne gjennomføre idrett på høyt nivå (Watt, 2003). Watt (2003) foreslår derfor en blanding av profesjonelle og frivillige verv innenfor en idrettsorganisasjon for å forene begge dens fordeler – gratis arbeidskraft og profesjonelt management. Innenfor profesjonelt management faller også utdannede trenere, som sørger for den riktige sportslige tilretteleggingen (Watt, 2003).

I likhet med Seippel (2003) peker Slack og Parent (2006) på at profesjonaliseringen av klubbens drift, for eksempel gjennom å ansette administrative ledere, ofte fører til en større grad av formalisering i klubben, gjennom regler, retningslinjer eller handlingsplaner for klubben. I tillegg til effekten på legitimiteten kan denne formalisering av arbeidsformen også sees som en logisk konsekvens av den nyansattes profesjonelle bakgrunn, som ser på det som nødvendig å ha klare retningslinjer og tydelige rollefordelinger for å kunne jobbe optimalt. For det andre viser det seg også at initiativet kunne komme fra frivillige som så sin posisjon i klubben som truet, ved at en ansatt tilsynelatende skulle ta over styringen. Dermed kunne de formalisere sine rettigheter og opprettholde sin grad av innflytelse (Slack & Parent, 2006). Til tross for viktigheten av frivillig arbeidskraft kan det særlig ved planlegging og strukturering av tiltak være til hjelp å ha profesjonelle ansatte i frivillige organisasjoner, som kan hjelpe frivillige medarbeidere med å kunne ha et klart mål og en arbeidsstruktur å følge. Det kan gjøre det mer motiverende å jobbe når man ser verdien og hensikten med oppgavene man skal utføres, og det unngås å skape oppgaver som kun utføres fordi «det alltid har vært sånn» og som kun gir kortsiktig effekt (Watt, 2003).

Med en klar og profesjonell ledelse og ansvarsfordelinger vil det også være mulig for en organisasjon å unngå å ende opp med mange frivillige, som ser på seg selv som likesilt og hvor alle har en sterk mening om hvordan ting skal utføres, noe som gjør det vanskelig både å komme i gang med oppgaver og å finne en løsning som alle er fornøyde med. Det skal være avklart på forhånd hvem som er ansvarlig for ulike områder i organisasjonen og hva ansvaret innebærer, som samtidig står i sammenheng med en felles visjon eller målsetning organisasjonen har (Watt, 2003). En klar rolleavklaring medfører også andre fordeler. I løpet av noen år vil det ofte komme til utskiftninger, både blant ansatte og frivillige. Klare roller vil for det første gjøre det lettere for nye å finne

sin plass i organisasjonen, og for det andre kan det også hjelpe de andre ansatte og frivillige å raskere aksepterer nye medarbeidere. Dette virker særlig aktuelt siden det er en klar tendens i norsk idrett til at frivillige nå engasjerer seg i kortere perioder enn før (Seippel, 2003). Man følger egne barns løp i klubben, og går ut med det samme de slutter med aktiviteten, i motsetning til «ildsjelene» som har gitt sin tid og arbeidskraft til klubben ofte livet ut (Seippel, 2003). Generelt kan det virke som om det i den siste tiden har blitt mer og mer utfordrende å få tak i frivillige, uansett om det er oppmann, trener eller leder det letes etter og mange klubber mener det går ut over aktivitetstilbudet i klubben (Seippel, 2003).

En vanlig utfordring for frivillige organisasjoner er gruppedannelser blant ansatte og frivillige som ofte har en negativ holdning ovenfor de nye i organisasjonen. Det er viktig at alle forstår at man jobber for et felles mål og at ansatte og frivillige som har vært med over lengre tid ikke automatisk må føle seg truet av nye, kunnskapsrike medarbeidere. Å opprettholde et godt arbeidsmiljø er derfor en viktig faktor for frivillige organisasjoner på veien mot å oppnå sine mål (Watt, 2003). Organisasjonens ledere bør ta vare på individene i gruppen og sette pris på forskjellige personligheter, samt unngå at lukkede grupper danner seg, uansett om det er ansatte eller frivillige. En organisasjon er ikke tjent på å ha dominerende karakterer, men skal heller dra nytte av balansen mellom ulike typer, som har sine forskjellige styrker og bidrar med hver sin ekspertise, noe som da også vil gjenspeiles i rollefordelingen (Watt, 2003).

2.3.5 Spenninger mellom ansatte og frivillige

Det ovenfor nevnte viser at en blanding av frivillig og profesjonell arbeidskraft i en og samme organisasjon ikke er uproblematisk. Det er ikke uvanlig at det til tross for klare rollefordelinger og tydelig formulerte mål oppstår spenninger mellom de to gruppene, ofte på grunn av ulike forventninger om hvordan man når disse målene. Særlig avgjørelser rundt økonomiske fordelinger innenfor organisasjonen er ofte grunnlag for diskusjoner (Watt, 2003). Konflikter innad organisasjonen er derimot først og fremst ikke knyttet til personene direkte, men til rollene de innehar i organisasjonen, og relasjonen vil derfor ikke forandres stort hvis noen ansatte eller frivillige skiftes ut, men kan oppnås ved forandring av strukturer eller ansvarsområder (Watt, 2003). Konflikter kan også være knyttet til alderen til både ansatte og frivillige. Mange som engasjerer seg innenfor idretten har vært der i mange år, særlig de som har styreverv eller lignende og det kan

tenkes at det noen ganger kan være vanskelig å forholde seg til dagens utfordringer for disse. Av den grunn kan det for yngre i organisasjonen, både ansatte eller frivillige, eller utøvere, virke meningsløst å ta imot råd fra eldre i organisasjonen (Watt, 2003). Gjensidig forståelse for de frivilliges og ansattes situasjon vil i mange tilfeller kunne forebygge slike konflikter.

Eksempelvis kan frivillige vise irritasjon over at ansatte innenfor organisasjonen ikke er villig til å være med på møter som går til langt ut på kvelden. Vedkommende glemmer at den ansatte kan se på vervet i idrett som en vanlig jobb. Motivasjonen for å bruke tid på idrettslige ting kan bli annerledes enn ved et frivillig engasjement. På samme måte som ansatte burde ta høyde for at frivillige ikke alltid er tilgjengelig på dagtid, er det viktig at de frivillige forstår de ansattes rolle. En ansatt som venter på godkjenning fra sitt frivillige styre, blir oppgitt over hvor lang tid det tar å få tilbakemelding, mens styret kanskje opplever den ansatte som masete og utålmodig. Det kan tenkes at jo mer profesjonell en organisasjon jobber, og med flere ansatte, jo raskere går beslutningsprosesser. Men som tidligere nevnt er ressursene i idretten begrensede og man er derfor avhengig av frivillige for å opprettholde driften i organisasjonene (Watt, 2003). Konsekvensen av slike konflikter vil i verste fall være at en frivillig medarbeider trekker seg ut, med forventningen om at noen andre tar over rollen. Dette kan være utfordrende nå vedkommende har vært i sin posisjon lenge og har utviklet en ekspertise ingen andre har. Prosesser kan bli ytterlig forsinket og fører til frustrasjon hos både ansatte og frivillige. Denne konflikten kan spesielt oppstå når organisasjoner skal jobbe på tvers av nivå, for eksempel et samarbeid mellom klubb og krets, der det er en tendens til at jo høyere i systemet, jo mer profesjonalisert er driften (Slack & Parent, 2006; Watt, 2003).

2.3.6 Samarbeid på tvers av organisasjoner

For å planlegge strukturer, oppgaver og mål i en frivillig organisasjon som skal være suksessfull er det ifølge Thibault, Slack & Hinings (1994, sitert i Watt, 2003) avgjørende at organisasjonen ser nøye på sin egen situasjon og sine omgivelser. Dette gjelder i stor grad også for idrettsorganisasjoner slik som klubber, som ofte har veldig varierende ressurser, både økonomisk og i form av arbeidskraft. Det som fungerer bra for en klubb kan være helt uaktuelt for en annen. Det samme gjelder målsetninger innad en klubb. Det kan derfor være hensiktsmessig at ikke kun klubber, men også andre idretts-

organisasjoner jobber på sin egen måte, uansett hva som forventes av andre interesseorganisasjoner eller lignende organisasjoner i miljøet. Konflikter kan derfor oppstå når en organisasjon som står over en annen gir føringer på hvordan organisasjonen under for eksempel skal løse et problem (Watt, 2003).

Problemstillingen er særlig tilstede blant idrettsorganisasjoner, der flere organisasjoner på forskjellig nivå alltid vil være avhengig av hverandre. Særlig på toppidrettsnivå vil klubber være avhengig av et godt samarbeid med forbund og krets for å ha tilgang på tilstrekkelige ressurser for å kunne tilby gode løsninger for sine medlemmer. Men samarbeidet oppstår også på andre områder. Når et forbund eksempelvis gir alle tilhørende klubber føringer om spesifikke tiltak for integrering eller andre konkrete måloppnåelser kan det være vanskelig å gjennomføre for en klubb som har mindre ressurser enn andre. I tillegg kan tiltakene være i konflikt med egne mål som klubben selv har satt. Det ville derfor vært til hjelp om forbundet hadde vært kjent med alle klubbers situasjon for å gi de beste føringene, noe som i praksis vil være så å si umulig, både på grunn av antall klubber og store forskjeller blant ressurser og medlemsprofil (Watt, 2003). Det er derfor viktig at de som skal jobbe innenfor en bestemt frivillig organisasjon har forståelse for disse ulikhetene og klarer å se individuelle forskjeller mellom tilsynelatende lignende organisasjoner, for selv klubber innenfor samme område kan være forskjellige.

2.3.7 Er idrettsklubber uegnet til å skape forandring?

Som kapitlene ovenfor viser er det mange ting som påvirker jobben mot måloppnåelsen i en organisasjon. Knoke og Prensky (1984) betegner disse som organisatoriske forhold som gjør det vanskelig for klubber å ta beslutninger og å jobbe på en effektiv måte. Til tross for økt profesjonalisering er klubbenes demokratiske oppbygging, blandingen av frivillighet og ansatte m.m. med på å hemme beslutningsprosesser, særlig rundt nye tiltak. Beslutninger blir da ofte tatt på bakgrunn av tidligere prosesser, som tilsvarer Luhmanns betraktning av organisasjoner (eller klubber) som reproduserende celler (Czarniawska, 2017). I tillegg er manglende ressurser, både økonomiske og kunnskapsmessige, med på å gjøre det vanskelig for idrettslag å tilpasse seg nye situasjoner (Knoke & Prensky, 1984). Med andre ord kan det se ut som om idrettsklubber ikke er godt nok rustet til å møte utfordringer slik som frafall og har det vanskelig for å skape endring i klubben. Det vil derfor i denne studien være interessant å se om dette bekrefte, eller om og hvordan klubbene eventuelt klarer å skape endring allikevel.

3. Problemstilling og avgrensning

På bakgrunn av den konseptuelle og teoretiske bakgrunnen har jeg kommet fram til følgende to problemstillinger. Med den overordnede problemstillingen (1) ønsker jeg å bygge en grunnleggende forståelse av klubblederens oppfatning av frafall blant ungdommer i langrenn. Ved hjelp av den andre problemstillingen (2) skal jeg se på konsekvensene klubbene trekker ut av problematikken fra (1) i form av tiltak eller forandring i tilbudet, samt hvilken rolle organisatoriske forhold spiller i denne prosessen.

(1) Hvordan forklarer ledere i langrennsklubber frafall blant ungdommer?

(2) I hvilken grad organiserer langrennsklubber tiltak for å motvirke frafall, og hva er disse?

3.1 Ordforklaring

Med ledere i klubben menes det både sportslige og administrative ledere. Hvem som inngår i disse gruppene drøftes i kapitlene fire og fem. NIF definerer ungdom som 13-19 år gamle utøvere. Derfor tar denne studien utgangspunkt i det samme aldersspennet. Allikevel er det viktig å merke seg at juniorgruppene i langrenn går fra 17-20 år, og dermed omfattes 20 åringene, som konkurrerer i samme aldersklasse som 19 åringen. Dessuten er deltakerne med roller i spesifikke grupper (oppmenn og trenere) i hovedsak tilknyttet til 15-16 års gruppen og juniorgruppen, slik at mange synspunkter vil basere seg på opplevelser fra disse to gruppene.

3.2 Avgrensning av studien

Denne studien skal se på de forskjellige klubblederens tanker rundt frafall i ungdomsårene. Det er viktig å presisere at studien kun vil ta utgangspunkt i lederens syn, ikke i utøvernes eller foreldres meninger. Flere av deltakerne har samtidig også egne barn i klubben, og dermed også en rolle som forelder. Allikevel tar denne studien utgangspunkt i dens rolle som klubbleder, ikke forelder. Dog er det viktig å huske på at særlig opplevelsene fra de sportslige lederne, herunder spesielt trenere, i stor grad kan være preget av utøvernes innspill og det kan derfor antas at trenerens syn er farget av utøvernes tilbakemeldinger.

I den andre delen av studien, som ser på implementeringen av tiltak mot frafall, legges det først og fremst vekt på tiltak som er direkte knyttet til frafall av eksisterende medlemmer og som bidrar til utvikling av allerede bestående klubbmiljø. Studien omfatter ikke tiltak som retter seg spesifikt mot inkludering av nye medlemmer, eller eventuelt nye brukergrupper, herunder for eksempel minoritetsgrupper eller funksjonshemmede. Det kan derimot tenkes at noen tiltak som er rettet mot frafall også kan medføre en økning av medlemsmassen. For eksempel kan tiltak som senker kostnader for eksisterende medlemmer medføre at nye melder seg inn i klubben, fordi de ser bedre mulighet til å kunne finansiere deltakelsen.

3.3 Forskningsspørsmål

For å kunne anvende problemstillingene underveis i studien og under datainnsamlingen har jeg laget flere forskningsspørsmål, som skal føre til bedre forståelse av problemstillingen, men som også er til hjelp ved utforming av intervjuguiden (Everett og Furseth, 2012).

1) Hvorvidt er både sportslige og administrative ledere i klubben bevisste på frafallsproblematikken?

Hvor bevisste lederne i klubben er på frafallet, er det noe de tenker på regelmessig og synes de frafall er en utfordring i klubben, eller ser de på det som et ikke tilstedeværende eller naturlig problem? Finnes det en dialog rundt problematikken på tvers av lederne?

2) Hvordan forklarer sportslige og administrative ledere i klubben frafallet i de aktuelle årsklassene?

Samsvarer frafallsgrunnene som klubblederne ser på som utslagsgivende for frafall med kunnskap fra tidligere forskning? Er tema som er viktige i miljøet, eller media, slik som utstyr like viktig for deltakerne, eller er det andre grunner som er mer relevante for egen klubb? Er lederne samstemte om grunnene i klubben?

3) Hvem initierer tiltak som kan motvirke frafall?

Kan det være at trenere og den sportslige ledelsen forventer støtte av den administrative ledelsen, eller forventes det at trenere og sportslige ledere alene

tar ansvar for å sette i gang tiltak? Forventer klubbene å få hjelp fra andre sider, muligens andre klubber, kretsen eller forbundet, og eventuelt hvordan? Hvordan samarbeider de enkelte aktørene i klubben?

4) Finnes det en evaluering rundt eventuelt igangsatte tiltak?

Det kan være avgjørende for effekten av eventuelle tiltak at det finnes kontrollmekanismer. Det vil sannsynligvis ha lite nytte å sette et tiltak ut i livet og stole på at det kommer til å ordne seg, uten å kontrollere bevisst om det har hatt den ønskede effekten. Hvem i klubben tar eventuelt ansvar for å evaluere tiltak?

5) Fikk klubbene den ønskede effekten av eventuelle tiltak og vurderes det andre løsningsalternativer?

Som oppfølging på spørsmål fire kan eventuelle tiltak enten gitt ønsket effekt eller ikke. Er en opplevd effekt basert på synsing eller ble det faktisk undersøkt om det effekten er et resultat av tiltakene? Uavhengig av utfall fra tidligere tiltak kan klubben, eller enkelte ledere i klubben har ideer om andre mulige tiltak som de ønsker å igangsette. Hvilke er i disse i så fall?

Den første problemstillingen tar utgangspunkt i den sportslige siden. Den konseptuelle bakgrunnen som legges til grunn bygger på tidligere studier og egne observasjoner rundt frafall. Også forskningsspørsmålene en og to er rettet mot den sportslige siden og er derfor sterkt knyttet til problemstilling (1). Forskningsspørsmålene tre til fem derimot er, i likhet med problemstilling (2), knyttet til teoretiske aspekter om hvordan et idrettslag jobber og tar beslutninger i en muligens profesjonalisert hverdag, og hvordan dette påvirker tiltakene.

4. Metodisk tilnærming

4.1 Oversikt over valgt metode og begrunnelse

Målet med denne studien er å få et mangfoldig innblikk i klubbene, og klubbaktørens forhold til frafall i langrennssporten. Kvalitativ forskning gir muligheten til å utforske dypt og detaljrikt, og sees derfor på som mest egnet til å oppnå studiens mål. Ved å få mangfoldige innblikk i et fåtall klubber vil jeg ha muligheten til å øke forståelsen for klubbenes ofte komplekse situasjon i forbindelse med frafallsproblematikken (Patton, 1990). Innenfor kvalitativ forskning finnes det en rekke ulike perspektiver, som også kan betegnes som paradigmer. Et av perspektivene, sosialkonstruktivismen, ser på hvordan personer posisjonerer seg innenfor et felt, og hvordan deres bakgrunn og kulturen de lever i påvirker dens posisjon (Thagaard, 2013).

At sosialkonstruktivismen er relevant for denne studien kan begrunnes med at jeg i løpet av forskningsprosessen vil komme i kontakt med ulike mennesker med ulik bakgrunn, samtidig som jeg har min egen bakgrunn og min egen forståelse av feltet. Thagaard (2013) beskriver sosialkonstruktivismen som et perspektiv på hvordan menneskenes oppfatning og forståelse av verden rundt seg, samt måten man tilegner seg ny kunnskap på, er preget av dens bakgrunn. I følge Schwandt (2000), er tilegning av kunnskap en aktiv prosess. Når mennesker erfarer nye ting, settes det ofte i sammenheng med egne opplevelser, eller det nye forklares og fortolkes med egne ord basert på tidligere kunnskap. I samtale med andre utvikler mennesker en forståelse av verden rundt seg. Forståelsen blir dermed subjektivt og interaktivt og er preget av den kulturelle og sosiale bakgrunnen et hvert menneske har. Ingenting kan derfor oppfattes som sanne forklaringer av virkeligheten ved en spesifikk sak (Thagaard, 2013). For denne oppgaven betyr det dermed at både lederne i klubbene, og jeg som forsker har en forforståelse av frafall, som er preget av vår individuelle bakgrunn, samt den sosiale omverden vi befinner oss i.

Senere i dette kapittelet kommer jeg til å beskrive den valgte forskningsmetoden, det kvalitative intervjuet, og hvorfor jeg ser på denne metoden som velegnet i denne studien. Men allerede nå ønsker jeg å se på hva som skjer i løpet av et intervju for å tydeliggjøre studiens forankring i sosialkonstruktivismen og hvordan det påvirker studiens utforming. Som påpekt er tilegning av kunnskap en aktiv prosess (Schwandt, 2000). Det samme gjelder en samtale mellom to mennesker, som bæres framover av at begge aktivt

involverer seg i denne. Dowling Næss (1998) viser til at dette også er gjeldende i et forskningsintervju. Selv om det finnes en del formelle rammer omkring intervjuemetoden (for eksempel intervjuguide, forskerens nøytralitet i prosessen m.m.), er det ikke mulig å unngå at intervjuprosessen blir påvirket av min kunnskap, og min kulturelle og sosiale bakgrunn. Intervjuet blir dermed en aktiv, eller nærmere sagt interaktiv prosess der forsker og intervjudeltaker bidrar til intervjuets framgang og utvikling. Derfor kan kunnskap som genereres i samhandling mellom forsker og deltaker betegnes som konstruert kunnskap (Dowling Næss, 1998; Mason 2002).

Når jeg i løpet av forskningsprosessen analyserer data jeg har generert gjennom intervjuet, blir resultatet påvirket av min bakgrunn og fortolket med utgangspunktet i min oppfatning av hva som ble sagt og de teoretiske betraktningene jeg legger til grunn. På bakgrunn av samspillet mellom meg og deltakeren vil jeg derfor komme fram til unike datasett, og det kan tenkes at en annen person, som hadde gjennomført de samme intervjuene, hadde fått andre resultater. Og selv om jeg snakker med alle deltakerne om noenlunde de samme temaområdene vil samtalenes innhold variere (Dowling Næss, 1998). Det vil derfor være avhengig av ens bakgrunn og forståelse for frafall, hvorvidt man kjenner seg igjen i funnene, og aktører fra andre klubber vil kunne være uenige i det jeg kommer frem til. Det finnes dermed ingen absolutt sannhet i kvalitativ forskning. Denne prosessen kalles for «dobbel hermeneutikk» og beskriver fortolkningen av et fenomen på bakgrunn av a) egne opplevelser og samspillet med omverden, slik det vil finne sted i intervjusituasjonen - fortolkning av første grad, og b) fortolkning av a) i lys av teorien som legges til grunn - fortolkning av annen grad (Thagaard, 2013). Denne studiens resultater og refleksjoner er derfor kun mine fortolkninger av intervjuene i lys av eksisterende forskning og teoretiske betraktninger og framtidige lesere av denne studien vil igjen tolke mine interpretasjoner på bakgrunn av deres forståelse av frafall (Dowling Næss, 1998).

Miller & Glassner (2004) og Thagaard (2013) mener at et kvalitativt intervju egner seg til innsamling av data, når en ønsker å få et detaljert innblikk i deltakernes situasjon og tanker. Man får innblikk i intervjudeltakernes oppfatninger og kunnskap, samt tanker og følelser rundt et spesifikt tema, og får dermed tilgang på data som ikke kan observeres. Når det kommer til valg av struktur og utforming av intervjuet er det dermed hensiktsmessig å velge et semistrukturert dybdeintervju, for å få svar på deltakernes forståelse,

reaksjon eller observasjoner rundt frafall, samt å gi rom til deltakernes egne betraktninger. Både intervju i seg selv, og spesielt et semistrukturert intervju er kanskje den mest brukte formen for datainnsamling innenfor kvalitativ forskning (Patton, 1990; Mason, 2002). Denne intervjuformen er en god forutsetning for at jeg som forsker får innblikk i ønskede temaområder, uten å legge opp til standardiserte spørsmål. Det forutsetter at jeg er godt forberedt og har satt meg godt inn i de forskjellige temaområdene jeg anser som viktig (Patton, 1990). Samtidig vil det alltid være rom for å komme inn på temaer jeg ikke har tenkt på, men som er viktige for deltakeren (Thagaard, 2013; Patton, 1990).

Den semistrukturerte intervjuformen kan sees på som en blanding av de to ytterpunktene i intervjuteknikken – 1) et relativt spontant, lite strukturert intervju, for eksempel i forbindelse med feltarbeid, og 2) et veldig nøye planlagt intervju der alle spørsmål er ordrett formulert på forhånd. Å bruke den semistrukturerte formen kan være av fordel når man for eksempel kun har muligheten til å intervju deltakerne en gang, noe som på grunn av tidsbegrensningen i et masterprosjekt er tilfellet i denne studien (Patton, 1990). Spørsmålene jeg stiller er utviklet på bakgrunn av de teoretiske betraktningene, men på grunn av intervjuets interaktive karakter kan nye temaområder kreve at jeg i analyseprosessen vil finne annen eksisterende forskning, eller teoretiske betraktninger, som også vil være relevante (Dowling Næss, 1998). Når deltakerne svarer på spørsmål, vil jeg som forsker alltid ha mulighet til å be de om å utdype svaret eller etterspørre hvorfor vedkommende har reagert på en bestemt måte. På denne måten bidrar jeg til å få en rik og mangfoldig innsikt og kan reagere på svarene (Thagaard, 2013). I og med at alle aspekter ved et intervju, både forberedelsene, gjennomføring og etterarbeid, er nokså tidskrevende er det viktig å tenke på både utvalget og utforming av intervjuet fra starten av (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.2 Forberedelse av intervjusituasjonen

Det kan være en feilaktig antakelse at et intervju er en relativ enkel form for datainnsamling, en enkel samtale om et emne der forskeren stiller noen spørsmål som deltakeren svarer på. Et intervju krever tid og nøye forberedelse som skal sikre at man får verdifulle svar av deltakerne (Kvale & Brinkmann, 2015). Selv om selve intervjusituasjonen kan være nokså raskt over er det mye å tenke gjennom før og underveis i samtalen (Mason, 2002). Som tidligere beskrevet er det intervjuets mål å få tilgang til deltakernes

kunnskap, tanker, opplevelser og følelser, og muligheten til å se en situasjon ut i fra deres syn. Min oppgave som forsker er å få fram all disse tingene og gjøre dem forståelig (Patton, 1990). For meg betyr det for eksempel at jeg måtte forberede meg på en intervjusituasjon der det kreves gode sosiale ferdigheter som aktiv lytting og det å oppmuntre deltakeren til å svare. Samtidig trengs det stor kunnskap om feltet for å kunne stille meningsfulle spørsmål (Mason, 2002). I følge Patton (1990) avhenger kvaliteten av dataene man genererer i stor grad av forskerens evne til å stille de riktige spørsmålene i riktig øyeblikk, noe som forutsetter ferdighetene Mason (2002) nevner. For å være faglig best mulig forberedt på intervjusituasjonen har jeg skaffet meg kunnskap om en rekke temaområder jeg ønsker å få deltakernes synspunkter på. Grunnlaget for temaområdene gir de teoretiske og konseptuelle betraktningene som ble presentert tidligere. Disse temaområdene ble i forkant av intervjuene sortert og strukturert i det som kalles en intervjuguide. Guiden framstiller en rød tråd gjennom alle intervjuer, og jeg får dermed muligheten til å få svar fra alle deltakerne på de samme områdene (Patton, 1990). Selve intervjuet blir ofte som en samtale rundt de enkle punktene, der rekkefølge og formuleringen av spørsmålene avhenger av deltakerens svar, og strukturen kan derfor være fleksibel fra intervju til intervju (Mason, 2002).

Intervjuguiden er samtidig et verktøy for å holde oversikt i intervjuet, ikke minst fordi en intervjusituasjon legger opp til å få veldig mye informasjon på relativt kort tid (Patton, 1990). Formuleringen fremstår som nokså fritt og det er som regel opp til forskeren å velge hvor detaljert den skal være. Intervjuguiden i denne studien omfatter planlagte temaer, mulige svar og mulige oppfølgingstemaer som avhenger av svarene deltakeren gir (Patton, 1990). På grunn av intervjuets interaktive framgang er det avgjørende at forskeren er fleksibel nok til å forlate intervjuguiden, når et nytt tema kan være av betydning. Følges intervjuguiden slavisk kan den fremstille en viss hindring i å oppdage nye områder, og man skal derfor ikke være redd for å gi rom til deltakerens innspill. Det vil i stor grad avhenge av forskerens ordvalg og spørsmålstypene om det gis rom til deltakeren for egne betraktninger (Patton, 1990). Igjen, i og med at det er viktig at spørsmålene stilles til riktig tid, er god forberedelse nødvendig. Det ville ødelegge intervjuets flyt, når forskeren ofte trenger tid for å finne gode spørsmål for å følge opp deltakerens utsagn og ikke klarer å holde orden i temaområdene (Mason, 2002).

4.2.1 Hvilke spørsmålstyper finnes?

Et neste punkt i forberedelsen er derfor å tenke gjennom hvilke typer spørsmål man ønsker å stille, og hvordan. Patton (1990) presenterer seks forskjellige typer spørsmål, som kan stilles om hvilket som helst tema. (1) Spørsmål om hva deltakeren gjør eller har gjort, (2) spørsmål om hva deltakeren mener om et spesifikt tema, og (3) hvilken følelsesmessig reaksjon deltakeren har om opplevelser eller tanker. Videre er det (4) spørsmål om kunnskap, (5) spørsmål om sanseopplevelser, og (6) spørsmål om en persons bakgrunn (Patton, 1990). I denne studien har jeg brukt de fleste spørsmålstypene for å få svar på problemstillingen. Thagaard (2013) skiller dessuten mellom spørsmålstyper ettersom hvor de plasseres i intervjuguiden og underveis i intervjuet. Hovedspørsmål er tett knyttet til de temaområdene som forskeren ønsker å dekke i løpet av intervjuet. Når forskeren ber deltakeren om å utdype svaret sitt ytterligere, stilles det såkalte oppfølgings spørsmål. Med disse kan deltakeren bes både om å nyansere, eller presisere svaret, eller gå nærmere inn på spesielle hendelser. I og med at disse spørsmålene bygger på deltakerens respons vil disse ikke nødvendigvis være en del av intervjuguiden (Thagaard, 2013).

4.2.2 Intervjuets struktur

Intervjuets struktur står i sammenheng med spørsmålstypene og det er derfor viktig å tenke nøye gjennom hvordan man ønsker å strukturere intervjuet og hvorfor. Patton (1990) viser til at alle spørsmål kan stilles både tilbakeskuende, i nåtid eller i framtid, avhengig av intervjusituasjonen og hva man ønsker å finne ut. Det kan være viktig å huske på at det alltid er lettest å spørre om ting som skjer i nåtiden, i og med at respondenten kan ha glemt ting fra fortiden, som for vedkommende ikke var viktige, men som kunne ha vært av betydning for studien (Patton, 1990). Stilles det spørsmål som skal gå tilbake i tid, er det spesielt viktig å knytte disse opp mot spesifikke opplevelser, da disse som regel vil huskes bedre enn kun tanker og følelser (Thagaard, 2013). Samtidig kan svar på spørsmål om framtiden ofte være spekulative og muligens lite nøyaktig og lite realistiske, noe som er særlig viktig å huske på i analyseprosessen (Patton, 1990).

Det finnes mange forskjellige modeller som beskriver en egnet oppbygging og struktur for intervju og intervjuguiden. Passende for denne studien er for eksempel Thagaards` (2013) «tre-med-grener-modellen», der treets stamme symboliserer hovedtema, og grenene underliggende temaer. Denne modellen er velegnet når forskeren på forhånd vet

hvilke temaer den ønsker å snakke om, noe som er tilfelle i denne oppgaven (Thagaard, 2013). Under utformingen av intervjuguidene har jeg brukt denne modellen mer eller mindre ubevisst, i og med at jeg først valgte hovedtema (frafall), og etter det undergrupper som er knyttet til hovedtemaet. I denne studien er «frafall i langrenn blant ungdom» stammen, mens temaområder som «klubbens struktur» og «mulige grunner for frafall» er enkelte grener, som på ulik måte er knyttet til hovedtemaet.

Underveis i intervjuet er det til enhver tid ønskelig å skape god flyt i intervjuet, noe som ofte avhenger av hvilke spørsmål som stilles. Patton (1990) anbefaler å starte både intervjuet og etter behov også nye temaområder med enkle grunnleggende fakta-spørsmål, som ikke krever stor interpretasjon, men heller er beskrivende. En slik enkel start kan for eksempel være at forskeren ber deltakeren om å fortelle om konkrete hendelser, uten å gå inn på hvorfor ting har skjedd, men heller avgi en rapport om hva som har skjedd. Spørsmål om følelser følger først senere i intervjuet (Patton, 1990). Når man har skapt dette grunnlaget er det vanlig å følge opp med mer dyptgående spørsmål, som innebærer at deltakeren reflekterer rundt svaret, og gjør seg opp en mening om temaet. Siden den første delen av intervjuet har skapt tillit hos intervjudeltakeren, vil det være lettere for vedkommende å få frem følelser og personlige tanker ovenfor forskeren. Dessuten er det lettere å knytte følelser, tanker eller holdninger rundt en konkret opplevelse og slike spørsmål er derfor ikke egnet som oppstart til et nytt temaområde. I tillegg gir disse oppfølgingsspørsmålene den noe lettere, beskrivende oppstarten en dypere betydning (Patton, 1990; Thagaard, 2013; Mason, 2002). I struktureringen av intervjuene har jeg stort sett valgt å følge denne måten, kun til innledning til selve hovedtemaet «frafall» har jeg valgt et åpent spørsmål, i og med at jeg ønsket en umiddelbar, konkret reaksjon.

På samme måte som spørsmål om personlige følelser er også deltakerens grad av kunnskap eller erfaringer på feltet temaområder som krever tillit for å fortelle om egne ferdigheter. Selv om spørsmål om deltakernes bakgrunn kan være interessant for forskeren eller studien, er de sjeldent interessante for deltakerne selv og kan for noen til og med være ubehagelige. Patton (1990) anbefaler derfor ikke å starte intervjuer med slike spørsmål, i tillegg til at han råder å holde slike spørsmål til et minimum. Er man nødt til å samle noe av den informasjonstypen i starten for å ha det som grunnlag, er det derfor hjelpsomt å legge det inn i beskrivende spørsmål, som krever mer av deltakeren enn kun

å ramse opp ord, noe jeg har valgt å gjøre. Kvalitative intervju skal tross alt være interaktive, og kreve tenkning og involvering i temaet av respondenten (Patton, 1990).

4.2.3 Ordvalg og treffende formulering av spørsmål

Hvordan forskeren ordlegger seg kan være avgjørende for svarene den får tilbake. En grunnleggende regel som skal gjelde for kvalitative intervju er at ingen spørsmål skal lede deltakeren til et bestemt svar, men bør bli stilt så åpent og nøytralt som mulig. Deltakerne skal til enhver tid kunne ha muligheten til å svare selvstendig og gi uttrykk for sin egen mening, uavhengig av forskeren (Patton, 1990; Thagaard, 2013). Det er nettopp denne muligheten til å stille så åpne spørsmål som mulig som gjør et intervju så velegnet til å få et dypt innblikk i en tematikk. Fordi klassiske spørreskjemaer legger opp til spørsmål som gir formulerte svaralternativer, for eksempel svar som «fornøyd», «mindre fornøyd», «misfornøyd» osv., utelukker disse de små nyansene som man kan få frem i en intervjusituasjon. En deltaker kan være middels fornøyd med noen aspekter av situasjonen, og veldig fornøyd med andre, og kan i tillegg uttrykke det med egne og mer beskrivende ord. Samtidig vil svaret som regel være mer reflektert og begrunnet, og dermed mer verdifullt, når målet er å få et rikelig innblikk (Patton, 1990).

Av samme grunn burde det unngås å stille spørsmål som enkelt kan besvares med «ja» og «nei», såkalte dichotomous-spørsmål. Igjen, kvalitative intervju skal få deltakeren til å svare utfyllende på spørsmålene, noe slike spørsmål ikke evner å få fram (Patton, 1990). Ved å stille enkle «ja-nej-spørsmål» kan det riktignok komme fram om klubben har tiltak som virket å ha en effekt på frafall blant ungdom, men informasjon om hvorfor det var slik, og hvilket personlig inntrykk deltakeren har fått av prosessen kan forsvinne. I stedet for å spørre «*Har klubben din innført tiltak mot frafall?*» kan «*Hvilke tiltak har klubben din innført mot frafall?*» være mer hensiktsfullt og legger opp til et mer utfyllende svar. Eventuelt må dichotomous-spørsmål alltid følges opp med mer dypgående spørsmål. Patton (1990) mener at dichotomous-spørsmål har blitt så vanlig i daglige konversasjoner, at vi nesten ikke legger merke til de lenger, og en kan derfor ha lett for å la slike spørsmål gå inn i intervjusituasjonen uten å mene det. En god huskeregel kan være at man alltid går ut ifra at deltakeren har en mening og en opplevelse rundt temaet i spørsmålet, og at de derfor vil være i stand til å svare med mer enn kun «ja» eller «nei», så lenge man gir vedkommende muligheten (Patton, 1990).

I tillegg er det viktig å stille ett spørsmål om gangen, presist formulert og kun rettet mot et aspekt, for å forhindre usikkerhet hos deltakeren med mulige dårlige svar som konsekvens (Patton, 1990). Patton (1990) anbefaler dessuten å unngå «hvorfor-spørsmål», som ofte brukes for å finne begrunnelser, beveggrunner o.l. for en bestemt reaksjon eller handling. Samtidig er disse ofte et resultat av mange grunner og impulser, og ordet «hvorfor» kan i noen sammenhenger fremstå som unøyaktig. Respondenten vil muligens velge en av grunnene for å svare, noe som kan gjøre analyseprosessen vanskelig. For å få et mer nøyaktig svar kan det derfor være til hjelp å bruke andre formuleringer. For eksempel kan «*Hva var hovedgrunnen til at ...?*» eller «*Hva var det som overbeviste deg om at ...?*» føre til bedre svar på det forskeren faktisk lurer på (Patton, 1990). Det lar seg imidlertid ikke alltid gjøre å omformulere spørsmål på denne måten, og noen ganger kan det til og med være hensiktsmessig å stille et «hvorfor»-spørsmål, for å oppfordre deltakeren til å reflektere rundt flere aspekter ved et bestemt forhold.

4.2.4 Språkbruken

Som forsker er det viktig å sette seg inn i miljøet man skal undersøke og intervjuet. Dette gjelder også språkbruken i miljøet. Språk er som regel preget av den sosiale og kulturelle bakgrunnen. For å få gode svar kan det være avgjørende å stille spørsmålet på et språk deltakeren kjenner til. Språk i denne sammenhengen betyr ikke kun et offisielt språk som norsk, men beskriver også særegne uttrykk og formuleringer som brukes i det sosiale miljøet vedkommende er i. Om forskeren på forhånd ikke klarer å identifisere språkbruken er det i det minste viktig å reagere på språkbruken i løpet av intervjuet (Patton, 1990). I denne studien kan det antas at jeg fra før av bruker et noenlunde lignende språk som deltakerne, både fra den administrative og den sportslige siden, i og med at jeg har en lignende bakgrunn innenfor langrenn og har jobbet både som trener og som administrativ ansatt innen langrenn selv.

Det samme gjelder bruken av fagbegrep, som kun er nyttig når deltakeren er kjent med betydningen, og man har den samme forståelsen for ordet. Er ikke forskeren bevisst på det kan det oppstå usikkerhet, og eventuelle fagord kan feiltolkes av deltakeren, og svar kan dermed bli lite nyttig for forskeren. Merker man undervis i intervjusituasjonen at fagbegrep eller andre ord ilegges en annen betydning av deltakeren enn det forskeren selv gjør er det nyttig å beskrive ordet, eller formulere spørsmålet med ord som er lettere å relatere seg til for deltakeren (Patton, 1990; Thagaard, 2013). I tillegg kan det

være nyttig å lytte nøye etter hvilket språk eller hvilke ord deltakeren bruker om bestemte hendelser eller personer. Har vedkommende et negativt forhold til en av disse vil den mest sannsynlig også bruke negative ord som uttrykker usikkerhet eller misnøye rundt noe (Thagaard, 2013; Patton, 1990).

4.2.5 «Nøytralitet» i intervjuet

Utenom all oppmerksomhet på ordbruk i et intervju er det en siste ting som viktig – intervjuets og spørsmålenes nøytralitet (Patton, 1990). Måten spørsmålene blir stilt på skal ikke peke mot et bestemt svar, som deltakeren tror forskeren vil høre, ei heller skal den stadfeste forskerens egen mening om emnet, noe jeg allerede har gått inn på. Det samme gjelder forskerens fysiske reaksjoner på svaret (Patton, 1990). I det forskeren for eksempel uttrykker misnøye eller uenighet ved hjelp av mimikk, gester eller ord, mister forskeren sin nøytrale posisjon. Deltakeren kan bli fristet til enten å gi svarene som gjør forskeren fornøyd eller lukke seg helt og ønsker muligens ikke å svare på spørsmål lenger, i og med at den føler seg dømt av forskerens oppførsel (Patton, 1990). Det samme gjelder bruk av eksempler når et spørsmål stilles. Forskeren kan i forbindelse med et spørsmål si for eksempel «... *andre rapporterte om følgende ..., har du opplevd noe lignende?*» Det kan fort skje at eksempelet får en positiv eller negativ karakter ut i fra deltakerens bakgrunn, og dermed påvirker dens syn på situasjonen, uansett om vedkommende har opplevd noe lignende eller ikke. Ved bruk av eksempler, for å gjøre det mer begripelig hva det spørres etter, er det derfor hensiktsmessig å fokusere på både positive og negative tilbakemeldinger, uten å gi en indikasjon om riktig eller galt. Eventuelt brukes eksempler kun hvis deltakeren er usikker på spørsmålet (Patton, 1990).

Men vil forskeren i det hele tatt kunne oppnå fullstendig nøytralitet i en intervjusituasjon i lys av sosialkonstruktivismen? Som tidligere påpekt genereres ny kunnskap i kvalitativ forskning gjennom samhandling av deltaker og forsker, noe som betyr at begge blir (inter-)aktive under intervjusituasjonen – og som også kan kalles for «aktiv intervjuing» (Thagaard, 2013, s.106) (Thagaard, 2013; Mason, 2002; Dowling Næss, 1998). Den nye kunnskapen vil være preget av fortolkning fra både deltakeren og forskeren. Særlig når forskeren ber deltakeren å utdype eller ønsker en presisering av det som blir sagt involverer den seg aktivt og gir av seg selv, ved for eksempel å stille oppfølgings-spørsmål basert på forskerens kunnskap, teoretiske betraktninger eller egne erfaringer fra feltet (Thagaard, 2013; Dowling Næss, 1998). Det kan derfor ikke sies at forskeren

ikke bidrar til hvilke svar deltakeren gir, men blir i stor grad aktiv ved å lede samtalen rundt forskjellige temaer. Dermed kan ikke forskeren ansees som nøytral i en intervju-situasjon (Thagaard, 2013). I tillegg må det tas i betraktning hvilken relasjon forskeren og deltakeren har fra før. Har de kjennskap til hverandre? Er de i cirka samme alder og har den samme sosiale bakgrunnen? Bevisst eller ubevisst vil slike forhold alltid påvirke deltakerens syn på forskeren, og dermed også måten den svarer på. Kanskje har deltakeren forventninger til resultatet av forskningen og håper at det kan bidra til noe mer enn kun forskningsresultater (Thagaard, 2013)? Jeg som forsker, men også som del av skimiljøet gjennom ulike roller, kjenner noen av deltakerne fra før av, og må hele tiden være bevisst på denne rollen, og at den kan ha betydning for resultatene. Det kan være mulig at noen av deltakerne fokuserer mest på min rolle som ansatt i skikretsen, som jeg på intervjutidspunktet hadde, og svarer på spørsmålene som om det var en representant fra kretsen som intervjuet, og ikke en tilsynelatende utenforstående masterstudent. Samtidig har jeg med meg kunnskapen fra jobben min, noe som kan påvirke måten jeg stiller spørsmålene på, fordi jeg kjenner til strukturene i skimiljøet og til aktuelle situasjoner som er viktige i klubbens hverdag. Derfor vil det være viktig å hele tiden bevisstgjøre meg selv om dette forholdet, samtidig som det er nyttig å presisere ovenfor deltakerne at jeg ikke stiller spørsmålene som kretsansatt og svarene vil ikke påvirke arbeidsforholdet. I tillegg har jeg også reflektert rundt min rolle som forsker ved hjelp av en forskningsdagbok som jeg brukte særlig i intervjufasen.

4.3 Bruk av forskningsdagbok

I alle fasene av forskningsprosessen skal forskeren holde oversikt over mange aspekter ved forskningen, samt sikre at forskningen gjennomføres på en ansvarlig måte. Jeg har derfor valgt å bruke en forskningsdagbok, der jeg noterte alt fra tanker rundt skriving og teorilesing til opplevelser knyttet til intervjuprosessen og refleksjoner jeg hadde under analyseprosessen. Jeg har for eksempel reflektert rundt hvordan jeg opplevde et intervju og hvordan jeg oppfattet samspillet mellom meg og deltakeren. Dette gir mulighet til å sikre at forskningsresultatet blir av god kvalitet, og at jeg er bevisst mitt etiske ansvar ovenfor deltakerne om å bruke datasettene på en ansvarsfull måte. Etske overveielser i dette prosjektet er noe jeg skal drøfte nærmere.

4.4 Sammensetning av utvalget og utvalgsmetode

Kunnskapen som genereres i denne studien er preget av deltakernes og forskerens bakgrunn, derfor er det for studiens resultater interessant å rekruttere deltakere med ulik bakgrunn. Deltakerne skal gjenspeile mangfoldet blant klubbene i region Østlandet. Som tidligere kretsansatt i Oslo vet jeg at det er mange forskjellige klubber, ikke kun i Oslo, men også i resten av regionen. Det finnes klubber med veldig mange medlemmer, og flere ansatte som har bakgrunn i ledelse og management, samt lønnende trenere. På den andre siden finnes det også mindre klubber, uten administrative ansatte og kun et fåtall trenere som får lønn. Også den sosiale bakgrunnen til medlemmene kan variere i nokså stor grad, avhengig av hvor i regionen klubben ligger. Samtidig ønsker jeg å få et bredt spekter av representanter innenfor de valgte klubbene, som jeg på forhånd tror kan ha et forskjellig syn på frafall og mulige tiltak. Herunder faller både variabler som alder, kjønn eller hvor mange års erfaring vedkommende har i sin rolle. Utvalget som inngår i denne studien betegnes ifølge Thagaard (2013) som et tilgjengelighetsutvalg. Jeg velger ut klubber i regionen der jeg, gjennom min ansettelse i skikretsen og personlige forbindelser som tidligere utøver og trener, har kjennskap til enkelte representanter i klubben og som jeg vet har de egenskapene jeg er ute etter i studien. Dermed er utvalget samtidig også et strategisk utvalg (Thagaard, 2013).

I studien ønsket jeg både representanter fra den administrative og den sportslige siden i klubbene. På den administrative siden var det nærliggende å intervju den som ofte representerer klubben og har det daglige ansvaret for klubbens drift, for eksempel den daglige lederen eller administrativ ansvarlig, ansatt eller frivillig. Disse har som oftest kontakt med både trenere, klubbens styre, andre ansatte og oppmenn i klubben, men også andre organisasjoner innen skiidretten, for eksempel andre klubber eller kretsen. Samtidig utfører administrative ledere mesteparten av den administrative jobben i det daglige og omsetter styrets beslutninger, samt følger opp sportslig aktivitet. Også oppmenn for de aktuelle gruppene i klubben er gode kandidater. På grunn av sin nærhet til de spesifikke årskullene og det administrative ansvaret de har ovenfor disse, kjenner de muligens enda bedre til gruppene enn de som er administrativt ansvarlig for hele klubben.

Ikke alle klubber har en administrativt fulltidsansatt, og det kan antas at det varierer hvor mye representanter involverer seg i de sportslige aktivitetene. En interessant

gruppe var dermed også trenere for de aldersgruppene som skal undersøkes. Trenerne representerer derfor den sportslige siden av undersøkelsen. Det er trenerne som kjenner best til utøverne, hvilke mål og hvilken motivasjon de har for å trene langrenn, samtidig som de også ser utfordringer i gruppen, samt utviklingen i idretten, for eksempel på skirenn. Som tidligere beskrevet i denne studien, er det i mange klubber ofte en blanding av ansatte og frivillige medarbeidere, både sportslig og administrativt. Deltakerne som inngår i studien er derfor både frivillige og lønnet.

I oktober og november begynte jeg å ta kontakt med utvalgte klubber. Jeg tok uformell kontakt både muntlig eller via e-post for å informere om prosjektet og vekke interesse for deltakelse. Etter godkjenning av prosjektet gjennom Norsk senter for forskningsdata (NSD) i starten av november (Vedlegg 1), tok jeg igjen kontakt med klubbene som hadde meldt sin interesse, der de fikk tilsendt mer informasjon om prosjektet og intervjudeltakerne ble rekruttert med hjelp av de administrative lederne i løpet av desember og januar. Alle som bekreftet sin interesse for deltakelse og som ønsket å være med videre begynte jeg å avtale intervjutidspunkter med. Vedkommende fikk før intervjuet startet et samtykkeskjema, med detaljert prosjektinformasjon og informasjon om sine rettigheter ved deltakelse, som deltakerne ble bedt å signere (Vedlegg 2 og 3). Samtykkeskjemaet gjorde også deltakerne oppmerksom på at deltakelsen er frivillig og anonym, og at de til enhver tid kan trekke seg fra studien uten konsekvenser.

Allerede rekrutterte deltakere ble også bedt om å kontakte andre aktuelle representanter i egen klubb om en mulig deltakelse. Denne måten å velge ut deltakere på kalles også snøballmetoden (Thagaard, 2013). For å unngå etiske utfordringer ved denne utvalgsmetoden, ved at jeg som forsker får tilsendt navn av mulige deltakere uten at de har gitt sitt samtykke, var det hensiktsmessig å be de allerede rekrutterte deltakerne om å først spørre vedkommende om det er greit å bli kontaktet om forskningsprosjektet (Thagaard, 2013). Denne situasjonen oppsto særlig etter at jeg hadde opprettet kontakt med klubbens administrative leder eller ansatt og vedkommende hadde bistått meg med å komme i kontakt med flere klubbledere, for eksempel trener eller oppmenn. Fra hver klubb som deltok ønsket jeg å ha minst en representant fra den sportslige og minst en fra den administrative siden, noe jeg oppnådde i to av tre deltakende klubber. Det ble ikke satt krav til deltakerne annet enn at de faller innenfor de to gruppene som beskrives og har til intervjutidspunktet en aktiv rolle i klubben. Det endelige utvalget besto av sju deltakere,

derav fem menn og to kvinner. Deltakerne, samt de tre klubbene de representerer, presenteres i neste kapittel.

4.5 Gjennomføring av intervjuene

4.5.1 Intervjuguidenes oppbygging

Intervjuguidenes (Vedlegg 4 og 5) oppbygging følger i hovedsak forskningsspørsmålene som er blitt utarbeidet til bedre forståelse av problemstillingene. Spørsmålene som stilles til deltakerne skal hjelpe meg å besvare forskningsspørsmålene og dermed problemstillingene. På bakgrunn av inndelingen i grupper (administrativ og sportslig) er det blitt utarbeidet en intervjuguide for hver gruppe.

Intervjuguidene tar først utgangspunkt i deltakernes bakgrunn og dens generelle hverdag i klubben, samt en grov beskrivelse av selve klubben og/eller egen gruppe. Deretter gikk jeg inn på deltakernes opplevelser rundt frafall, både generelt og i egen klubb. I del to av intervjuet konsentrerte jeg meg på om mulige tiltak i klubben skal forhindre eller begrense frafallet. Samtidig ønsket jeg å finne ut hvilke tiltak som blir ansett som nyttige og hvorfor og hvilke resultater mulige tiltak har gitt og om disse var ønsket eller ikke. Spørsmålene er tilpasset noe i forhold til deltakernes rolle, samt om vedkommende hadde administrative eller sportslige oppgaver i klubben.

4.5.2 Intervjusituasjonen

Alle intervjuene ble gjennomført og transkribert i løpet av januar og februar. Intervjuene ble avtalt på steder som følte komfortabel for deltakeren, noe som i alle tilfeller var klubbhuset, eller lokaler nær eget anlegg. Intervjuene ble tatt opp på båndopptaker, der opptaket ble slettet etter studiens avslutning. Det varierte noe hvor tett intervjuguiden ble fulgt, avhengig av engasjementet til deltakerne, noen intervjuer ble dermed friere enn andre. Det varierte noe hvor lenge intervjuene varte, og hvor intensivt hvert tema ble behandlet, avhengig av deltakernes grad av erfaring. I snitt ble det brukt 45-50 minutter per intervju, i tillegg til min egen oppsummering i etterkant.

4.5.3 Etterarbeid av intervjuene

I etterkant av intervjuene tildelte jeg hver deltaker et fiktivt navn, et såkalt pseudonym. Allerede på forhånd hadde klubbene fått et tilsvarende pseudonym, for å anonymisere både deltakerne enda mer, og for å skjule klubbens beliggenhet på Østlandet. Det er kun

pseudonymene som brukes i transkriberingen, og personnøkkelen ble oppbevart separat fra transkriberingen. Intervjuene ble fortløpende transkribert etter gjennomføring av hvert enkelt intervju. Transkribering betyr i praksis å skrive intervjuet ordrett ned, og kan derfor også sees på som en transformasjon av intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvale og Brinkmann (2015) ser på det som kritisk når en transkribering kun gjengir ordlyden, og ikke får fram sosiale samhandlinger mellom deltaker og forsker, ei heller non-verbale reaksjoner, særlig de som er vanskelig å gjengi skriftlig, som for eksempel ironi. Det anbefales derfor at man ikke kun skriver ned ordlyden av intervjuet, men også fysiske reaksjon, latter, toneleie, ansiktsuttrykk og lignende (Kvale & Brinkmann, 2015).

For å gjengi slike reaksjoner og andre observasjoner kan det derfor lønne seg å ta notater rett etter intervjuet. Selvfølgelig er det fullt mulig å ta notater underveis, men hyppig notatskriving vil ifølge Kvale og Brinkmann (2015) forstyrre flyten i intervjuet. Noterer man derimot kun de mest vesentlige tingene underveis og legger til utfyllende notater i etterkant kan man få en god oversikt over non-verbale reaksjoner og stemningen i intervjuet generelt. I denne studien omfattet en ferdig transkribering mellom 12 og 17 sider tekst, inkludert notatene om non-verbale reaksjoner. Hvor detaljrik gjengivelsen av intervjuet blir, er opp til den enkelte forsker. Non-verbale reaksjoner i denne studien er gjengitt i kursivskrift i parentes (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.6 Analyse av intervjuene

Det var viktig å tenke gjennom analyseprosessen allerede før jeg begynte å intervju deltakerne, for å være enda mer bevisst på å stille de riktige spørsmålene på en riktig måte. På samme måte som det kan være vanskelig for en intervjudeltaker å svare på spørsmål som starter med «hvorfors» kan det være vanskelig for forskeren å analysere svaret på et slikt spørsmål i etterkant i og med at svaret kan bli unøyaktig (Kvale & Brinkmann, 2015). Samtidig er det også i denne prosessen viktig å huske på at intervjuet gjennomføres muntlig, men gjengis skriftlig i studien senere. Som tidligere påpekt kan dermed viktige aspekter av både innholdet og fortolkningen gå tapt. Det vil derfor være nyttig å ikke kun fokusere på transkriberingen i analyseprosessen, men hele tiden også gå tilbake til lydopptakene og mine notater, for å fange opp stemninger, toneleiet osv. (Kvale & Brinkmann, 2015).

Allerede under utformingen av intervjuguiden har jeg identifisert bestemte temaområder, som spørsmålene går inn under. Etter gjennomføringen av intervjuene har jeg tilføyd nye temaområder, som oppsto i samtalene, og har nyansert flere av de allerede bestående. Alle temaområder kjennetegnes ved nøkkelord (for eksempel frafallsgrunner, bevisst tiltak, ubevisst tiltak osv.). Etter transkriberingen av intervjuene har jeg strukturert de enkle tekstene etter temaområder som: generelle tanker om frafall, personlige opplevelser med frafall, mulige grunner til frafall i egen klubb, tiltak som ble gjennomført i klubben m.fl.. I tillegg har jeg uthevet avsnitt eller enkelte setninger, som senere kunne brukes som direkte sitat. Det er mulig at noen avsnitt eller setninger inkluderte forskjellige temaområder, eller at et tema ble tatt opp i forskjellige avsnitt, uavhengig av hva det opprinnelige spørsmålet egentlig var.

Denne metoden for analysering av transkriberingstekster kalles koding, eller kategorisering, og er en av de vanligste analyseformene i samfunnsforskning (Kvale & Brinkmann, 2015). En klar fordel med denne metoden er at man blir godt kjent med svarene deltakerne har gitt, og metoden gir muligheten til å gjennomgå transkriberingstekstene systematisk, samtidig som man også tolker teksten systematisk (Thagaard, 2013). Allikevel er det også her viktig å ikke låse seg til et fasitsvar, men være åpen for at deltakerens utsagn muligens kan tolkes på forskjellig måte (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er viktig å huske på å ikke redusere tekstene etter transkribering til noen få kategorier, men for eksempel være åpen for å nyansere kategoriene innenfor et avsnitt (Kvale & Brinkmann, 2015).

Etter kodingen har jeg begynt å sammenligne de enkelte intervjuene og har sett på felles trekk og forskjeller i svarene. Her har jeg både sammenlignet svar innenfor intervju-gruppene sportslig leder og administrativ leder, men også på tvers av intervjugruppene. Det var spesielt interessant å se på om det er forskjeller i svarene mellom sportslig og administrativ ledelse, herunder spesielt i temaområder som opplevd tilstand av frafall og mulige grunner for frafall i egen klubb. Etter å ha fått en grundig forståelse for innsamlet data ved hjelp av transkribering og koding gikk jeg over til å tolke funnene i lys av det teoretiske og konseptuelle rammeverket, som ble presentert tidligere. Ved hjelp av nøkkelordene (kodene) kunne jeg gå tilbake til det teoretiske og konseptuelle rammeverket og sammenligne innholdet med funnene (Thagaard, 2013).

4.7 Erfaringer fra intervjugjennomføringen

For meg har det vært den første gangen at jeg gjennomførte intervjuer i forbindelse med et forskningsprosjekt. Jeg har i etterkant sett at mange av de punktene jeg nevner ovenfor (god formulering av spørsmål, minst mulig ledende spørsmål, oppmerksomhet på non-verbale reaksjoner m.m.) har vært vanskeligere å følge enn jeg antok på forhånd. På grunn av lite erfaring har det ikke alltid vært like lett å konsentrere seg på både det som blir sagt og samtidig notere for eksempel non-verbale reaksjoner, selv om jeg merket en forbedring i løpet av perioden. Jeg har blitt tryggere på meg som intervjuer, i det jeg har tatt mine egne notater om inntrykket etter intervjuene til hjelp for å forbedre meg selv. Det mest utfordrende i mine øyne har vært å avgjøre hvor mye av meg selv jeg skulle gi i intervjusituasjonen, ikke minst fordi jeg kjente noen av deltakerne fra før av. Til flere av temaområdene har jeg ett personlig forhold og en egen mening. Noen ganger følte det riktig å oppmuntre deltakerne til å snakke videre ved å bekrefte dem eller vise forståelse for det de ga uttrykk for. Det som overrasket meg mest var hvor villige alle deltakerne var til å fortelle om situasjonen både åpent, ærlig og personlig, og jeg tror derfor at intervjuene ga meg et godt og detaljrikt grunnlag for videre arbeid med studien.

4.8 Etiske overveielser i denne studien

I hele dette kapittelet har jeg vist til situasjoner eller faser av denne studien som krever nøye gjennomføring for å sikre ansvarsfull og etisk forsvarlig forskning. Dette innebærer både å etterspørre nytten med studien, måten jeg ønsker å gjennomføre studien på og ikke minst hvordan jeg behandler datasettene (Mason, 2002). Alle faser i et forskningsprosjekt stiller krav til etiske overveielser, ikke kun selve innsamlingen av data. Særlig i kvalitativ forskning gjennom intervju, der jeg kommer tett på deltakeren og får til dels veldig personlig informasjon, er det viktig å være bevisst sitt ansvar under hele prosessen (Thagaard, 2013). Et viktig punkt har i denne sammenhengen vært å få godkjent prosjektet hos NSD, som skal sikre at alle etiske retningslinjer er fulgt (Vedlegg 1). Dette innebærer blant annet lagring av personinformasjon og lydopptak, samt hvordan jeg behandler og fremstiller datasettet i den endelige studien. Herunder gjelder også bruk av pseudonymer og publisering av kun den mest nødvendige informasjonen om klubbene. Alle deltakerne har gitt sitt skriftlig samtykke under disse forutsetningene, og det var derfor min plikt å behandle alle opplysninger konfidensielt. Som tidligere påpekt har min rolle i feltet hatt innflytelse på utforming av tema og forholdet til deltakerne. Under

forskningsperioden har jeg som påpekt i en periode vært ansatt i Oslo skikrets, samtidig som jeg også før har vært involvert i skilmiljøet, noe som innebærer at jeg kjente til flere deltakere fra før av. Samtidig skulle disse ulike forholdene ikke ha en påvirkning på hverandre, som kunne være negativ for deltakerne. Dette har jeg tydeliggjort ovenfor deltakerne, men også hele tiden bevisstgjort meg selv på, blant annet med hjelp av en forskningsdagbok (jfr.4.3).

4.9 Vurdering av studiens kvalitet - reliabilitet og validitet

Metoden som er valgt har innflytelse på hvordan forskningsprosjektet vil bli vurdert. En nokså vanlig måte å vurdere forskningsprosjektets kvalitet og verdi på, er å se på reliabilitet og validitet.

I følge Thagaard (2013) beskriver reliabilitet i kvalitativ forskning studiens troverdighet og pålitelighet, og vurderes etter hvor godt forskeren gjør rede for forskningsprosessen, samt hvordan forskeren klarer å skille mellom data som ble samlet inn og egne tanker rundt temaet. Dette vil være spesielt viktig ettersom hvor tett relasjon forskeren har til intervjuobjekter og hvilke erfaringer den har fra feltet (Thagaard, 2013). Samtidig beskriver reliabiliteten hvorvidt studiens resultat hadde blitt påvirket hvis den for eksempel hadde blitt gjennomført av en annen forsker (Kvale & Brinkmann, 2015). I en intervju-situasjon kan det lett tenkes at en annen forsker hadde stilt et spørsmål på en annen måte enn det jeg har gjort, og dermed kunne fått et annerledes svar enn det jeg har fått. Igjen, som tidligere påpekt, vil min tilknytning til langrennsmiljøet spille en rolle i studiens ulike faser, og jeg må være bevisst min rolle gjennom hele studieprosessen.

Validiteten i kvalitativ forskning er knyttet til gyldigheten av studiens funn. For å få svar på studiens grad av gyldighet kan man se på om den valgte metoden egner seg til å få svar på problemstillingen, og om man med denne metoden faktisk har mulighet til å få fram det man ønsker (Kvale & Brinkmann, 2015). Validiteten (gyldigheten) vil stort sett være knyttet til forskerens kunnskap om, og relasjonen til feltet eller miljøet den undersøker. Relasjonen og personlige erfaringer vil ofte ha betydning for forståelsen av feltet som skal studeres. I tillegg til forskerens forkunnskap og relasjon spiller også hans/hennes ferdigheter som forsker, spesielt innenfor den valgte metoden, en stor rolle. Måten, eller kvaliteten, studien gjennomføres med, har stor betydning for hvor gyldig

resultatene blir vurdert (Kvale & Brinkmann, 2015). Samtidig kan validiteten måles ved å sammenlikne studiens funn med andre forskningsresultater (Thagaard, 2013).

Det blir tydelig at min posisjon i feltet, som påvirker måten jeg stiller spørsmålene og fortolker svarene på, er av betydning når det kommer til studiens troverdighet eller gyldighet. Det at det er den første gangen jeg gjennomfører en studie basert på intervju, og at jeg som masterstudent generelt har lite erfaring innen forskning, kan også være en påvirkende faktor. Uerfarenhet kan for eksempel medføre unøyaktigheter i utvelgelse av deltakere og dermed skjevhet i utvalget, eller upresis spørsmålsformulering. Det trenger derimot ikke å være ensbetydende med at funnene i denne studien er feilaktige. Sannhet innenfor samfunnsvitenskapelig forskning i stor grad er fastsatt av personer som anses som kunnskapsrike (Kvale & Brinkmann, 2015). Som jeg påpekte i starten av dette kapitlet blir sannhet dermed ikke bare noe som er konstruert, men også noe som er blitt fortolket over lang tid, i lys av annen kunnskap, erfaringer og konteksten det settes i (Mason, 2002; Schwandt, 2000; Dowling Næss, 1989).

Jeg kan, som en masterstudent, ikke forvente at studien min vil frambringe ny, banebrytende kunnskap om frafall i langrenn. Det kan derimot tenkes at jeg dog enten vil kunne bekrefte tidligere forskning, eller vise til nye, eller dypere aspekter av problematikken. Jeg håper og tror at funnene i denne studien kan gjenkjennes av andre aktører i skimiljøet, og at vedkommende kan dra nytte av erfaringene som klubbene i min studie har gjort, selv om det er kun et fåtall klubber som har deltatt. Dette betegnes også som overførbarhet, eller generaliserbarhet, som beskriver betydningen av forskningens funn for andre lignende situasjoner (Thagaard, 2013). Det er også i denne sammenhengen viktig å presisere nok en gang at studiens funn er knyttet til den sosiale og kulturelle bakgrunn til deltaker og forskere og må derfor forstås i denne konteksten. Studiens kvalitet vil ikke minst bli påvirket av min evne til å fremstille deltakernes mening på en så nøyaktig og etisk forsvarlig måte som mulig (Dowling Næss, 1998).

4.10 Svakheter med denne metoden

Som tidligere påpekt er ikke hensikten med bruk av intervju som metode å komme fram til generaliserbar kunnskap, ei heller til et fasitsvar på en problemstilling. Fra et klassisk, vitenskapelig ståsted får forskning ved hjelp av intervju derfor ofte kritikk for å

være for subjektiv og faktisk ikke vitenskapelig. Dermed pekes det også på at den kunnskapen som genereres ikke er pålitelig. Det at en annen forsker muligens hadde kommet fram til et annet resultat sees på som kritisk og noe som kan gjøre studien mindre gyldig. Også det ofte lave antallet deltakere blir sett på som negativt (Kvale & Brinkmann, 2015).

Utenom den generelle kritikken kan det også vises til svakheter i denne studien. For det første kan det fastslås at mange studier som rekrutterer sine deltakere gjennom et tilgjengelighetsutvalg kan få utfordringer med en skjevfordeling av deltakere. Thagaard (2013) viser til at det ofte er personer som har tidligere erfaring med forskning, og som tror selv at de og deres handlinger står fram som positiv i studien, som er villige til å delta i slike prosjekter. Dette kan også være tilfellet i denne studien, hvor det også kan sees på som negativt at jeg har rekruttert de fleste deltakerne gjennom personlig kjennskap til enten vedkommende eller klubben.

Mange svakheter med datainnsamlingen gjennom intervju er knyttet til forskerens manglende bevissthet og refleksivitet rundt sin egen rolle og sin egen posisjon i feltet. Dette kan føre til ubevist påvirkning av forskningens resultater. Igjen – et kvalitativt intervju preges av samhandlingen mellom forskeren og deltakeren, og data generes lys av begges bakgrunn. Er forskeren for lite bevisst på dette kan det være fare for at den tolker resultatene sine kun i lys av deltakernes bakgrunn, men utelater sin egen påvirkning på både intervjusituasjonen og valg av kontekst. Bevisstgjøringen omfatter også selve intervjuprosessen, både forberedelse av spørsmål, rekruttering og gjennomføring (Kvale & Brinkmann, 2015). Derfor har bruken av en forskningsdagbok vært til nytte. En annen utfordring knyttet til forskerens manglende bevisstgjøring av egen rolle er selve håndteringen av resultatene. Det kan for eksempel påvirke analysen negativt hvis forskeren ville glemte å transkribere gester, latter, pauser osv. (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvale og Brinkmann (2015) mener imidlertid at dette ikke har like stor betydning for alle studier, men vil være situasjonsavhengig

5. Presentasjon av funnene

I dette kapittelet skal jeg gi innblikk i intervju samtale jeg har hatt med deltakerne. Først skal jeg presentere deltakere, da dens bakgrunn er av betydning for svarene og hvordan de opplever frafall i sine omgivelser. Samtidig ønsker jeg å gå nærmere inn på klubbene, og dens egenarter. Jeg vil innledningsvis nok en gang presisere at svarene er klubbaktørens opplevelser, ikke utøvernes eller foreldres. Pseudonymene til deltakerne reflekterer kun deltakernes faktiske kjønn og står ikke i sammenheng med faktiske navn. Klubbene har blitt oppkalt etter skiteknikkene klassisk, skøyting og staking.

5.1 Deltakerne og sine klubber

Som beskrevet i metodekapittelet besto det endelige utvalget av sju deltakere, fra tre forskjellige langrennsgrupper i klubber på Østlandet med tilknytting til større byer. Langrennsgruppene jeg har besøkt var enten del av et fleridrettslag eller et allianseidrettslag med minst en eller flere idretter, herunder fotball, håndball, turn m.m., og opererte mer eller mindre selvstendig. I det følgende forsetter jeg å benytte det kortere begrepet «klubber» for langrennsgruppene, med mindre annet er beskrevet. Alle tre kan sees på som store i forhold til det norske gjennomsnittet. Derfor kan det på første øyeblikk virke som om de nesten ikke skiller seg fra hverandre, både i den administrative organiseringen, sammensetning av medlemmene og hvordan de organiserer treningene. Men det merkes raskt at det ikke er tilfellet.

Tabell 5.1: Oversikt over deltakerne og deres roller i klubben

Pseudonym	Klubb	Tittel/Oppgave	Arbeidsforhold	Bakgrunn
Tiril	Klassisk IL	daglig leder	75% ansatt	Økonomiutdannelse, før: regnskapsansvarlig i hele klubben
Tom	Klassisk IL	hovedtrener junior	80% ansatt	Trenerutdanning på høyskolenivå
Thor	Klassisk IL	oppmann 15-16 år/styre	Frivillig	Har vært trener i samme kull
Torstein	Klassisk IL	oppmann Junior/styre	Frivillig	Har vært trener i samme kull
Thomas	Skøyting IL	administrasjon (spes. barn, arrangement)	100% ansatt	Pedagogisk-idrettslig utdanning på høyskolenivå, før: trener i klubben
Tobias	Skøyting IL	trener junior	Årskontrakt	Idrettsrelatert utdanning på høyskolenivå
Thea	Staking IL	administrativ leder/styre	Frivillig	Har vært med på å bygge opp klubben siden stiftelsen

Samtlige deltakere virker å være veldig engasjerte i både klubben sin, og den jobben de gjør, og er villige til å gi mye av sin tid til klubbens aktiviteter. Det ble også tydelig at alle var åpne for diskusjonen rundt frafall, og at det er et tema de er opptatt av. Flere hadde til og med forberedt noen punkter til intervjuet som de gjerne ville få sagt. Det store engasjementet og lidenskapen for langrennssporten gjenspeilet seg også i deltakerenes hverdag og bakgrunn. Samtlige har vært tilknyttet klubben og sporten sin i flere år, og noen hele sitt liv. De fleste deltakere har selv konkurrert, både som ivrig mosjonist på turrenn, på konkurranser på nasjonalt nivå og en på høyt internasjonalt nivå. Samtlige oppga også at de har vært innom flere idretter, for eksempel fotball, orientering, turn eller bryting. Alderen på deltakerne varierte fra 20-årene til 50-årene, hvor det var en tendens til at de med administrative roller var eldre enn de som var trenere, med unntak av Thomas, som også var yngre.

Tabell 5.2: Oversikt over klubbene

Klubb	Organisering	Antall medlemmer	Område	Fasiliteter
Klassisk IL	Fleridrettslag	3900 i klubben 1000 i langrennsgruppa	Nærhet til bykjerne høy sosioøkonomisk Status	Klubbhus, lysløype med snøproduksjon
Skøyting IL	Allianseidrettslag	2000 i langrennsgruppa	Nærhet til bykjerne høy sosioøkonom. Status	Klubbhus, Lysløype med snøproduksjon
Staking IL	Fleridrettslag	1370 i klubben 700 i langrennsgruppa	Litt mer landlige omgivelser, lavere sosioøkon. Status med 40% innvandrere, 10% under fattigdomsgrensen	Ingen klubbhus (er under planlegging), Lysløype med snøproduksjon

5.1.1 Klubbenes trenere

Andre forskjeller, som ikke framgår av tabellene, er for eksempel ansettelsesforhold/lønning av øvrige trenere eller administrative ledere. I Klassisk IL er det ingen flere administrativt ansatte. Trenerne er frivillige foreldre fram til 14 år, med unntak av noen få ungdomstrenere som får et lite honorar. Trenerne i de eldre klassene er ansatte, med høyere, idrettsrelatert utdanning, der klubben ønsker å være nøye når det kommer til utvelgelse av trenerne i de eldre kullene.

De bør ha ja, altså egenerfaring er nesten like viktig som trenererfaring. Men de vi har ansatt har jo stort sett vært idrettsstudenter. (...) Også noen kjenner noen, så vi får jo ofte noen tips og råd. (...) Også har han lederen i sportslig utvalg vært veldig flink når vi har hatt intervju, så jeg synes de har funnet riktige kandidater. Spesielt nå i år, når (...) egentlig hele juniorgruppa ble skiftet ut, så var det jo veldig fint å se at vi har...så lenge vi har vår filosofi i bunn, vi har nedtegnet den, så var det veldig enkelt for den nye hovedtreneren å ta over. (...) Så opplegget var ikke mye forandret, selv om vi byttet ut hele trenerteamet. (Tiril, Klassisk IL)

I Skøyting IL er det to fulltidsansatte, Thomas og en daglig leder. Også alle trenere, uansett nivå, får honorar, og er som regel engasjert på årsbasis. Skøyting IL har ingen foreldretrenere, men bruker ungdommer fra klubben, eller studenter med idrettslig utdanning i de eldre klassene. Lønn til alle trenerne er selvfølgelig et stort kostnadspunkt, som gjør at den enkelte trener kanskje ikke får så mye lønn som den hadde gjort andre steder. Samtidig blir det hyppige utskiftninger når de unge trenerne blir ferdig på skolen. Dermed mister klubben kanskje noe av kontinuiteten som ellers hadde vært med foreldretrenere over lengre tid. Men det finnes noen fordeler med denne løsningen:

Altså det vi får tilbakemeldinger fra barna på er (...) er at trenere er forbilder, altså barna synes at trenerne er veldig kule. Og de ser opp til de og henger rundt de, og de blir glade i trenerne sine, på en måte jeg ikke er sikker på om de hadde gjort hvis det var en foreldretrener. (Thomas, Skøyting IL)

I Staking IL finnes det ingen ansatte, bortsett fra en trener som har en 20 % stilling og som også hjelper til administrativt. Trenerne er som regel foreldre, som kun får godtgjørelse for reiser, samt noen eldre ungdommer som får et lite honorar.

Det er mye papirarbeid, det tar veldig mye tid, så det tror jeg...jeg bruker nesten hver dag 6-7 timer i snitt, hele året. Dugnadslister, alle mulige former, det er veldig mye sånn regnskap nå. Det bruker vi mye tid på...og prosjekter. (...) Så vi kunne gjerne hatt to heltidsansatte, det hadde ikke vært noe problem. (Thea, Staking IL)

Også på trenersiden har organiseringsformen en viss påvirkning, både med tanke på lønn og utdanningsnivå.

Hvis du skal ha en trener derfra [med høyskole-/universitetsutdanning], så forventer de jo nesten å få en fulltidsstilling...og det koster penger. Så vi har på en måte alltid klart oss selv (...) Så vi er avhengig av disse ildsjelene.
(Thea, Staking IL)

Av den grunn kan det være varierende hvor god kunnskap om treningsplanlegging og skiteknikk trenerne i Staking IL har og klubben er derfor bevisst å gi mulighet til trenerutdanning. Å utdanne trenerne er noe alle klubber er beviste på, både gjennom interne kurs med erfarne ressurspersoner, gjennom kurs i forbund og krets, eller trenermøter der erfaring kan utveksles på tvers av gruppene. Derfor vil klubbene som regel også stå for kostnadene til slike kurs, ikke minst som en ekstra motivasjon til å utdanne seg.

Vi har en sånn type «trener-trening», som er bare en kveld, som jeg arrangerer med helt sånn basic trener...ja hva skal jeg si, litt basic pedagogikk og metodikk, dette er lurt å gjøre når man skal gi beskjeder, dette er lurt å gjøre når man skal få ro i gruppa, ikke sant. Dette er flotte øvelser for å stimulere. (...) Og så er det mye sikkerhet og dersom ting går galt, hva gjør vi da. At vi går gjennom rutiner for skadde barn, eller barn som blir borte, sånne ting. (Thomas, Skøyting IL)

5.1.2 Beliggenhet og dens påvirkning på medlemsmassen

En forskjell som ikke framgår av tabellen er medlemmenes bakgrunn. Særlig Klassisk IL og Skøyting IL synes det er positivt for klubbaktiviteten at klubben befinner seg i et område der langrenn og friluftsliv blir sett på som en naturlig del av fritiden:

Vi er kanskje litt heldige her (...) når folk velger å bo her (...) så er det fordi de har...er aktive selv, liker friluftslivet, mange liker jo, har konkurrert tidligere på ski, i hvert fall liker de å gå på ski. Og da synes de og det er veldig gøy når ungene går denne veien også. Og da strekker de seg nok veldig langt, med å stille opp med utstyr og det som trengs. Og så er det jo et område, hvor det...det koster jo en del å bo her. Det er jo ressurssterke folk, som bor i området (...), de velger å prioritere å bruke penger på aktiviteter og idrett da. (Torstein, Klassisk IL)

Tiril, deler denne oppfatningen, men peker på at det selvfølgelig ikke gjelder absolutt alle i område, noe som kan være interessant å merke seg med tanke på frafall:

Men vi ser jo og at det er foreldre som ikke går på ski og at barna er med. Men det er sikkert ikke de som blir med lengst, det ser man kanskje litt.

(Tiril, Klassisk IL)

Den tredje klubben, «Staking IL» befinner seg i mer landlige omgivelser med større avstand til byen. I dette området er det ifølge Thea mer vanlig med familier med lavere sosioøkonomisk status, som ikke er typiske skifamilier.

Masse familier som ikke går på ski her. Og det blir flere og flere av dem ser jeg...ja. Men nå er jo det et utrolig flott område å bo i, så man er jo...hvis man er glad i å gå på ski her...nesten alle i «Staking» har jo gangavstand til skiløypene sine. (...) Vi ligger utrolig flott til. Vi har jo kjempefasiliteter i området her. (Thea, Staking IL)

Til tross for forskjeller har alle de tre klubbene overraskende store juniorgrupper (4 årskull), Staking IL og Skøyting IL med mellom 20-30 utøvere. Klassisk IL skiller seg ut med nesten 70, noe som er i Norgestoppen. Det er derimot noe variasjon i tilbud for seniorløpere blant klubbene. Både Skøyting IL og Staking IL har seniorgrupper som satser både i Norgestoppen og på langløp/turrenn. Staking IL skiller seg spesielt ut ved å ha en voksengruppe på ca. 160 medlemmer i tillegg, som i hovedsak er å finne på turløp. Faktisk utgjør alle over 13 år halvparten av de aktive medlemmene. Slike store voksengrupper er ikke vanlig i langrennssporten ellers, ifølge Thea. Klubben har i tillegg en juniorgruppe for de som ikke ønsker å satse på langrenn, noe jeg skal komme tilbake til. Klassisk IL har derimot ingen tydelig seniorsatsing, men en mosjonistgruppe, spesielt for foreldrene.

Og de trener mye og har faste treninger og. Så det er et bra opplegg, men vi burde kanskje strukket det litt lenger ned i klassene tenker jeg. Sånn at man får med de inn i 20 årene. (Tiril, Klassisk IL)

5.1.3 Frivillighet i klubben

Et viktig punkt i alle tre klubber er frivilligheten i form av dugnadsånden, som kan gjenspeile hvor dedikert miljøet rundt er ovenfor klubbens aktiviteter og hvorvidt foreldrene er villige til å gi av sin tid. Klubbene er klare på at dugnadsånden står sterkt og de opplever at det stort sett er enkelt å få med engasjerte foreldre som stiller opp flere ganger i løpet av året. Klassisk IL og Skøyting IL er noenlunde like ved organiseringen av dugnadene. Begge klubbene har et digitalt system for hvordan de skal rekruttere til diverse dugnadsjobber, ved at foreldrene melder seg på dugnad når de melder barnet sitt på skitrening hver sesong.

De må velge to dugnader digitalt i påmeldingssystemet, så de kommer ikke videre, de får ikke meldt på barnet sitt før mor eller far er meldt opp til to dugnader, en sommerdugnad og en vinterdugnad. (...) Altså det er helt spesifikt til hvilke tidspunkter de skal jobbe, så på en måte så er det jo litt skreddersydd til brukeren. (...) Det er litt sånn strengt, men og litt for å belønne de som faktisk stiller opp hver eneste gang. (Thomas, Skøyting IL)

Begge klubbene følger opp hvem som er på dugnad, og til tross for god oppslutning rapporterer begge om at det alltid er noen som ikke kommer, og det er ofte de samme foreldrene. Skøyting IL er bevisst på at innsatsen skal være så lite som mulig. Ved å jobbe kun noen få timer av gangen ser de på det som en overkommelig jobb, som skal gjøre det lettere for foreldrene å være med, når barnet skal konkurrere samtidig. Det vil kunne se ut som om det kun er så mange på dugnad, fordi det er en veldig systematisert dugnadsånd. Men også Staking IL rapporterer om god oppslutning når det gjelder deltakelse på dugnad, selv om de ikke har samme påmeldingssystem som de to andre klubbene.

Hos oss er de jo veldig flinke til å hjelpe til. Sendte ut dugnadslister nå, og det var 90% som svarte ja (...) uten at vi purra dem opp. Så er det noen som ikke svarer og noen som ikke kan av ulike årsaker. Sånn vil det alltid være. Men det er veldig bra oppslutning må jeg si. Det er vel en av de bedre klubbene tror jeg. Så lenge frivilligheten fungerer så er det faktisk viktig å ta vare på den. (Thea, Staking IL)

Det kan tenkes at man i Staking IL er i enda større grad avhengig av frivillig bidrag enn de to andre klubbene, i og med at klubben som beskrevet ikke har ansatte eller direkte betalte krefter.

5.2 Vurdering av frafall

Alle deltakere fikk samme spørsmålet om frafall som inngang på tematikken. De ble spurt om sine første assosiasjoner og tanker rundt ordet frafall. For å gi en oversikt ønsker jeg å presentere nettopp disse første tankene fra samtlige deltakere.

Jeg tenker...altså frafall er jo et stygt ord, det har jo nesten blitt ett skjellsord i idretten. `Vi må gjøre noe for å begrense frafall, hva skal vi gjøre` (*hermer etter en stresset stemme*). Jeg tenker frafall er naturlig. Ja vi skal ha en målsetning om at vi skal beholde flest mulig lengst mulig, men når vi driver med langrenn er det en erkjennelse man må gjøre når man blir litt eldre: (...) langrenn er en idrett som...du må like å være kjempesliten og du må like å ha det vondt i konkurranser i hvert fall. (...) Så det krever en helt spesiell type innstilling i hodet.
(Thomas, Skøyting IL)

Jeg vet jo at det handler om barn og unge som slutter i idrett, eller det kan jo være andre ting og for så vidt. Det går jo litt i og hvilke utfordringer man har for å holde folk i aktivitet. (Tobias, Skøyting IL)

Hvis du tenker spesifikt på en og en idrett, så tenker jeg da at da slutter man å være med på fellesopplegg, tenker jeg. (...) Frafall er jo negativ, nei altså jeg knytter bare litt sånn negativ til det. (Tiril, Klassisk IL)

Altså, jeg blir egentlig trist når jeg hører det. At det er frafall...jeg har egentlig og et ønske om at man opprettholder aktiviteten så lenge som mulig. Og «Klassisk IL» har jo egentlig fokus på dette. (Thor, Klassisk IL)

Nei det...jeg har liksom aldri vært bekymret for frafallet. Jeg har liksom på en måte sett at frafallet vi har, det er forholdsvis naturlig. Og vi gjør utrolig mye for enkeltmedlemmer. Og jeg ser hvis ikke ting ligger litt i deg, så kan man ikke tvinge folk til å fortsette. (Thea, Staking IL)

Jeg tenker jo på hvorfor folk slutter da. Hva er det som er grunnen til at man ikke har lyst å drive med langrenn lenger. Også tenker jeg og at det å holde på med idrett, uavhengig om det er langrenn eller ikke, er bra for både barn og unge og voksne, så akkurat hvilken dem har lyst å delta i, det kan jo være litt opp til den enkelte. (Tom, Klassisk IL)

Jeg tenker på at disse årskullene blir mindre og mindre, for hvert år som går. Sånn som det er i Klassisk IL er det jo store mengder når de er 9-10-11 år, så blir det mindre for hvert år. Også er det jo to typer frafall. Noe er at de da velger en annen idrett, også er det frafall kanskje fordi man ikke drives, og slutter og kanskje helt med idrett. (Torstein, Klassisk IL)

Det som alle deltakerne ser ut til å være enige om er at frafall oppleves som negativt. Alle har den samme oppfatningen av at frafall rett og slett betyr at barn og unge slutter å være med i den organiserte idretten, enten kun i en spesifikk idrett, eller generelt. Men det blir også tydelig at de fleste mener frafall er noe som skjer, uansett hva som gjøres. Samtidig blir det i løpet av samtalene også klar at flere deler oppfatningen til Thea; frafall er tilstede, men kanskje i en grad som ikke oppleves bekymringsfullt. Snarere kan det derimot virke sånn at flere mener de egentlig ikke oppfatter situasjonen i klubben sin som problematisk. For det første er det flere som gjør oppmerksom på at de ser på seg og klubben sin som heldige, som befinner seg i et miljø der mange driver med idrett og ikke minst langrenn. Det oppstår store nok grupper hvert år, som gjør at man alltid har nok jevngamle til å være sammen med på trening. Som tidligere påpekt er denne studien gjennomført i klubber som har mer eller mindre by-tilknytning, noe som kan tyde på at det er flere mennesker og flere potensielle utøvere.

Men det viser seg at når du har en så stor gruppe, så har du en gruppe som tåler litt frafall. Det har liksom vært noe av suksesshistorien vår, altså vi har hatt like mye frafall som andre, bare at vi startet med veldig mange flere i bunn. Og da har vi fortsatt 20 igjen, når det har falt fra 50. (...) Vi begynner svært, og vi tåler at 60-70% faller av. (Thomas, Skøyting IL)

Samtidig er klubrepresentantene klare over at ikke alle er i samme posisjon, når det gjelder antall medlemmer, og potensiell rekruttering.

Og så forstår jeg at det er en dreining liksom mellom land og by, da. Eller altså bygd og by eller hva jeg skal si. Og da ser det ut som reduksjonen er større i bygder enn i by, og da kan du si da, å spørre Klassisk IL hva som er grunn til frafall...da får du kanskje ikke de riktige svarene kanskje...Kanskje. (Thor, Klassisk IL)

God rekruttering er altså en av grunnene til at klubbene er mindre bekymret for frafall. Men det er flere ting som gjør at deltakerne har et tilsynelatende avslappet forhold til problematikken i egen klubb. Mange peker på at det har mye å si hvorfor ungdommene slutter med langrenn på klubbnivå. Det sees på som en forskjell om du slutter med langrenn, for å konsentrere deg om en annen idrett, eller om du slutter å være aktivt generelt.

Så lenge miljø og alt er på plass, og man har gjort det man kan for at man trives på ski, hvis du da likevel velger noe annet, så er det kanskje ikke noe krise det, heller. Kanskje de liker bedre å spille fotball, da. (...) Her er det jo veldig mange som er aktive, den største andelen er jo de som går over til en annen idrett. (Torstein, Klassisk IL)

At langrenn ikke er en aktivitet som alle trives med i like stor grad, særlig ikke i form av konkurranseidrett, kom allerede fram når jeg spurte deltakerne om sine umiddelbare tanker rundt frafall. Flere har utdypet denne oppfatningen etter hvert.

Man kan ikke tvinge barna til å fortsette, hvis dem ikke vil. Og man ser det jo ganske fort, hvis barna trives eller ikke trives, eller hvis det er mor og far som har sendt dem dit. Da tenker jeg at; hvis du velger en annen idrett så synes jeg at det er helt greit. Hadde jeg fått beskjed om at det er kjedelig på treningene, det er for tøft...alt i den kategorien, så hadde jeg vært mer bekymret. Men jeg er ikke så bekymret hvis den lille poden vil gå på dans istedenfor langrenn. (Thea, Staking IL)

5.3 Når skjer frafallet i klubbene?

Denne studien skal først og fremst se på frafall i ungdomsårene. Men i intervju samtale ble det raskt klart at problemet ikke kun ligger i de eldre årsklassene, ei heller er det der man burde starte for å begrense frafallet, noe jeg drøfter nærmere nedenfor. Selv

om det kan oppfattes som om det tradisjonelt sett er i ungdomsårene frafallet først og fremst skjer, er det flere som forteller om en trend de senere årene.

Jeg synes nå det siste året, det at frafallet har gått lenger og lenger nedover. Nå ser jeg mye større frafall i både 8-9-10-11-12 års-klassene. (Thea, Staking IL)

Det er et viktig tema, for følelsen min da som jeg sitter igjen med når jeg både jobber med det her og leser om det her, at det starter på en måte litt tidligere enn det har gjort før. (...) Man kanskje ser det her med konkurransepreget da. (...) Toppidretten går lengre og lengre ned i aldersgruppene. (Tiril, Klassisk IL)

Klubblederne observerer at barn slutter tidligere i dag enn det de gjorde for noen år tilbake. En mulig begrunnelse for det gir Tiril, som ser et toppidrettspreg i de yngre klassene, og at idretten derfor kan oppfattes for seriøs for tidlig. Selv om klubbrepresentantene har gitt uttrykk for at de er lite bekymret for frafallet, skjer det noe frafall hvert år. Selv om klubbene ikke fører direkte statistikk over hvor mange som faller fra i hver gruppe hvert år, sees det tendenser og om man ønsker nøyaktige tall er det mulig via medlemslistene. Ingen av klubbene kunne derimot si at det er en nedgang i antall medlemmer generelt sett. Det er enten stabile tall, eller til og med en økning de siste årene.

Ja, det er alltid noen som slutter hver sesong. (...) Jeg tror nok det er nesten flere gutter enn jenter, i hvert fall av de jeg har, (...). Men det er jo og at det er flere gutter enn jenter...så. (Tom, Klassisk IL)

Det er veldig forskjellig fra gruppe til gruppe. (...) Så plutselig forsvinner det 10-15 stykker fra...altså over sommeren, når vi begynner igjen på høsten. Sånn, åh ja shit...hvor har de blitt av? Uten at de på en måte har sagt ifra, eller meldt seg av, de har bare ikke meldt seg på igjen. Og det er litt sånn kjedelig. Så er det noen grupper som bare holder seg, som har veldig lite frafall. Og det merker vi har veldig mye med oppmann å gjøre. (Thomas, Skøyting IL)

Det er klart, hvor mye...hvis vi sier at vi har en gruppe på 40 stykker og neste, når du er 13 år (...) så er det 30, når du blir 15 er det kanskje 25.... (Thea, Staking IL)

Det er altså et konstant frafall, som riktignok varierer fra gruppe til gruppe. Samtidig har noen fått inntrykket av at det prosentvis er cirka like mange jenter som gutter som slutter. Rollen til oppmenn, som Thomas peker på, skal jeg drøfte nedenfor. Når utøverne kommer fra barnealder og opp til ungdomsalderen er det flere som ser et mønster i når frafallet skjer.

Det største frafallet er fra junior, eller fra 15-16 til junior og så fra junior til senior. Akkurat mellom 17, mens de går på videregående skole, da pleier vel de fleste å holde seg til. For da er dem inn i ett system. (...) Dem vet at dem skal være i juniorklassen fra de begynner på videregående til de er ferdig. (Tom, Klassisk IL)

Det kan altså se ut som om frafallet kan knyttes til overgangene mellom de to store ungdomsgruppene, altså opp til 15-16 års gruppa og så opp til juniorgruppa. Når ungdommene først har funnet seg til rette i sin gruppe blir de ofte der til den neste store overgangen skjer. Særlig i junioralderen kan det ifølge Tom virke som om det er avgjørende å ha trygge og forutsigbare rammer for hvordan opplegget de neste årene kommer til å bli, både med tanke på konkurranse og trening. Det er også interessant å se når på året frafallet i de overgangsfasene skjer. Det kan virke som om det er mange som er med de første ukene for å teste ut om den nye gruppa, de nye trenerne og kanskje også nye treningsformer er noe de trives med. Derfor mener for eksempel Tobias at han ser minst like mye frafall i løpet av høsten som det er etter sesongslutt på våren, noe som egentlig kunne vært et mer naturlig tidspunkt å slutte.

5.4 Hvorfor skjer frafallet i klubbene?

Hvem er det som slutter å komme på fellestreningene? For å lære mer om deltakernes opplevelser om hvorfor utøvere slutter har jeg bedt de om å utdype hva de enten tror, eller har fått tilbakemelding på er grunnene til at ungdom dropper ut av idretten. Igjen kan man nevne at ungdommene først og fremst må like aktiviteten langrenn i seg selv, som noen også betegnet som grunnlag for indre motivasjon. Det var flere som pekte på at de opplevde det som avgjørende at den unge utøveren legger ned en del timer på ski, ikke minst for å lære teknikk, for å kunne ha glede av å gå på ski.

Det hender at man får spørsmål sånn: Hvorfor har man ikke lært seg å skøyte (...) da har man ikke gått nok på ski. Så klart må man legge litt i det. Og hvis man ikke ønsker å legge litt i det, så kommer det heller ikke opplevelsen av det gode. (...) For da kjenner du mestring og sånn, (...) hvor du ser stor glede av skigåing, der har de gått mye på ski.» (Thor, Klassisk IL)

Knyttet til det er opplevelsen av at det ofte er de som satser mest seriøst som blir med lengst, særlig i juniorklassen. Det vil da ofte være de som har vært med for moro skyld, eller som ikke har ambisjoner om å konkurrere som vil falle fra.

Det blir litt mer seriøst på junior, litt mer reising på renn og sånn. De som slutter er oftest de som har vært med mest for gøy og har vært med på treninger litt for leken sin skyld. (Tom, klassisk IL).

Som Tiril påpekte tidligere sees det også en sammenheng med hvorvidt langrennssporten er en del av familien og hvor naturlig det faller den unge utøveren å gå på ski også i fritiden.

Men vi ser jo og at det er foreldre som ikke går på ski og at barna er med. Men det er sikkert ikke de som blir med lengst, det ser man kanskje litt. Langrenn er jo en idrett som etter hvert krever litt oppfølging, tenker jeg, med ski og sånt. Og da er det jo de som har foreldre som, ikke som er topp smører, men som tar seg tid til å bidra da. (Tiril, Klassisk IL)

I tillegg ser det ut som samvær med venner har noe å si, særlig for jentene.

I noen jenters tilfelle er treningen like mye en sosial happening som en fysisk trening. Når det er en venninne, eller sentral lederskikkelse i gruppa, som slutter, så følger flere venninner med. (...) De er på trening for å være sammen med venninnene sine, og hvis venninnene slutter, da er det ikke vits å være på treningen lenger. (Thomas, Skøyting IL)

Selv om jeg har plukket ut det ene svaret som eksempel var dette noe som gikk igjen hos så å si alle. Familiens og venners innflytelse har mye å si om man både begynner og fortsetter med langrenn. Hvis ikke familien følger opp, er med på renn, eller hjelper til

med logistikken er det større sannsynlighet for at utøveren slutter. Hvis en viktig venn slutter på trening, er det gjerne flere venner som følger etter, noe som rapporteres som et fenomen særlig hos jenter, men som også kan forekomme hos gutter. Her kan det enten være mulig at vennegjengen går til en annen idrett, eller slutter fullstendig. Det var kun en av klubbene, Staking IL, som rapporterte at de hadde mindre utfordringer med denne problematikken. Noe av forklaringen kan ligge i at klubben har ungdommer fra et stort område og dermed fra mange forskjellige skoler. Ofte er det ikke flere enn to eller tre fra samme klasse, slik at smitteeffekten ikke blir så stor. Det er heller en tendens til at ungdommer bytter klubb, men ikke idrett, fordi vennen fra skolen er i en annen klubb. På samme måte kan nye komme inn i klubben. En annen trend som sees i de senere årene, som også står i sammenheng med forventning eller prioriteringer av familie og venner, er fokuset på skolen. Flere klubbrepresentanter peker på at flere slutter fordi de skal konsentrere seg på skoleresultater, særlig på videregående.

Hos mange, i hvert fall her i området, så er det litt press fra foreldre og omgivelser med det satse på skole. Som er på en måte, i hvert fall spesielt fra junioralder til senioralder, så er nok det hovedårsaken at du slutter. (...) Og sikkert [en forventning til] deg selv også. Ha en forventning om at du ikke skal være skiløper hele livet. (Tom, Klassisk IL)

Det kan generelt se ut som at det finnes mange flere tilbud, eller aktiviteter, som barna må velge imellom, og at noen følte at det nærmest er en kamp med andre tilbud om å være det mest tiltrekkende. Det var spesielt flere som trakk fram lagidretter som fotball, der de følte at langrennstilbudet ble motarbeidet i den grad at utøverne ikke fikk være med på kamper, hvis de ikke møter opp på alle treninger, også på vinterstiden. Det vil da ofte kollidere med langrennstreningen og fører til at ungdommene må velge.

Det er en mye større kamp om barna i dag. (...) Fotball fikk jeg jo alltid lov å være med på kamper, og det jeg hadde tid til. (...) Selv om jeg ikke møtt opp på hver eneste trening. Men det kravet har jo blitt helt annerledes. Så jeg tror nok i dag, hadde man klart å samarbeide litt mer.... I Staking IL har vi aldri hatt problemer med det, fordi vi har alltid akseptert [det], for det er veldig få grupper. (...) Det har gått helt greit. Det har aldri vært noe sånt at du ikke får spille kamp,

fordi du ikke har vært med på vintertreningene. Nei, sånn har vi aldri hatt det, sånn som i mange andre klubber. (Thea, Staking IL)

Men så lenge det er så mange tilbud som ikke lar seg kombinere, og utøverne må velge etter hvert, erkjenner klubbene at de er nødt til å gjøre sine tilbud så attraktive og verdifulle som mulig, slik at barn og unge har lyst å komme. Det er noe Thomas vil legge til grunn i sitt daglige virke i klubben.

Skape idrettsglede og sørge for at barna her oppe har det bra på trening, og at de har det så bra at de ikke har lyst å slutte. Ski skal være den morsomste aktiviteten de går på i løpet av uka. Vi skal være bedre enn fotball, bedre enn håndball og sjakk og curling og alt det andre de driver med. Ski skal liksom være den aktiviteten de sist har lyst å slutte med. Det er min og klubbens målsetning. (Thomas, Skøyting IL)

Et viktig punkt for deltakerne er konkurranseaspektet. For det første er det noen forhold, som ligger utenfor klubbens kontroll og som virker å være en generell utfordring i langrennssporten. Flere rapporterer om at nivået og forventinger i nasjonale konkurranser har blitt for høye, og konkurransene virker ikke lenger tilpasset alderen.

Altså Norges-Cup junior er jo blodseriøst. Du er 17 år altså, og tror du skal gå VM. (Tiril, Klassisk IL)

Det er jo ikke barneskirenn lenger når du er 16, men det er en annen diskusjon. (Thomas, Skøyting IL, når han snakker om inndeling av klubbens aktivitet, der 16-års klassen regnes som den siste i «barneskitrening»)

Det pekes på at dette er en problemstilling knyttet til den generelle utviklingen av idretten, og kanskje burde tas opp på høyere nivå enn kun klubbene. Men det er noen verdier som klubbene ønsker å fremme, som kan begrense det tidlige seriøse preget på idretten. Selv om mange av de som trener med klubben også deltar regelmessig i nasjonale renn, særlig i juniorklassen, er det kun et fåtall som kommer til å være skiløper på heltid i voksen alder. Klubbene ønsker derfor ikke kun å sørge for en personlig utvikling av

hver enkelt utøver, men samtidig fremme skigleden og oppmuntre til aktivitet livet ut, uansett om i klubb, eller på egen hånd.

Hvis vi klarer å ikke bare produsere verdensmestere der, for det er jo – det er jo kanskje bare ett fåtall som blir, men vi, at vi klarer da kanskje at en 18-20 åring, eller etter fylte 20 får lyst til å ta fram skiene en lørdag eller søndag, og ut å trene, da har vi gjort noe riktig. Det tror jeg er den viktigste jobben vi gjør.
(Tiril, Klassisk IL)

Samtidig legges det ikke skjul på at treningsopplegget i klubbene forandrer seg når utøverne blir eldre, til å bli mer seriøst og fokuserer gjerne på forberedelse til renn, noe som også virker naturlig når det å gå renn er en del av idrettens egenart. Et seriøst treningsopplegg trenger heller ikke å bety at det ikke er plass til de i gruppene som ikke er blant de aller fremste.

De beste må på en måte, eller de mest ivrige, må få lov til å ta det seriøst, samtidig som at...før og etter intervallene skal det være god stemning, hvor vi kan prate sammen, og sånn. Og så har vi jo litt artige økter innimellom, med litt hurtige økter og stafetter, hvor vi prøver å bryte litt opp, ikke bare sånn seriøst, hele tida. Men klart, det blir jo en del seriøst, ellers blir jo en del andre misfornøyde. (Tobias, Skøyting IL)

For noen kan det gå helt fint med harde økter, uansett ambisjoner, men andre utfordringer med treningsformen kommer opp når rulleskitrening inntar en større plass jo eldre utøverne blir. Utfordringene er delvis knyttet til at klubbene mangler et egnet anlegg, ingen av dem har et eget rulleskianlegg, og må enten dra til andre anlegg, eller benytte seg av offentlige veier, der man ofte møter dårlig asfalt og trafikk. For noen utøvere kan rulleskitrening derfor bli for skummelt, eller for slitsomt.

Vi hadde for eksempel noen jenter som gikk over (...) til 15 års gruppa, skulle ha betalte trenere og da slår du sammen med 16-års gruppa. Og det var jo mye rulleski i høst, selv om det var masse lek på trening, og det her med rulleski og...sånn, sånne småting som kan være at du kjenner at nå er det nok, da. De var

ikke glad i rulleski. Og da hang de på en måte ikke med og da, fikk dem ikke lyst noe mer. Og så er det litt få jenter i den gruppa også. (Tiril, Klassisk, IL)

Det er i tillegg til rulleskiproblematikken to andre ting som Tiril peker på her. Nemlig at årskull slås sammen, og at det virker å være noen forskjeller mellom jenter og gutter. I denne klubben kan det også spille en rolle at det kjennes som en overgang til det mer seriøse når betalte trenere kommer inn i bildet. Mye tyder på at det særlig er i det første året, når utøverne er 15 år, at det kan virke skummelt å komme inn på en gruppe med eldre, ukjente utøvere. Spesielt i de første ukene og månedene rapporteres det om at årskullene holder seg litt for seg selv, det samme sees etter overgangen til juniorklassen. Men både trenere og oppmenn peker på at aldersforskjellene viskes etter hvert ut, når utøverne er sammen over flere måneder og blir mer sammensveiset. Samtidig kan en se noen utfordringer ved at det er forskjellige prestasjonsnivå blant utøverne, ikke minst på grunn av aldersforskjellen. Når det kommer til forskjell mellom jenter og gutter er det spesielt en ting Tobias har lagt merke til:

En del gutter har slutta. (...) Når man skal opp på junioralder, så begynner man å trene mye og det er ingen, veldig få gutter kanskje, som er med for gøy. Det er liksom enten eller, og da er det plutselig ikke kult lenger og sånne ting. (...) Vi har fått ganske mange [jenter] som synes...tipper en del blanding av at det er et sosialt og godt miljø, med de vil også holde seg i form, kanskje også. Det er jo trendy å være i form, og i tillegg er det jo et fint sted å få trent.
(Tobias, Skøyting IL)

Det kan virke som om det er tendens til at flere gutter slutter når de ikke ønsker å satse, mens det finnes en større andel jenter som er med for moro skyld, og for å trene sammen med andre, framfor å bli best. Spørsmålet om forholdet mellom toppidrettssatsing og å trene for treningens skyld kan også sees ved valg av skole, og det var derfor interessant å høre hvilken innstilling klubbene har til toppidrettsskoler som et alternativ til klubbopplegget.

Alle tre klubbene er enige om at de har tro på sitt eget opplegg. I og med at alle klubber har nokså store grupper sees det på som mindre relevant for junior-utøverne å flytte til toppidrettsgymnas, da utøverne får god matching og et fullverdig treningsopplegg i

klubbene. Flere peker på at toppidrettsgymnasene kan være mer aktuelt for utøvere som kommer fra mindre klubber, der man ikke har noen jevn gode å trene sammen med. Men det er flere ting klubbrepresentantene stiller seg kritiske til med tanke på toppidrettsgymnas, selv om alle mener at det til slutt er utøverens avgjørelse og at vedkommende får full støtte, også hvis de velger toppidrettsgymnas.

Fordi vi ser veldig ofte det, (...) særlig på jentesiden, at de som går på en eller annen toppidrettsskole, de går på en smell, en eller annen gang i løpet av junior tiden. Altså trenings-, overbelastningsrelatert. (...) Jo flere trenerpersonligheter du har inne på en og samme utøver, jo mere uoversiktlig blir det. For en 16-17 åring skal på en måte ikke (...) rapportere til alle trenere på alle forskjellige kanter. (...) Både utøver og trener har mere kontroll på treningshverdagen til den gitte utøveren, dersom det på en måte er en trener og en utøver og that's it.

(Thomas, Skøyting IL)

Det er flere som er bekymret for totalbelastningen og et for stort fokus på toppidrett og prestasjon, i en alder der det fortsatt kan være sunt å drive med flere idretter, og man i tillegg går på skole. Det kan gå utover motivasjonen å være for fokusert, samtidig som for mange forskjellige innflytelser kan virke overveldende og forvirrende for en ung utøver. Det kan derimot være sunt å la skolevalget ikke kun påvirkes av et ønske om en helhetlig toppidrettssatsning, særlig for de mest ivrige.

For jeg husker selv, når jeg skulle velge skole, jeg skulle aldri gå på sånn idrettslinje. For da får jeg det hele dagen, og jeg kommer til å bli lei. Å ha litt andre venner, tenke på litt annet, litt vanlig liv, ja. Du blir ikke noe dårligere skiløper av det, men du må jo prioritere litt. (Thea, Staking IL)

Både Klassisk IL og Skøyting IL forteller dessuten at de har et samarbeid med lokale videregående skoler, der utøverne kan trene i skoletiden et par dager i uka. Samtidig er skoletreningen tilpasset klubbopplegget, slik at utøverne ikke får to hardøkter på en dag. Noen av trenerne fra klubbene bidrar i tillegg også til opplegget på skolene, og utøverne har dermed de samme trenerne å forholde seg til. Noe av grunnen til dette samarbeidet

er at ungdommene skal få et fullverdig og helhetlig opplegg, og samtidig være i sitt lokalmiljø, med venner og familie tilstede, og uten å måtte bruke energi på å flytte og leve på hybel på egen hånd.

Et punkt som bør nevnes i denne sammenhengen er utstyr. Generelt kan det sies at utstyr, og ikke minst kostnader ved innkjøp, spiller en mindre rolle i de klubbene jeg har besøkt. Det kan delvis sees i sammenheng med området klubbene befinner seg i, særlig Skøyting IL og Klassisk IL, men også med at klubbene er veldig aktive i holdningsarbeidet og ved å skaffe gode tilbud til klubbmedlemmene sine. Klubbene har anbefalinger og retningslinjer om antall og type skipar i forhold til alder, samtidig som det finnes byttemarkeder, klubbbrabatter og felles smøreopplegg til renn. Noen opplever av og til negative holdninger i møte med andre idretter eller utenforstående, om en dyr langrennsidrett, som de mener ikke er rettferdig.

Han sier til meg; det er jo mye dyrere å gå på ski. Og så sier jeg; nei det er faktisk ikke det. (...) Og da måtte jeg fortelle det at hver gang man skal ta opp den skiidretten, at det er så kostbart...men jeg tror ingen de siste 20 årene har vært så flink til å ha gjenbruk av ski, drakter, ja det er overalt så har vi bruksalg. (...) Og det er jo de eksemplene som kommer fra i avisen. Da tar du fram sånne [som har] det dyreste utstyret. (Thea, Staking IL)

Særlig i Staking IL, som har en medlemsprofil med noe lavere sosioøkonomisk status enn de andre to, rapporteres det også om at man er veldig flink til å hjelpe hverandre, særlig de som har mindre råd.

5.5 Hvordan jobbes det med frafall i klubbene?

Alle begrunnelsene ovenfor peker på at frafall er et sammensatt tema, der det oppleves at mange forskjellige faktorer som påvirker avgjørelsen. Noen ganger kan utløseren være noe så enkelt som en dårlig vinter, som da ødelegger motivasjonen for de som var i tvil fra før av. Klubbene viser også stor enighet om at frafall ikke skjer plutselig, men at det i mange tilfeller vil komme snikende og man ser tendenser hos den enkelte utøver. I tillegg utviser deltakerne en holdning som skal fremme verdier i langrennssporten

som bevisst ikke orienterer seg på prestasjon eller resultat, men heller mestring og skiglede. Alle klubber har frafall i mer eller mindre grad på dagsorden og setter av tid på evaluerings- eller trenermøter på slutten av sesongen.

Det er et fast punkt på evalueringsskjemaet som vi går gjennom og det er alltid det siste punktet vi diskuterer, som vi på en måte setter av mest tid til.»
(Thomas, Skøyting IL)

Også trenerne kan diskutere frafall med hverandre.

Vi snakker jo litt om...det blir spennende å se hvor mange som faktisk er med til vinteren, vi snakker jo om det på sommeren, da vi så litt hvor mange som har gått opp fra 16 til junior (...) og hvor mange av de som faktisk kom til å fortsette. (Tobias, Skøyting IL)

Et annet punkt som kom frem er oppmannens rolle. Det kan være veldig varierende hvor mye en oppmann engasjerer seg i gruppens hverdag og hvor mye tid og innsats de legger ned. Som regel er det foreldre, som er i gruppen til dens egne barn er. Klubbene er enige om at vedkommende har et stort ansvar når det kommer til planlegging og gjennomføring av utenomsportslige aktiviteter. Det er derfor klubbens ønsker å finne de rette personene til disse oppgavene.

Derfor bruker vi i administrasjonen mye tid på å velge de riktige oppmennene, fordi vi vet at hvis vi får noen kjedelige folk og folk som gjør på en måte det...minimum, men ikke noe mer, så kommer den gruppa til å krympe. (...) Det å få de riktige personene inn, det gjør ofte at vi bygger opp oppmannsteam, sånn at den ene personene som vi kanskje har mest lyst på, den skal ikke ha hele oppmannsjobben alene, han kan få med seg en eller to andre oppmenn, så kan de fordele arbeidsoppgavene. (Thomas, Skøyting IL)

I ingen av klubbene finnes det et slags «rapporteringsystem» eller nøyaktige tall på hvor mange som faller fra hvert år. Eventuelle statistikker gjøres via endring i antall medlemmer fra år til år. Ofte er det også trenerne som kan eller må gi tilbakemelding på «tilstanden» i gruppen. Der oppmenn eller administrative ledere ikke har mulighet til å

fange opp slike signaler er trenere nærmest utøverne, og blir dermed også de første som eventuelt burde reagere. Samtidig er det som tidligere påpekt ofte personavhengig, og noen oppmenn vil følge slike tilfeller tettere opp en andre.

Det mest ekstreme eksempel: (...) Hver gang noen barn eller foreldre ymter at de kanskje har lyst til å gjøre noe annet, så ringer vedkommende hjem og spør hvorfor. Om ikke tvinger de til å fortsette, så liksom, spør liksom hva vi kan gjøre for å legge til rette for... Så den gruppa holdt seg veldig, veldig stor, fordi vedkommende har stått på og jobbet som bare det, for å forhindre frafallet, direkte forhindret frafall og gikk på hver enkelt foreldre. (Thomas, Skøyting IL)

I både Klassisk IL og Staking IL er det ofte foreldrene selv som ønsker å ta denne jobben, og det er kun en oppmann per gruppe. Vanlige oppgaver til oppmenn vil for eksempel være planlegging av sosiale sammenkomster og kveldsmat etter trening eller planlegging av reise og overnatting til samling og skirenn. Klubbene er enige om at det er avgjørende å ha engasjerte folk og ser på oppmannen som en viktig faktor for å forhindre frafall og utøverne trives. Torstein peker samtidig på at et slikt opplegg ikke står og faller på kun en person, det er viktig at alle gruppenes medlemmer og ikke minst også foreldrene er positive til de sosiale tiltakene og ønsker å bidra.

Men da er det viktig at du har engasjerte foreldre, som... er sånn at det er et miljø der og, at de også trives og synes det er gøy å ta med ungene sammen på noe. Sånn at det er givende for alle sammen, både de som er lederne og ungene da. (Torstein, Klassisk IL)

Dette utsagnet gjør det også tydelig at klubbene satser på å ha et helhetlig tilbud, som ivaretar og involverer hele familien. Samtidig pekes det på en annen faktor som sees på som avgjørende av alle intervjudeltakerne; nemlig det sosiale opplegget rundt selve trenings- og konkurranshverdagen. Det er til og med slik at deltakerne ser på det sosiale miljøet som minst like viktig som et godt treningstilbud, særlig for de som kanskje ikke har ambisjoner om å satse på langrenn. Det kan være spesielt avgjørende i den fasen der utøverne kommer inn i en ny gruppe med eldre, kanskje ukjente utøvere. Derfor forteller alle om arrangementer, kanskje spesielt ved inngangen av en ny sesong, som skal samle både grupper og hele klubben. Samtidig rapporteres det om at de eldste i 15-16

års gruppen mot slutten av en sesong blir med på noen økter til juniorgruppa, for å bli kjent med utøverne og trenerne før de går over til denne gruppen på høsten.

Spesielt på slutten av sesongen, får [de] være litt med oss og vi blir litt kjent før de skal starte da. (...) Og så er det jo flere anledninger hvor hele klubben samles og juniorene på en måte bidrar ned til de yngre gruppene. (...) Vi har to spesielle anledninger, sånn en uke rett før sommerferiene som heter «Sportsuke». (...) Og den andre er at vi har en sånn fellesklubbdag i oktober. (Tom, Klassisk IL)

I tillegg til de store klubbarrangementene og trening på tvers av gruppene nevnes kveldsmat, felles dagsturer på ski eller beina, eller overnattingsturer som suksessfaktorer for å samle gruppa og sette fokuset på det sosiale. Det er ifølge deltakerne viktig at det for eksempel på samlinger eller reiser til konkurranse ikke kun er selve skirennene eller treningen som er i fokus, men at man bruker kveldene til morsomme, sosiale aktiviteter. Disse tingene verdsettes i alle klubbene og mange tror at det er noen som først og fremst er med fordi de trives så godt i gruppa.

Jeg husker det var en pappa til en av de i gruppa vår som sa at han hadde selv gått i speiderne, men han fant ikke noe speidermiljø her, og så synes han liksom at skigruppa var det nærmeste man kom speideren. Og det tar jeg som et kompliment egentlig. At man liksom spiller på mange strenger, at ikke noe blir kjedelig, at det er moro uansett, om du da er i fremste rekke eller om du da kanskje ikke liker å konkurrere, så gjør ikke det noe. (Torstein, Klassisk IL)

For Klassisk IL er sosiale rammer rundt treningsopplegget såpass viktig at de har det som en del av den nedskrevne filosofien sin, der man i årsplanene for hvert kull også legger inn det sosiale. Antall sosiale arrangement skal øke hvert år for kullene, slik at det blir en naturlig utvikling på like linje som utviklingen på den sportslige siden. Når en ser på antall klubbarrangement eller fellestreninger for hele klubben blir det tydelig at Staking IL har en rekke flere arrangement for sine medlemmer enn de andre, slik som en rekke kreative ting som postkasseløp for hele klubben, eller skicrosskonkurranser for store og små. Noe av grunnen til det kan klubbens kreative ledere være.

Jeg har en bror, som er junior-senior-trener, han er veldig kreativ. Og så er det jeg som er forholdsvis kreativ. Så vi tenker litt sånn nytt. Vi har vært med i så mange år, vi måtte tenke litt nytt, ellers så er det ikke noe moro (...). For oss er det viktigere med aktivitet enn å bare sitte med papirarbeid. Jeg gjør jo veldig mye det også, men det å kunne sette ungene i aktivitet er det morsomste (...) skape litt nye ting. (Thea, Staking IL)

En annen forklaring kan ligge i at Staking IL ikke har noe klubbhus, og dermed er det ikke mulig å arrangere kveldsmat eller lignende etter trening. Situasjonen krever kreativitet og alternative, billige måter å skape tilhørighet på, og som lar treningen bli til en sosial og trygg møteplass. Men også de andre klubbene tenker nytt. Tobias for eksempel forteller om at de på en fjelltur med juniorgruppa utfordret utøverne til å lage gruppe-regler om hvordan de ønsker at gruppa skal samarbeide og hvilke verdier de ønsker å stå for. Ideen stammer ifølge han fra noen trenere og det har blitt brukt i flere år.

Vi har på en måte plantet de i grupper og så skulle de komme tilbake med ting på de forskjellige spørsmålene vi hadde. (...) Hvis vi merket det er ukultur, og atferd ikke stemmer overens med det der, så kan vi på en måte slå i bordet med: dette har vi prata om i Jotunheimen, dette er deres forslag, sånn ønsker dere å stå fram. Og så må vi jobbe videre med det da. (Tobias, Skøyting IL)

Verdiene er godt forankret i gruppa, selv om det tar litt tid før de virkelig har blitt til en selvsagt rutine, noe som merkes særlig hos de yngste som det er nytt for. Derfor har trenerne begynt å formidle gruppereglene og -verdiene allerede når de møter de nye utøverne og foreldrene deres før sesongen starter. Tobias peker på at det bak dette tiltaket står en tanke om at ungdommenes innsats for å bygge laget og ta vare på hverandre er vel så viktig som alle tiltakene som trenerne eller oppmenn initierer. Lagtanken og den bevisste lagbyggingen sees på som særlig viktig i en idrett som langrenn, hvor utøvere som regel kjemper for seg selv. Det kan være tøff hvis en ikke har et lag med utøvere og trenere rundt seg, som tar vare på hverandre. For å fremme denne tankegangen hos ungdommene har Tobias en egen metode.

Når vi har utøversamtaler spør jeg: er det noen i gruppa som motiverer deg, noen som sier ting eller har en atferd som gjør at du blir litt ekstra motivert for

eksempel før en intervalløkt. Er det noen som oppfører seg på en måte som er litt mer inkluderende enn andre. (...) Og da får de ofte tenkt mer.

(Tobias, Skøyting IL)

Det sosiale er altså viktig, eller formulert med Thomas` ord «skal ungene ha det så artig at de ikke tørr å slutte». Men selvsagt spiller også selve treningen en stor rolle. Også her finnes det muligheter for å gjøre den tradisjonelle kveldstreningen litt mer variert og utfordrende. Igjen er det her trenerne som utfordres i sin kreativitet, noe som kan bekrefte at det er viktig med de riktige personene i de riktige rollene, slik det ble påpekt også hos oppmennene. Og det finnes mange kreative tiltak som trenerne aktivt bruker for å skape avbrekk fra de velkjente intervalløktene som blir en del av treningshverdagen fra 15 år og oppover. Mulighetene går fra lek, stafetter og hinderløyper på ski, rulleski og beina, til teknikkfokuserte økter og langturer med regelmessige møtepunkter. Det gjennomføres økter med treningsformer som ikke fokuserer på hvem som er best, men konsentrerer seg på mestring og personlig utvikling.

For å støtte trenerne i disse prosessene og for å gi inspirasjon er det derfor også mulig å se på trenerutdanningen eller trenermøtene til kompetanseutveksling som alle tre klubbene tilbyr som et mer eller mindre indirekte tiltak for å forhindre frafall og utvikle aktivitetstilbudet. Selv om dette tiltaket sees på som særlig viktig for nye trenere og slike som ikke har trenerutdanning, kan også erfarne trenere lære noe av enten videreutdanning eller kompetansemøtene, samt å gi videre av sin egen erfaring. Et tiltak som klubbene har ulike oppfatninger om er; kjønnsdelt trening. Mens Skøyting IL har kjønnsdelt trening fram til 13 år, og noen kjønnsdelte samlinger, har de to andre klubbene ikke opplevd noe suksess med forsøkene på å ha kjønnsdelte dagsamlinger og har fått tilbakemeldinger på at jentene og guttene ønsker å trene sammen. En observasjon som kan settes i sammenheng med kjønnsdelt trening er blitt gjort av oppmann Thor.

Der er det mye pappatrenerne. Og i gruppa som jeg...i starten var det flere mammaer med, men mot slutten så var det bare en. Så når...og så har vi brukt juniorer som assistenttrenerne, og da passa vi på at vi fikk en gutt og en jente. Sånn liksom at vi ser i en årgang litt yngre, hvor det faktisk er veldig mange jenter med, da tror jeg at det er flere mammatrenerne og. (...) Men jeg vet ikke hvor avgjørende det er. (Thor, Klassisk IL)

Det kan altså hende at noen jenter trenger kvinnelige forbilder for å motiveres. Om det så er i kjønnsdelte grupper eller ikke, spiller kanskje en mindre rolle, avhengig av hva som er vanlig i klubben. Thor peker på enda en ting, som kan være et viktig tiltak for å forhindre frafall, nemlig det å bruke juniorene som assistenttrenere. Det har allerede blitt nevnt av deltakerne, for eksempel i forbindelse med klubbarrangement. Men det å ha juniorutøvere som trenere i barneklassene er noe som brukes i mer eller mindre grad i alle klubbene, mest i Skøyting IL, som kun har unge utøvere fra klubben som trener i de yngste gruppene. Særlig for de ungdommene som ikke ønsker å konkurrere mest kan det være en fin måte å fremdeles være tilknyttet klubben sin. I de to klubbene der det er flest foreldretrenere er slike tiltak som regel på initiativ fra oppmenn eller ungdommene selv, og de vil da som en ekstra motivasjon også få en liten godtgjørelse for jobben, i motsetning til de andre foreldretrenerne.

Et stort tema, som alle klubber er opptatte av, men som så langt har fått forskjellig forankring i klubbene, er egne grupper for ungdommer som ikke ønsker å satse, men som fortsatt vil trene organisert og utvikle sine ferdigheter. Staking IL har hatt en slik gruppe i mange tiår, noe som er nokså unikt som Thea sier. Selv om det har gått veldig opp og ned med antall medlemmer har gruppa mer eller mindre alltid eksistert. Ungdommene får selv velge om de vil tilhøre denne gruppen, eller om de vil fortsette i den ordinære gruppen. Thea synes det er viktig at også denne gruppen har faglig sterke trenere, men peker på at det kanskje er enda viktigere at utøverne i denne gruppen engasjerer seg. Selv om de fleste akkurat i år valgte den ordinære gruppen føler hun at den største negativiteten kommer fra foreldrene, som er redde for at ungene sine blir sett på som late, eller dårligere, hvis de velger «breddegruppen». Det er derfor i Theas øyne viktig at man i denne gruppen har sterke personligheter blant utøverne som kan være forbilder og vise at man ikke trenger å være en dårlig skiløper selv om man er i denne gruppen. Faktisk har det vært færre negative stemmer om breddegruppen jo flere utøvere som var der.

Klassisk IL har et nylig oppstartet breddetilbud, som går på tvers av idrettslagets grener. Mens Staking IL stort sett har hatt medlemmer i breddegruppa si, sliter Klassisk IL med å få ungdommene til å komme på det nye tilbudet. Det antas at mange ikke kom tilbake til treningen, etter en noe negativ opplevelse første gangen. Treningens kvalitet blir muligens mindre bra når det er få utøvere, som medfører færre mulighetene for hva som kan gjøres.

Jeg tror de som har vært innom har vært fornøyd når de har vært der, men tørr ikke å gå tilbake fordi kompisen ikke skal, fordi at...man må på en måte få de til å få andre kompiser da. (Tiril, Klassisk IL)

Og nettopp det sees på som vanskelig. Det observeres at de som vurderer å slutte fordi de ikke ønsker å satse på langrenn er med i de ordinære gruppene så lenge som mulig, for å være med sine venner. Så går de heller helt ut av klubben enn å finne seg til rette i en ny gruppe. Også problemet som Thea pekte på, opplevelsen av et «B-lag» for de som er late, nevnes i Klassisk IL som en faktor. I Skøyting IL har man diskutert en slik gruppe en stund, men har så langt ikke fått en ordentlig løsning på plass, på grunn av mange av de samme bekymringene som også Klassisk IL har.

(Spørsmål: Tror du at det vil komme en gang en slik gruppe?)

Ja, jeg håper det. For jeg ser at de utøverne som, som på en måte kunne være aktuell for denne gruppen, de har ikke noe tilbud i Skøyting IL per dags dato, så da blir de borte. Så vi må bare finne en lur og god måte å selge det inn for å få det organisert. Det er kun det det står på, dette er en administrativ utfordring. (...) Det å gjøre det attraktivt nok. Da må vi ha igjen de riktige folka inn som oppmenn på disse gruppene. Og så må vi ha inn de riktige folka som trenere på disse gruppene. (Thomas, Skøyting IL)

Det kan også se ut som at en del av jobben handler om et holdningsskapende arbeid, der det må skapes forståelse for at det å trene med en klubb ikke nødvendigvis er ensbetydende med toppidrettsambisjoner, og at det som da vil være en «breddegruppe» ikke er en nedgradering av utøveren.

5.6 Samarbeid innad i klubben og på tvers

Det ser ut som om det er klare ansvarsfordelinger innad i klubbene, både ansatte og frivillige har sine faste roller og vet hva som forventes. Og fordelingen av oppgaver virker å være noenlunde lik i alle de tre klubbene. Oppmenn, i samarbeid med trenerne, er ansvarlige for sosiale tiltak og arrangement rundt selve treningen. Samtidig bistår oppmenn med den administrative delen av treningsgruppene. Trenere på sin side er hovedansvarlige for det ukentlige treningsarbeidet, ofte i samråd med et sportslig utvalg i klubbene, som gjerne er frivillige med lang erfaring og faglig kunnskap. Som regel vil

trenerne jobbe innenfor sine grupper, det vil si hovedtrener og sine trenerkollegaer innenfor samme årsklasse, men begge trenerne forteller at de også jevnlig har kontakt med trenerne i klassen under (15-16 års klasse), der også begge har vært trener før. Dette gjennomføres først og fremst på eget initiativ for å ha et større arbeidsmiljø. Samtidig rapporterer hovedtreneren enten til daglig leder, eller administrativ leder og styre. Kommunikasjonen går også tilbake til trenerne ved at for eksempel den daglige lederen oppdaterer trenerne på viktige ting som skjer i klubben.

Tiltakene som listes opp ovenfor gjøres som beskrevet ikke alle kun for å forhindre frafall i gruppene. Samtidig er det viktig for mange av deltakerne å «utdanne» ungdommene til å bli selvstendige utøvere og mennesker, noe som også inkluderer valget om å enten satse på ski for fullt, eller å være med for moro skyld. Det blir tydelig at mye handler om å bygge en sunn og inkluderende kultur, de gangene frafall blir et tema.

Vi har ikke prata så mye om akkurat hvordan ta vare på folk i seg selv. Det er mer den dere kulturskapingen, hvor på en måte inkludering er viktig og det der med teambuilding. Og det blir jo litt indirekte, vi er litt indirekte på det egentlig. Så vi sitter på en måte ikke og prater om at folk slutter, vi snakker mer om hvordan vi skal fremstå som klubb, faktisk. (Tobias, Skøyting IL)

Også kommunikasjon med andre klubber har vært et tema i intervjusamtalene. Mens både Skøyting IL og Klassisk IL rapporterer om at de ikke har noe fast kontakt med andre klubber om frafall, har Thea vært på besøk hos forskjellige klubber i landet på vegne av Staking IL for å fortelle om noen av de kreative tiltakene, som for eksempel ulike nye arrangement, som har blitt gjort for å skape engasjement i klubben. Klubbene kan i utgangspunktet tenke seg noe erfaringsutveksling med andre klubber, men for Klassisk IL er det først og fremst viktig å snakke med klubber som har lyktes med en tilsvarende lavterskelgruppe for ungdommer. I Skøyting IL pekes det i tillegg på at slike erfaringsutvekslinger, hvis de for eksempel skjer på krets nivå, må være verdifulle for alle:

Jeg tror det er mere sånn logistikk-administrativ utfordring, jeg tror helt klart at ønsket er der. (...) Så er det liksom at det må føles givende for alle deltakere, hvis ikke så blir folk borte og så gidder dem ikke. (...) Erfaringsutveksling er jo

veldig ofte frivillig, basert på en indre motivasjon. (...) Og hvis man ikke får noe ut av det, så faller jo på en måte hele bunnen ut av prosjektet. (...) Enda et nytt møte vi må i.... Holde det på en måte relevant, og sørge for at alle deltakere har (...) en følelse av utbytte. Det tror jeg er litt viktig. (Thomas, Skøyting IL)

Samtidig går det mye igjen at klubbene har troen på det de gjør, og stoler på at deres konsept er verdifullt og godt nok for å holde flest mulig i idretten og klubben sin. Men det er noen som også ønsker å grave litt dypere. Mange tror at det først og fremst er det sosiale samholdet og god kvalitet på treningene, som får folk til å bli.

Man velger jo å tro det. Men hvis man ikke hadde hatt det...si hvis du bare hadde hatt treninger, ikke hadde hatt disse samlingene, hadde du da fortsatt allikevel? Kan godt hende det. For de som fortsetter, forsetter uansett? Jeg vet ikke...Egentlig så føler jeg at vi har en plan, og vi følger den planen ganske bra. Men jeg opplever det, det skjer likevel. (Thor, Klassisk IL)

5.7 Noen utfordringer er igjen

Det kan oppleves som vanskelig å forene to ønsker i en treningsgruppe. De som gleder seg til mer seriøs trening og nasjonale konkurranser, mens andre blir demotivert av det. Og selv om klubbene føler at de gir plass til begge grupperingene, oppleves det sårt når noen faller fra, selv om de aller fleste gir tilbakemelding på at de har hatt en positiv tid i skigruppa. Klubbene har sine planer om hvordan treningen legges opp, hvem som skal være trenere, men samtidig vet man aldri helt om det man satser på er bra nok, og man kan lure på om man kanskje hadde hatt enda større suksess, hvis man hadde gjort noe annerledes. Samtidig kan det også være sånn at noen tiltak er egnet for noen, mens de kanskje har en negativ effekt for andre. Et eksempel er tiltaket i Klassisk IL om å ha sommerfri, særlig for de yngre årskullene. Dette er et tiltak som skal gjøre det mulig å ha variasjon, og være med på andre idretter, uten å gå glipp av noe i langrennsgruppen. Klubblederne ser at det kan være positivt for motivasjonen og skifte fokuset en gang i blant. For noen kan være hjelpsomt å ha en liten miljøforandring innimellom, mens det for andre er et for langt avbrekk.

Og en ting som jeg har kjent er vanskelig da, for de yngre gruppene (...) Etter høstferien, altså da rett ut i oktober, da har vi gitt utøverne våre rom til å sykle,

løpe, spille fotball, orientering, håndball og alle de aktivitetene. (...) De har vært borte fra ski så lenge at det er ikke lett å dra de inn igjen da. (...) I henhold til Klassisk-filosofien så skal vi åpne opp for allsidighet og gi rom for andre aktiviteter. Men da er det risikoen da at du gir slipp på noen. (Thor, Klassisk IL)

I tillegg kommer det Thea og andre har påpekt; det er flere og flere idretter som nå har et helårsopplegg lengre ned i årsklassene, noe som kan gjøre det vanskeligere for de yngre å være med på flere idretter. Utviklingen sees på som negativt, både fordi det fører til unødvendig konkurranse mellom idrettene og fare for tidlig spesialisering. Ikke minst kan utøverne være nødt til å velge retning i en alder der de ikke vet helt hvilken idrett som passer best. Det er derfor ikke overraskende at klubbliderne ser på langrenn som en idrett i utvikling og at man, selv om det allerede gjøres mye, burde diskutere og evaluere, for å kunne forbedre seg ytterlig.

Det bør hele tiden settes på dagsorden, selvfølgelig. Det stimulerer også til at man på en måte tenker litt nytt, eller at man setter seg ned og vrir huet litt, samler inn gode ideer der de gode ideene måtte finnes. (Thomas, Skøyting IL)

6. Diskusjon

Etter å ha presentert funnene fra intervjuamtalene i forrige kapittel ønsker jeg nå å sette fokus på hvordan klubbledernes opplevelser kan bidra til å beskrive dagens situasjon i langrenn, og hvordan klubbene møter den. Samtidig ønsker jeg å se på hvorvidt opplevelsene til de ulike lederne kan sees i lys av utfordringer knyttet til idrettens organisering. I denne sammenhengen ønsker jeg igjen å peke på problemstillingene, som har vært veiledende for intervjuene:

- (1) Hvordan forklarer ledere i langrennsklubber frafall blant ungdommer?
- (2) I hvilken grad organiserer langrennsklubber tiltak for å motvirke frafall, og hva er disse?

På bakgrunn av problemstillingene skal jeg først sammenfatte de viktigste punktene som klubbrepresentantene mener er årsaken til frafall og hvordan vedkommende vurderer frafall i sin egen klubb, samt tiltakene de anser som viktige for å begrense eller forhindre frafall. Deretter vil jeg gå inn på hvordan dagens organisering av idrett og i klubbene, det generelle synet på idretten og NIFs målsettinger kan sees i lys av situasjonen deltakerne beskriver, før jeg trekker sammen erfaringene fra de ulike betraktningene.

Når jeg i det følgende snakker om funnene ønsker jeg nok en gang å presisere at dette er klubbrepresentantenes syn på situasjonen, ikke utøvernes eller dens foreldres. Samtidig belyser denne studien frafallsproblematikken fra en ny vinkel, og kan gi innblikk i klubbledernes situasjon og hvorfor den er slik. Fram til nå har mange studier tegnet et generelt bilde av frafall i norsk idrett, der det er lagt vekt på statistikker og generelle utviklingstrekk. Denne studien kan derimot gi svar på underliggende utfordringer og viser at frafall oppleves som et nokså sammensatt tema, som kan være avhengig av idrettsgren og kontekst. Tidligere studier omhandler i liten grad langrennsporten spesifikt, men idrett generelt og mange av inntrykkene rundt idretten for barn og unge stammer i tillegg fra eksempler i media, samtidig som det er lite forskning på selve aktiviteten på idrettsfeltet (Skirstad, 2011). Det vil derfor være noe vanskelig å direkte sammenlikne denne studien med tidligere, men det kan antas at det finnes noen likheter, mens andre, idrettsspesifikke faktorer kan vise til nye aspekter.

6.1 Deltakernes vurdering av frafall

Knyttet til vurdering av frafall er den generelle holdningen deltakerne har til frafall. Klubblederne er enige om at frafall betyr å slutte med organisert idrett, men at det å slutte med en aktivitet ikke er ensbetydende med at ungdommene slutter med trening generelt. Dette synet bekrefter dermed tidligere forskning på området (Sisjord, 1993; Seippel, 2016). Tidligere forskning sier lite om hvor ungdommene går til når de slutter i en klubb (Sisjord, 1993), men flere av deltakerne antar at de fleste bytter til andre idretter, særlig i de yngre årsklassene. De eldre slutter muligens helt med organisert idrett, blant annet for å satse på skole, men deltakerne håper at flere fortsetter å trene på egenhånd, noe som også ville vært i tråd med Seippels (2016) funn. For mange er frafall dermed en naturlig del av idrettslivet, og derfor ikke utelukkende bekymringsfullt. Deltakerne er enige om at det først og fremst er viktig at barn og unge trives når de er på trening. Hvis ikke selve treningen oppleves som negativ og utøverne ikke mistrives på grunn av forholdene i klubben, sees frafallet på som mindre problematisk. Deltakerne ser på det som sin viktigste oppgave å skape langrennsglede blant utøverne som gjør at de også ønsker å gå på ski etter de har forlatt klubben.

6.2 Når skjer frafall i klubbene?

Selv om det observeres noe frafall hvert år, kan det virke som om to overgangsfaser er spesielt utsatte; inngangen til 15-16 års-gruppa og til juniorgruppa, når gruppene for første gang slås sammen med eldre årskull. I følge klubblederne er det også i denne fasen av utøverlivet at det skjer en endring i treningen, som går fra lekpreget til mer systematisk og tradisjonell langrennstrening med fokus på prestasjonsutvikling. Utøverne velger enten å slutte etter en endt sesong, eller i oppstartsfasen av en ny, når de ser at nye treningsformer ikke lenger passer til egne ambisjoner. Derfor kan denne utviklingen sees i sammenheng med Salmelas transitions-modell (1994, sitert i Baron-Thiene, 2014), som peker på at særlig den andre fasen og dermed fasen ungdomsutøverne befinner seg i («development», jfr. 2.2.5), er en avgjørende fase, både i starten og underveis. Også tidligere studier fra norsk idrett generelt bekrefter at spesielt overgangsfasen mellom ungdomsskole og videregående ofte medfører at flere slutter (Seippel, 2016). Treneren i Klassisk IL trekker også fram et annet aspekt som fremhever at særlig overgangen er viktig, når han sier at utøverne trenger trygghet og forutsigbarhet, særlig i en livsfase der mange personlige forandringer skjer. Derfor kan sikkerheten ved å være i en

fast gruppe over flere år, med kjente trenere og et kjent opplegg være betryggende og hjelpe utøveren med å bestemme seg for å fortsette med idretten.

At klubbene erkjenner denne sammenhengen og ønsker å gjøre overgangsfasen inn i nye treningsgrupper lettere for utøverne gjenspeiler seg i at flere eksempelvis legger opp til fellestreninger på tvers av gruppene i sesongstarten eller -slutten for å bli kjent. Dette kan styrke trygghetsfølelsen og forutsigbarheten til den enkelte utøveren. Det arrangeres også sesongmøter med foreldrene og gruppens og klubbens aktiviteter. Klubbrepresentantene ønsker med dette å gjøre veien lettere og mer oversiktlig for alle parter. I lys av den atletiske trekanten (Baron-Thiene, 2014) kan dette tiltaket også være med på å avgjøre om den unge utøveren fortsetter, ved at modellen beskriver viktigheten av et positivt samspill mellom familie, klubb og utøver for utøverens valg om framtiden. Dermed kan det antas at slike tiltak kan være med på å begrense frafall. En utvikling som klubblederne har observert i de senere årene er at frafallet skjer langt tidligere nå enn før, nemlig allerede i barnealderen, eller i første fasen av transitions-modellen (Baron-Thiene, 2014). Hvorfor det kan være slik er noe jeg skal komme tilbake til.

6.3 Hvorfor skjer frafallet i klubbene?

Det var nokså stor enighet blant alle klubbrepresentanter, uavhengig av klubb eller rolle, om hva som er mulige årsaker for frafall i klubben. Det viste seg samtidig at årsakene oppleves som nokså sammensatte, og deltakerne tror at en utøver sjeldent slutter bare på grunn av en faktor. Ofte er det trenerne som ser første tendenser, og klubbene er derfor avhengig av trenernes rapportering om hvordan nye og gamle tilbud blir tatt imot. Lignende observasjoner ble også gjort i studiene om toppidrettsgymnasene, noe som indikerer at frafallsgrunner kan være nokså lignende, uavhengig av hvor utøveren holder til (Baron-Thiene, 2014; Sisjord & Sørensen, 2016). På bakgrunn av deltakernes svar ønsker jeg å trekke fram særlig to punkter: motivasjon og prestasjon, som vil være del av diskusjonen senere.

6.3.1 Motivasjon er avgjørende – hvorfor er du på trening?

Motivasjonen virker å være forbundet med hvor tiltrekkende den unge utøveren opplever langrennssporten. Flere klubbrepresentanter trekker fram at langrenn er en nokså spesiell idrett, der man må like å bruke mange timer på ski og like å kjempe for seg selv og bli sliten. Derfor spiller den indre motivasjonen en stor rolle når utøverne etter hvert

ofte velger mellom langrenn og andre aktiviteter. I følge deltakerne er det sannsynligvis få som har den indre motivasjonen som skal til, og det er derfor andre faktorer som er med på å bestemme om og hvorfor man er på skitrening. For eksempel kan ytre faktorer, eller den ytre motivasjonen, slik som resultater være viktige for noen (Hjelseth, 2016).

Samtidig trekkes innflytelse fra venner og familie frem. Mange av deltakerne viste til at de fleste starter med langrenn fordi de ble sendt dit av foreldrene, men opplever en tendens til at det ofte er de som kun er der fordi de ble sendt dit som slutter først, mens de som begynner å like aktiviteten fortsetter ut fra eget ønske. I tillegg observeres det at venner har en stor innflytelse på valg av idrett. Slutter bestevennen er det stor sannsynlighet for at den betreffende utøveren også slutter, hvis ikke andre motivasjonsfaktorer er overveiende. Kanskje er derfor motivasjon den viktigste faktoren? Er langrenn en idrett som begeistrer en ung utøver eller er det utøverens største ønske å bli verdensmester? Kan det være uavhengig av venner, familie eller andre ytre faktorer om han/henne fortsetter i klubben (Seippel, 2016)?

Knyttet til motivasjonen og familiens innflytelse er også forholdet til skolen. Alle klubbrepresentanter rapporterer om at de observerer at flere og flere unge velger å satse på skole, eller opplever en forventning om det av familien. Skøyting IL og Klassisk IL ser noe av forklaringen for det i at de holder til i områder der familier med høy sosioøkonomisk status bosetter seg. Dette medfører at mange i områder har høy utdanning og det skapes en forventning om at barna prioriterer skolen framfor idretten for å kunne følge samme utdanningsløp. Selv om Thea i Staking IL også opplever at ungdom slutter på grunn av skolesatsing kan det sees noen forskjeller. Mens Skøyting IL og Klassisk IL har mindre voksegrupper er Staking ILs forholdvis store, der deltakerne har nokså ulike prestasjons- og mestringsmål, noe som kan være et tegn på en generell vekst i antall aktive voksne i befolkningen (Lesjø, 2014). Kanskje holdningen til deltakelse i organisert idrett blant voksne er noe forskjellig på grunn av en lavere sosioøkonomisk status? Derimot kan det i Staking IL være større sannsynlighet for at barn slutter fordi familien ikke har noe forhold til langrenn, da det ifølge Thea bor færre av de typiske «skifamiliene» i området. Det kan tenkes at det er mer sannsynlig at barna dropper ut når de ikke opplever oppfølging av foreldrene, noe som også Tiril i mindre grad har observert i Klassisk IL.

6.3.2 Prestasjon og konkurranse i idretten

Det kan tenkes at en ung utøver som har som mål å oppnå gode resultater har andre forventninger til treningsopplegget i klubben, enn de som er med for idrettens skyld, eller for å møte venner. Flere deltakere påpeker det høye nivået på nasjonale konkurranser, samt at de som først faller fra i den organiserte treningen ofte er de som ikke ønsker å konkurrere. Med andre ord er de som fortsetter lengst med den klubborganiserte idretten også de som ønsker å konkurrere og oppnå gode resultater, skjønt at det selvsagt finnes unntak. Flere av klubbrepresentantene har derfor også oppmuntret utøverne til å være med på konkurranser, ikke minst fordi de også ser på konkurransene som en sosial arena.

Treningsopplegget forandrer seg jo eldre utøverne blir, slik at det muligens først og fremst passer for de som ønsker å satse, til tross for ønsket om å tilrettelegge for flest mulig (Bergsgard, 2016). Dette bekreftes blant annet av observasjoner der utøverne slutter når de nettopp har begynt i 15-16 års gruppen eller juniorgruppen fordi de opplevde treningsnivået/-innhold som for krevende. Samtidig har trenerne også vist til at de prøver å finne treningsformer som fremmer samhørighetsfølelsen og som er varierte og morsomme. Allikevel er det ifølge trenerne også viktig å anerkjenne at de som faktisk ønsker å satse og trener for å forbedre sin egen prestasjon setter pris på tradisjonell langrennstrening. Også økt fokus på rulleskitrening har blitt nevnt som en faktor for frafall, der mangel på godt tilrettelagde områder kan ha en påvirkning.

Valg av skole er også et viktig punkt når det kommer til prestasjonsutviklingen, særlig ved inngangen til den videregående skolen, som skjer samtidig med at utøverne går opp til juniorklassen. Det generelle inntrykket som oppstår etter samtalene med klubbene er at de heller er negative innstilt til toppidrettsgymnas. For mye fokus på prestasjon, for mange eksterne innflytelser på en ung utøver, samt det å flytte hjemmefra utpekes som grunnene. Samtidig har klubbene tro på sitt eget opplegg, og mener det er minst like bra som det som kan tilbys på toppidrettsgymnasene, noe som også pekes på i tidligere forskning (Sisjord & Sørensen, 2016). Ikke minst har to av klubbene et samarbeid med den lokale skolen, i tillegg til store juniorgrupper i alle tre klubber, der utøverne opplever god matching.

6.3.3 Andre faktorer

I tidligere forskning eller andre sammenheng nevnes det flere faktorer som kan ha innflytelse på utøvernes valg om idrett. Grunnene står i sammenheng med det generelle bilde som tegnes av frafall, og kommer til å spille en rolle i den videre drøftingen. Men i klubbene i denne studien oppleves disse som lite eller en mindre viktig grunn. Et viktig aspekt er det sosiale miljøet i klubben, noe som kan tenkes å være avgjørende for om utøvere trives med treningen eller ikke. Klubbene har veldig stort fokus på å bygge miljøet og tror derfor at de færreste slutter fordi de mistrives på grunn av det sosiale.

Et punkt som tilsynelatende får mye oppmerksomhet i media eller i den generelle debatten i skimiljøet er utstyr. Men i samtale med klubbene var det som regel kun noen få setninger, som indikerte at klubbene i denne studien ikke opplever dette som en stor utfordring. I forbindelse med ski og smurning mener flere deltakere at klubben har gode rutiner, som skal forebygge kostnadsutvikling som kan oppleves utfordrende for enkelte. Blant annet gjennom anbefalinger rundt antall og type skipar, gunstige klubbavtaler i butikker og felles smøretilbud på konkurranser skal det legges opp til at utøverne får like muligheter til en forholdsvis billig pris. Derfor oppleves noe av kritikken rundt for høye kostnader som urettferdig eller feilaktig.

6.4 Hva nå – vil idretten for mye?

Når jeg ser over svarene er det først og fremst en ting som slår meg – klubbene virker å leve i en hverdag som krever en balansegang mellom topp og bredde. Tradisjonelt sett trener man i organisert idrett for å konkurrere, og mye av dagens system, også utenfor langrenn, virker å være lagt opp til det (Hjelseth, 2016). Dette fører til situasjoner som kan kreve at klubbene må forholde seg til motsetninger i tilbudet sitt. Ingen er god på alt, hvordan kan det da være hensiktsmessig at den organiserte idretten skal kunne dekke topp og bredde, som fremstår som to ulike retninger (Hjelseth, 2016)?

Idrett er blitt mer og mer populært de siste årene, og det sees en økende deltakelse i idrettens forskjellige arenaer (Meld. St. 26 (2011-2012); Seippel 2016). Det er derfor ikke overraskende at den organiserte idretten, og dermed også skiidretten, ønsker å følge denne trenden ved å prøve å inkludere flere ulike brukergrupper, noe som innebærer tilpassing av tilbud og skapning av tilbud som er annerledes. Samtidig skal også toppidret-

ten styrkes (Meld. St. 26 (2011-2012); NIF 2015; NSF, 2016). Hvordan skal alt dette forenes i klubbene, som er små organisasjoner som stort sett baserer seg på frivillig arbeid (Seippel, 2010; Hjelseth, 2016)? NIFs visjon er «Idrettsglede for alle», samtidig som forbundet er tydelig på at dette er et mål som ikke er lett å nå (NIF, 2015). Klubbene i studien ønsker å handle i tråd med denne visjonen og ønsker alle velkommen i sine grupper – uansett ambisjoner kan barn og unge delta. Det stilles lave krav til deltakelse i det ukentlige tilbudet, ingen krav til deltakelse på samlinger eller konkurranser, og alle tilbys den samme oppfølgingen, uansett nivå. Og faktisk er det over 80% av dagens ungdom som oppgir at de har eller har vært medlem av ett eller flere idrettslag (Meld. St. 26 (2011-2012)). Tallet gir ingen informasjon om hvilke typer idrett som står sterkest blant barn og unge, men ut ifra klubbrepresentantenes erfaring og generelle tall på deltakelse i skirenn kan det antas at også skiidretten opplever god rekruttering i barneårene, men frafall finnes altså. Når man ser nærmere på hvem klubbene mister, er inntrykket som regel at det er de som deltok på treningen på grunn av det sosiale, for lekens og skigåingens skyld, som slutter før de er ferdige som junior.

Det blir litt mer seriøst på junior, litt mer reising på renn og sånn. De som slutter er oftest de som har vært med mest for gøy og har vært med på treninger litt for leken sin skyld. (Tom)

Frafallsgrunnene fra tidligere studier om idrett generelt, samt tall fra generelt frafall i idretten, der ca. 50% av 13-åringer deltar i idretten, men kun 25% av 19-åringer, samsvarer med inntrykket klubbrepresentantene har (Seippel, 2016; Sisjord & Sørensen, 2016; Baron-Thiene, 2014; Skille, 2011). Det kan altså være mulig at tilbudet, til tross for å ønske alle velkommen, er best tilrettelagt for de som ønsker å satse (Bergsgard, 2016; Hjelseth, 2016). Det vil i deltakernes øyne være feil å si at innholdet på treningene burde forandres fullstendig slik at det ikke er konkurranseorientert, for også de som faktisk ønsker å trene seriøst og få gode plasseringer skal ha et godt tilbud. Dette er også i tråd med anbefalingene i det skipolitiske dokumentet, der det oppfordres å tilrettelegge for både topp og bredde i klubben (NSF, 2016). Derfor prøves det å lage alternative tilbud, som sikrer at klubben skal skape et mer tilrettelagt tilbud, men som skal skille seg noe fra det tradisjonelle klubbtilbudet. Å gi rom til alle trenger altså ikke nødvendigvis å bety at eksisterende tilbud skal forandres, men å skape nye som appellerer til de som vanligvis ville forlat klubben kan være vel så bra.

6.4.1 Tilbud til de som ikke ønsker å satse

De alternative gruppene kan sees på som de eneste tiltakene i klubbene som retter seg så å si utelukkert mot å begrense frafall, og å gi plass til de som ikke trives like godt med tradisjonell langrennstrening. I utgangspunktet kan det sies at gruppa i Staking IL har opplevd suksess, for selv om medlemstallet har variert mye har den alternative gruppen nesten hele tiden hatt medlemmer. Ofte virker det å være avhengig av gode forbilder i gruppa, som får med seg andre. I Klassisk IL sliter man først og fremst med å få nok ungdommer til å komme på det nye tilbudet. Det oppleves at de fleste enten forblir i de ordinære gruppene eller dropper helt ut, selv om selve treningen oppleves som positiv. I Skøyting IL har det ikke blitt opprettet en gruppe enda, fordi klubben fremdeles ikke har funnet en god måte å organisere gruppa på som vil gjøre den attraktiv for unge utøvere. Samtidig forteller alle tre klubber at det delvis har kommet negative tilbakemeldinger, mest fra foreldre, om at gruppene kan bli stemplet som «B-grupper», eller en gruppe for de late utøverne, mens ungdommene selv peker ovenfor klubblederne på at de heller vil være med sine venner eller ønsker å trene som vanlig.

Det er altså ingen rene suksesshistorier, selv om intensjonen bak gruppene er å være enda mer inkluderende. Møter altså de nye tilbudene faktisk behovene til de utøverne som er med for treningens skyld (Bergsgard, 2016)? Erfaringene fra klubbene, særlig med tanke på at det er få som tar imot tilbudet, kan være en indikasjon på at Bergsgard (2016) faktisk peker på en vesentlig faktor. Han mener at tilbudene kan virke mindre attraktive hvis de fremdeles bærer preg av den tradisjonelle klubbtreningen. Evner klubbene å skape nokså nye varierte tilbud i samarbeid med godt kvalifiserte trenere? Gruppene har en noe ulik tilnærming ved at Staking IL tilbyr langrennsesifikk trening uten konkurransefokus, mens Klassisk ILs tilbud går på tvers av grenene i idrettslaget, noe som muligens vil motvirke et for tradisjonelt preg. I tillegg forteller klubbrepresentantene at de også har fått tilbakemeldinger på at utøverne er fornøyde med selve treningen, problemet er kun at det er for få deltakere, eller den kanskje mer vesentlige begrunnelsen; bestevennen er ikke med. Dermed er åpenbart det sosiale viktig for utøverne, selv om det kan antas at det er flere grunner som gjør at utøverne uteblir. Er et slikt alternativt tilbud for lite etterspurt hos utøverne selv? Eller ligger den egentlige utfordringen ikke i selve aktiviteten hos klubbene, men at utøverne velger å forbli i de tradisjonelle gruppene sammen med gamle venner, og heller slutter helt i klubben når aktiviteten der

ikke passer lenger? Og selv om det ifølge klubbliderne som regel er foreldre som fryk-
tet et mulig «B-lag»-preg kan det ikke utelukkes at også noen utøvere har den tanken.

6.4.2 Viktigheten av å styrke det sosiale

For å finne ut om hvor viktig det sosiale er for utøverne, kan det være interessant å se nærmere på effekten av alle de tiltakene som gjøres i klubbene som skal styrke tilhørighet og skape en trygg arena. Selv om grunnene for frafall er nokså sammensatte legger klubbene vekt på at det viktigste er å styrke det sosiale miljøet både i de enkelte gruppene og hele klubben og skape høy trivsel på de ukentlige treningene. Kanskje det er en mulig sammenheng med at deltakerne er mindre bekymret for frafall i sin egen klubb? Klubbene har eksempelvis arrangement for hele klubben som skal motivere hele familien til å delta. Staking IL skiller seg ut fordi klubben skaper flere og ulike arrangement, fra tradisjonelle klubbrenn til noe mer uhøytidelige konkurranser, der barn og voksne deltar sammen. Klassisk IL derimot legger spesielt vekt på sosiale arrangement innenfor treningsgruppene, og har det til og med som et punkt i handlingsplanene sine. Skøyting IL har en liknende tilnærming med faste sosiale sammenkomster per gruppe, og etter et trenerinitiativ legges det også vekt på at utøverne utvikler fellesverdier for gruppen, som skal fremme eierskap til gruppen og klubben. Mange av de sosiale tiltakene og arrangementene har tradisjon i klubbene, og har vært faste innslag som så å si har gått i arv fra gruppe til gruppe. Med tanke på målene intervjudeltakerne presenterer virker disse å være midt i blinken. Faste aktiviteter skaper kontinuitet, trygghet og forutsigbarhet – faktorer som samtlige trekker frem som vesentlige for å skape et meningsfullt tilbud. Og å styrke det sosiale er altså viktig, men er det nok?

Det oppleves regelmessig at utøverne bekrefter at de er med på grunn av det sosiale, de har funnet en arena der de kan trene med venner og samtidig har det gøy. Det kan være noe overraskende når Seippel (2016) peker på at ungdommenes motivasjon for hvorfor de driver med idrett har forandret seg noe og det sosiale aspektet ved deltakelse i idretten har blitt mindre viktig, mens treningens positive effekter på kroppen har fått mer betydning (Seippel, 2016). Seippels (2016) undersøkelser baserer seg på ungdommenes egne svar, og noe av forklaringen kan muligens ligge der. Selv om klubbliderne får mange positive tilbakemeldinger på det sosiale miljøet kan det allikevel tenkes at det sosiale egentlig spiller en mindre rolle for ungdommene selv. Samtidig bekrefter nettopp de utøverne som er aktuelle for alternative treningsgrupper i klubben at de heller vil bli

hos vennene i den tradisjonelle gruppen. En mulig begrunnelse, som også støttes av noen opplevelser til trenerne kan være at det sosiale er mer viktig for de som ikke ønsker å konkurrere, men som er med på grunn av selve aktiviteten og for å møte vennene. Kanskje de sosiale tiltakene er for lite etterprøvd i de tradisjonelle gruppene?

Man velger jo å tro det [at de sosiale tiltakene har effekt]. Men hvis man ikke hadde hatt det...si hvis du bare hadde hatt treninger, ikke hadde hatt disse samlingene, hadde du da fortsatt allikevel? Kan godt hende det. For de som fortsetter, forsetter uansett? (Thor)

Man velger å tro det, men vet man at det sosiale er det viktigste? Kanskje ikke. Kanskje var det sosiale aspektet mye viktigere før, og idretten har utviklet seg til å bli en mindre sosial arena, der det er viktigere å utvikle prestasjon framfor å få trent med venner? I Skøyting IL har det i den siste tiden for eksempel vært synlig at det av og til er flere som møter opp på styrketreningene enn på de tradisjonelle langrennsøktene, noe som kan være en bekreftelse på idrettens nye og viktigere betydning for kropp og helse blant unge (Seippel, 2016). Det kan for eksempel sees i lys av en stadig økende popularitet av treningssentre i befolkningen generelt, noe som ofte vil forbindes med styrkerettet trening (Seippel, 2016; Lorentzen & Helland, 2013; Lesjø, 2014). Trener Tobias tror at styrketrening i klubben kan oppleves som en tøff, aktuell treningsform, hvor man i tillegg har vennene tilstede og er dermed blitt mer og mer populært.

Selv om mange etter klubbrepresentantenes utsagn melder tilbake at de trivdes sosialt på treningene, er det viktig å huske på at denne studien ser på situasjonen ut i fra klubbens syn. Det er heller ikke sikkert utøverne eller foreldre gir en ærlig tilbakemelding ovenfor trenere eller oppmenn, og viktigheten av det sosiale kan bli overvurdert. Det er mulig at resultatet hadde blitt annerledes om utøverne hadde vært deltakerne i denne studien. Samtidig kan det antas at det sosiale samholdet varierer blant gruppene, ei heller er det gitt at utøverne blir venner utenfor idrettslagene, noe enkelte deltakere bekrefter ved at de i noen tilfeller hadde forventet flere vennskap som fortsetter etter klubbtreningene, nettopp på grunn av et høyt fokus på sosial trivsel.

5.4.3 Mer enn det sosiale

Fordi frafall er et sammensatt tema, kan det være mulig å anta at endringer må skje flere steder. Å konsentrere seg på det sosiale er derfor ikke feil, men kanskje ikke nok for å forhindre at færre slutter? Flere har fått tilbakemeldinger fra utøvere som syntes treningen i de ordinære gruppene ble for seriøst, eller vedkommende trivdes ikke med tradisjonelle treningsmetoder. Selv om trenerne skaper treningsformer som skal gå bort fra prestasjonsfokus kan inntrykket oppstå at hovedaktiviteten fremdeles er tradisjonelt oppbygget.

Og det var jo mye rulleski i høst, selv om det var masse lek på trening, og det her med rulleski og...sånn, sånne småting som kan være at du kjenner at nå er det nok, da. De [to jentene] var ikke glad i rulleski. (Tiril)

Balansegangen mellom topp og bredde er vanskelig, og opplevelsene ovenfor kan tyde på at den ideelle løsningen enda ikke er funnet. Hjelseth (2016) minner om at det kan være skadelig for ordinære idrettslag hvis de i tillegg til den tradisjonelle aktiviteten også skal skape helt andre tilbud, som ligner mindre på den opprinnelige idretten. Det at man ønsker å få både topp og bredde med ulike treningsformer innenfor samme klubb kan da bidra til at idretten mister sitt særpreg og sine særegne treningsformer (Hjelseth, 2016). Kanskje det er tradisjonell langrennstrening mange ungdommer nå til dags først og fremst leter etter i idrettslagene, mens de som ikke ønsker det finner andre arenaer? Mange av utøverne i klubbene er med på konkurranser, også flere av klubbrepresentantene peker på at de opplever at de som konkurrerer er med lengst. Det samme gjelder de som bruker mange timer på ski.

For et er jo ikke noe tvil om jo bedre du går på ski, jo morsommere har du det på ski. Stort sett.... (Thomas)

Av egen erfaring kan jeg si at det ligger mye sannhet i dette utsagnet. Skiturene ble mer behagelige ettersom jeg forbedret teknikken i barne- og ungdomsårene, slik at ikke hver bakke blir til en utfordring når jeg mestret å kontrollere skiene. Ut ifra denne utviklingen kan det spekuleres i to retninger. Er det tilbudet i idrettslagene som krever at utøvere er habile på ski for å mestre treningen, eller er det utøverne som nettopp ønsker å være gode på ski og derfor velger trening i klubbene, særlig jo eldre de blir? Kanskje

det kan sees i lys av observasjonene til flere av deltakere, om at ungdommene har større fokus på skoleprestasjoner, og at det oppleves en større tendens til en slags «enten-eller-holdning». Enten satser du på idrett, eller så satser du på skole og slutter med idrett.

Det kan virke som om det eksisterer en generell forventning i samfunnet om høyere utdanning og gode prestasjoner på mange områder. I denne sammenhengen brukes ofte begrepet «generasjon prestasjon», som beskriver en generasjon med unge mennesker som skal prestere på alle områder i livet sitt, alt fra skole, til idrett og utseende (Bakken, Sletten & Eriksen, 2018). Prestasjonspress oppleves som et viktig tema blant ungdom, og presset oppleves i størst grad i sammenheng med skoleprestasjoner, noe som gjenspeiler seg i utsagnene til enkelte deltakere som ser at ungdommer slutter med idrett for å satse på skole. I tillegg oppstår inntrykket av at mange søker etter å utnytte sitt fulle potensiale og har klare forestillinger om hvordan de ønsker å legge opp livsløpet, og at høye forventninger derfor er naturlige blant de unge (Bakken et.al. 2018). Det kan derfor være mulig å anta at ungdommene også har høye forventninger til idrettsarenaen, noe som kan sees i lys av utviklingen mot mer seriøse konkurranser, som flere har observert. Er det da riktig å senke nivået i den organiserte idretten for at flere skal kunne være med, mens mange kanskje forventer en profesjonell arena?

6.4.4 Finnes det en annen løsning?

Hjelseth (2016) spør derfor om det i det hele tatt er ønskelig å skape annerledes tilbud i ordinære idrettslag, eller om man heller bør konsentrere seg på den tradisjonelle idretten i klubbene, og i tillegg bidra til at alternative tilbud skapes utenfor den organiserte idretten? Om en så ønsker å skape en arena for de som ikke ønsker å satse kan det da fortsatt være tradisjonell langrennstrening, for å bevare idrettens egenart, slik det gjøres i Staking IL (Hjelseth, 2016). Å gjøre den ordinære idretten til en lukket arena for satsning ville gått imot alle ønsker og nasjonale føringer om inkludering og åpenhet. I tillegg tydeliggjøres det flere ganger av klubbrepresentantene at det er få som kommer til å bli verdensmester, og hovedoppgaven burde derfor være å skape langrenns glede fremfor potensielle verdensmestre. Men finnes det en mellomløsning, som hadde vært annerledes enn eksisterende løsningsforsøk? Når to forskjellige grupper ikke blir tatt imot på grunn av sosiale relasjoner, eller foreldrenes frykt for «sortering» av utøverne kan det være nødvendig å beholde alle utøverne innenfor en gruppe. Hva for eksempel med å ha fellestreninger en eller to ganger i uken som er for hele gruppen, og som tilbyr variert

aktivitet som egner seg for satsende og ikke-satsende? I tillegg kan man ha valgfrie «fordypningstreninger» som kan være noe mer tilpasset de forskjellige ambisjonene. På denne måten er det et tilpasset opplegg, samtidig som utøverne møter vennene hver uke.

Denne løsningen er riktignok ingen fasitsvar, og det finnes sikkert klubber i landet som har prøvd en lignende ordning. Men betraktningene ovenfor reiser spørsmål om verdiene og organisasjonsmodellene i idretten. Samtidig påpeker klubbene flere ganger at det i nesten alle aspekter av deres daglige arbeid er en ting som går igjen; man trenger de rette personene til å gjøre den rette jobben. For eksempel var det en av deltakerne som hadde observert at barnegruppene med flere kvinnelige foreldretrenere ofte hadde flere jenter som ble med over lengre tid. Kan det være at engasjementet av de rette personene og ikke minst den rette treneren har mye å si for hvordan ungdommene velger? Kan klubbenes organiserings- og arbeidsmåter har noe å si for hvorvidt det kan skapes verdifulle tilbud som kan møte frafallsproblematikken?

6.5 Profesjonelle idrettslag

Tidligere har jeg vist til at det virker å være en tendens i idretten der det forventes en mer profesjonalisert ledelse i idrettslag, som tradisjonelt sett har frivillige som sin største arbeidskraft (Meyer & Bromley, 2013; Seippel, 2010). Klubbene i denne studien kan sees på som store innenfor norsk idrett og langrenn, noe de selv bekrefter. Sammenliknes derimot antall medlemmer med fotball kommer det fram at eksempelvis langrennssklubber i Oslo kun har en tredjedel av medlemsmassen til fotballklubber, noe som muligens også gjelder for andre fylker (Eikeland, 2017). Det kan derfor antas at klubbene i ulik grad kan betegnes som delvis profesjonaliserte med tanke på klubbenes organiseringsmåte, men muligens dog kun innenfor langrennssporten. Samtidig vil størrelsen på idrettslagene i mange tilfeller være avgjørende for blant annet hvor mange ansatte den har, jo større jo flere (Slack & Parent, 2006). Det er derfor ikke overraskende at Skøyting IL har flere heltidsansatte for den administrative jobben, enn Klassisk IL, som kun har halvparten av medlemsmassen. Det er grunn til å anta at antall ansatte er hensiktsmessig i forhold til størrelsen, eller ønsket grad av profesjonalisering. Men hvordan opplever klubbaktørene profesjonaliseringen?

Profesjonaliseringen i idretten merkes uansett, uavhengig av organisering og grad av profesjonalisering i klubben, også i Staking IL, som ikke har noen heltidsansatte og som

ønsker å drive klubben på frivillig basis. Det er en del formelle prosesser, for eksempel i forbindelse med økonomi som nå tar flere og flere timer, tid som kunne blitt brukt på utviklingen av selve aktiviteten, hvis det formelle hadde vært utført av en ansatt. Samtidig opplever Thea at det er vanskelig å trekke til seg utdannede trenere utenfor klubben på grunn av klubbens organisering basert på frivillighet. Hun opplever en økning blant trenere som forventer lønn for sin innsats, en forventning klubben ikke kan leve opp til på lik linje med andre klubber i regionen. Det kan derfor antas at profesjonaliseringen ikke kun forventes fra høyere instanser som forbund eller regjering (Thiel & Mayer, 2008), men også fra andre aktører i idretten, slik som trenere, noe som kan tyde på en generell utvikling av forventninger om økt profesjonalitet i frivillige organisasjoner. Hvorfor det er slik er vanskelig å slå fast uten å kjenne til trenernes syn. Allikevel kan det muligens sees i sammenheng med at flere trenere nå har tatt en utdanning innen trenerfeltet, enten høyere utdanning gjennom høyskole/universitet eller formelle utdanninger i regi av forbundet (Lorentzen & Helland, 2013). Hovedandelen av trenere i norsk idrett har gjennomgått formell utdanning gjennom forbund/krets/klubb, og kun et fåtall har høyere utdanning. I 2008 lå andelen av trenere med høyere utdanning på 6%, som i seg selv var en stor økning til tidligere år, men allikevel lite i forhold til helheten (Lorentzen & Helland, 2013). Tallene sier ingenting om hvilke idretter som hadde flere trenere med høyere utdanning, men kanskje det er disse som forventer å kunne ha idretten som sitt yrke, og vil dermed se etter jobb i klubber som tilbyr ansettelse eller godtgjørelse for arbeidet? Profesjonaliseringens økning sees også ved at klubbene i større grad er avhengige av sponsorer for å kunne drifte klubben på den ønskede måten (Thiel og Mayer, 2008). Alle tre klubber oppgir at de har sponsorer, som er viktige, men som samtidig ikke utgjør den eneste inntektskilden.

6.5.1 Kamp om deltakerne

Profesjonalisering kan også oppleves på sportslig nivå, og ikke kun i ungdomsårene. Klubbrepresentantene ser en utfordring ved at tilbudene i flere idrettsgrener oppleves som mer og mer tidskrevende enn tidligere. Flere deltakere tror at årsaken i mange tilfeller kan være spørsmålet om tidlig spesialisering, og som kan være en mulig begrunnelse for at frafallet skjer tidligere nå. Skirstad (2011) ser dette i sammenheng med ulik håndtering og oppfølging av barneidrettsbestemmelsene. En mulig begrunnelse for dette er blant annet ulike internasjonale utviklingstrekk i spesifikke idretter, der tidlig spesia-

lisering er naturlig, og ønskes derfor også å bli etterlevd av norske klubber (Ommundsen, 2011). Resultatet av denne utviklingen er ifølge klubbrepresentantene en økt kamp mellom ulike tilbud om å være det beste tilbudet og trekke til seg flest unge, som til tider kan oppleves ødeleggende for partene og motvirke en allsidig utvikling. Det trekkes fram spenninger mellom lagidretter og individuelle idretter, der det for eksempel stilles krav til oppmøte på trening for å spille kamp. Parallelt opplever flere at mange tidligere sesongbaserte tilbud utvikler seg til å bli mer tidkrevende helårstilbud. I utgangspunktet var deltakerne enige om at variasjon er bra, og at det oppmuntres til deltakelse i flere idretter så lenge som mulig.

Etter høstferien, altså da rett ut i oktober, da har vi gitt utøverne våre rom til å sykle, løpe, spille fotball, orientering, håndball og alle de aktivitetene. (...) De har vært borte fra ski så lenge at det er ikke lett å dra de inn igjen da. (...) I henhold til Klassisk-filosofien så skal vi åpne opp for allsidighet og gi rom for andre aktiviteter. Men da er det risikoen da at du gir slipp på noen. (Thor)

Det er en mye større kamp om barna i dag. (...) Fotball fikk jeg jo alltid lov å være med på kamper, og det jeg hadde tid til. (...) Selv om jeg ikke møtt opp på hver eneste trening. Men det kravet har jo blitt helt annerledes. (Thea)

Men når ungene tidligere enn før må ta valget om hvilken idrett de vil være med på er det flere som stiller seg kritiske til utviklingen. Kanskje er det også denne utviklingen som kan forklare at frafallet observeres tidligere enn før? Idrettens konkurransesystem sees på som en faktor som øker tidlig spesialisering. Igjen kan en se motsigende trekk når det kommer til krav som stilles til idretten (Skille, 2011). Fordi samtidig som NIF (2015) oppfordrer til å inkludere alle, uansett ambisjonsnivå, vises det også til at konkurransetilbudet skal utvikles slik at det blir et naturlig mål for alle å konkurrere. Hvordan skal det kunne legges opp til allsidighet, deltakelse uten krav til ambisjoner og samtidig gjøre konkurransene attraktive for alle (Skille, 2011)? At de enkelte idrettene vil verne om sine medlemmer er ikke overraskende, når man husker på at aktiviteten organiseres av mange som brenner for idretten sin og derfor ønsker at flest mulig skal få den samme opplevelsen. Samtidig ønsker klubbene med et bredt tilbud å oppfylle kravene til NIF, NSF eller regjeringen, som da vil sikre økonomisk støtte gjennom offentlige mid-

ler (Skille, 2011; Hjelseth, 2016). For å motvirke denne trenden kan det være en mulighet å starte på lokalt nivå, der de enkelte grenene i en klubb prøver å samarbeide innad i klubben. Noe av det ser man hos Stakning IL, der man holder på gamle tradisjoner om å ikke kreve full deltakelse for å kunne være med på konkurranser.

6.5.2 Hvilken vei skal klubbene velge?

Igjen - det blir tydelig at det prøves å forene flere tilbud i en og samme klubb, som til dels kan oppfattes som motsigende. Forventningene til det kommer ikke nødvendigvis kun fra idrettslagene selv, men initieres av NIF, NSF og det offentlige (NIF, 2015; Meld.St.26 (2011-2012); NSF, 2016). Men kanskje utviklingen burde gå den andre veien. Istedenfor at det legges felles føringer for klubber i hele landet kan klubbene selv bruke sine omgivelser til å utvikle det aktivitetstilbudet de mener er mest etterspurt. For å vise hvorfor det kan være slik hjelper det å se nærmere på hvordan klubbene jobber. Jeg har tidligere vist til at frivillige organisasjoner på samme måte som celler eller organismer både reproducerer seg selv og trekker sin næring fra sine omgivelser (Czarniawska, 2017; Eriksson-Zetterquist et.al., 2014; Slack & Parent, 2006). Idrettslagene er avhengige av å ha medlemmer, som benytter seg av tilbudene, som gir av sin tid og sin arbeidskraft på dugnader eller i andre roller i klubbene. I tillegg trenger idrettslagene støtte av sitt lokalmiljø blant annet for å få økonomisk støtte, for eksempel fra kommunen, eller for å kunne arrangere både trening og konkurranse i offentlige anlegg. Klubber, som frivillige organisasjoner, skal ha medlemsorienterte tilbud, som er både relevante og etterspurte i lokalmiljøet for å kunne videreføre sin virksomhet (Thiel & Mayer, 2008; Slack & Parent, 2006, King et.al., 2010). Hvorfor blir for eksempel ikke de alternative tilbudene til Klassisk IL og Staking IL tatt imot med like stor begeistring som de tradisjonelle? Som tidligere påpekt kan det være en mulighet at disse tilbudene ikke er det mest etterspurte i målgruppen. Med andre ord kan det her gjelde: hvis ikke tilbudet appellerer til omgivelsene ønsker ikke disse å benytte seg av tilbudene.

6.5.3 Klubbens struktur og ressurser

Ifølge Bergsgard (2016) kan det være vanskelig for klubber å skape nye tilbud, som er attraktive nok for de som ikke ønsker den tradisjonelle idretten. En mulig begrunnelse kan være klubbens ressurser og arbeidsmåte. Klubbene i denne studien virker å ha fastsatte strukturer og oppgaver, noe som kan medføre at mange oppgaver kan løses selv-

stendig og uavhengig av hverandre. Samtidig medfører det også at aktiviteten kan fortsette på samme måte selv om det er utskiftninger hos viktige personer, som for eksempel trener (Watt, 2003; Seippel, 2003). Noe av det sees for eksempel i Klassisk IL der juniortreningene til tross for hyppige trenerskifter har beholdt sin struktur på grunn av nedskrevne verdier og utviklingsmål.

Spesielt nå i år, når (...) egentlig hele juniorgruppa ble skiftet ut, så var det jo veldig fint å se at vi har...så lenge vi har vår filosofi i bunn, vi har nedtegnet den, så var det veldig enkelt for den nye hovedtreneren å ta over. (...) Så opplegget var ikke mye forandre, selv om vi byttet ut hele trenerteamet. (Tiril)

Klare oppgaver og rollefordelinger er ofte kjennetegn på mekanisk strukturerte organisasjoner, som egner seg best når organisasjonen befinner seg i stabile omgivelser, som alltid forventer det samme tilbudet (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Effekten av det blir da i tråd med for eksempel Luhmanns (Czarniawska, 2017) betraktninger rundt reproduksjonen av tidligere tilbud. Samtidig blir det synlig at det også finnes organiske trekk i idrettslagene, eller i enkelte grupper, som medfører en mindre hierarkisk struktur (Eriksson-Zetterquist et.al. 2014). Selv om de fleste avgjørende beslutninger ser ut til å bli tatt i ledelsen, altså på mekanisk måte, er det flere steder synlig at også andre representanter i lagene kan komme opp med nye tiltak, som også implementeres og det er dermed ikke alltid en klar hierarkisk struktur synlig. For eksempel er oppmenn og trenere nokså frie til å skape sosiale tiltak i gruppene, uten at det nødvendigvis må gå gjennom styret. Dette blir blant annet synlig ved det trenerinitierte tiltaket om grupperegler.

Det sees en tendens til at det grunnleggende tilbudet i klubbene er nokså fast og har vært slik i en årrekke, og noe av begrunnelsen kan ligge i at klubbene på grunn av sin organiseringsform ofte opererer innenfor kjente rammer. Kanskje det også er en begrunnelse for prioritering av sosiale tiltak, som alltid har vært en viktig bestanddel av klubbenes arbeid. Dette kan settes i sammenheng med klubbenes avhengighet av frivillig arbeidskraft (Watt, 2003). Til tross for økende profesjonalisering i idretten er klubbenes arbeid tuftet på frivillighet, selv om det sees noen ulike løsninger når det kommer til ansettelse av trenere, og/eller administrativt ansatte (Watt, 2003; Lorentzen & Helland, 2013; Seippel, 2010). Allikevel har alle klubber et stort behov for frivillighet, særlig i

forbindelse med arrangement i klubben eller ved ukentlige oppgaver som utføres av oppmann eller foreldretrener.

6.5.4 Frivillighet og profesjonalisering

De ulike løsningene for ansettelsesforhold og rekrutteringen av frivillige inn i klubben kan settes i sammenheng med klubbens størrelse og grad av profesjonalisering (Slack & Parent, 2006). Skøyting IL og Klassisk IL, som har ansatte ledere, rekrutterer og fordele foreldrene på dugnad gjennom elektroniske systemer ved sesongpåmelding. For Skøyting IL kan det være særlig behov for det på grunn av klubbens størrelse og nesten 5000 potensielle dugnadsarbeidere. Det trengs et godt system for å kunne koordinere og løse oppgavene på en hensiktsfull måte, noe som kan være viktig når vi vet at det kan finnes spenninger i møtet mellom ansatte og frivillige om hvordan oppgaver skal løses (Watt, 2003). Samtidig kan det tenkes at de ansatte lederne har en profesjonell bakgrunn som gjør at de anser slike løsninger som nødvendige og naturlige for å opprettholde flyt i det daglige arbeidet (Slack & Parent, 2006). Watt (2003) er klar på at frivillighet er helt avgjørende for at klubbens oppgaver skal kunne løses, noe alle klubber også har gitt uttrykk for. Og jo mindre profesjonalisert idrettslaget drives, jo større behov for en stor frivillig innsats er det. I tillegg påpeker alle klubbene, herunder spesielt Staking IL som drives på frivillig basis, at det av kostnadmessige årsaker aldri ville vært mulig å ansette mange nok folk til å dekke alle behov i klubben, noe som er i tråd med Watts (2003) betraktninger.

Selv om det kan virke som om de frivillige i form av foreldre er lett å få tak i oppleves det, at det særlig i rollene som trener eller oppmenn som regel er foreldrene som følger barns løp i klubben, og at de slutter som frivillige når barna også slutter (Seippel, 2003). I Klassisk IL vil det for eksempel ofte være sånn at den som har vært hovedtrener som forelder i de yngre gruppene også overtar som oppmann, når gruppene får betalte trenere. Er engasjementet stort nok vil noen kanskje også fortsette etter at egne barn slutter, noe som er tilfellet hos oppmennene i denne studien. Kanskje er også det store antallet frivillige et resultat av systematisk rekruttering, som gjør det vanskeligere «å slippe unna». Men har det alltid så mye å si? Staking IL går for mer tradisjonelle løsninger, kanskje fordi klubben drives på mindre profesjonalisert måte og ønsker å holde fast på frivillig ledelse. Allikevel opplever Thea at 90% av foreldrene deltar på dugnader, kanskje fordi klubbens bevisste satsning på frivillighet gjør at klubbens foreldre er

lettere å få med på frivillig innsats fordi de opplever at klubben handler i tråd med sine verdier (King et.al., 2010)? Kanskje er de profesjonaliserte klubbene i større grad avhengige av et forholdsvis «strengt» rekrutteringssystem for å holde oversikt og få folk med? I tillegg påpeker særlig Skøyting IL at de har gjort den frivillige innsatsen for foreldrene så lite som mulig, slik at terskelen blir lavere for å delta, noe som også kan være et tegn på en nokså moderne eller profesjonell ledelse (Seippel, 2010).

Det store antallet frivillige gjør det nødvendig at det finnes klare oppgaver og ansvarsområder som sammensvarer med en mekanisk struktur, både for ansatte og frivillige, for at oppgavene kan utføres effektivt (Watt, 2003; Eriksson-Zetterquist et.al. 2014). Mens de ansatte, eller for den saks skyld også frivillige ledere, har lederansvaret, utfører de frivillige mange av oppgavene som tilrettelegges av ledelsen. Klare rollefordelinger gjør at de kan både jobbe selvstendig og blir eksperter på sine områder, noe som kan være ekstra avgjørende fordi de frivillige bruker sin fritid, mens ansatte den vanlige arbeidstiden for å planlegge og løse oppgavene (Watt, 2003; Slack & Parent, 2006). Det kan også trekkes paralleller til intervjudeltakernes ønske om å skape en forutsigbar ungdomsidrett, som kan tenkes å være best ivaretatt når det er klare strukturer som skaper kontinuitet, og da på flere områder i klubben en kun selve treningen.

Det kan altså se ut som om klubbene er delvis avhengig av slike faste strukturer, selv om det betyr at det kan være vanskelig å skape endringer (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Kanskje burde man derfor starte i den andre enden, nemlig hos medlemmene. På bakgrunn av ulike sammenligninger med organisasjoner som celler, eller organismer kan det derfor tenkes at de frivilliges deltakelse også er betinget av at de anser jobben de gjør som verdifull og relevant, noe som forutsetter at klubbens tilbud oppleves som relevant for omgivelsene (Czarniawska, 2017; Eriksson-Zetterquist et.al., 2014; Slack & Parent, 2006; King et.al., 2010) Er klubbene i stor nok grad klar over hva som ønskes av omgivelsene og medlemmene i klubben, kanskje spesielt de som ønsker å forlate tilbudene? Og som forlengelse av det: ønsker klubbene og forandre seg i tråd med medlemmenes ønsker? På bakgrunn av deltakernes svar kan det i hvert fall sees tendenser til det, for eksempel i Skøyting IL, der Thomas fortalte om en oppmann, som ringte til medlemmer som uttrykte misnøye, eller vurderte å slutte, for å høre hva klubben eller treningsgruppen kunne bidra med for at vedkommende allikevel skulle ønske å fortsette. Kanskje dette er noe av grunnen for at gruppen derfor ifølge Thomas er forholdsvis

stor? I samme klubb involverer også trener Tobias utøverne aktivt når det kommer til utvikling av verdier og lagregler. Dette kan også settes i sammenheng med at Watt (2003) påpeker viktigheten av å ta vare på individene for optimal måloppnåelse. Selv om han snakker om organisasjoner som en helhet kan det muligens tenkes at det også kan gjelde for enkelte avdelinger innenfor organisasjonen. I klubbene kan treningsgruppene sees på som slike avdelinger – kanskje kan fokus på utvikling både sportslig og sosialt innenfor gruppene i sum være med på å utvikle hele klubben?

6.5.5 Er klubbenes aktivitet basert på medlemmenes ønsker?

Hvis klubbene er avhengige av omgivelsene rundt seg, kan det også antas at det i like stor grad er omgivelsenes evne til å forandre seg som påvirker klubbene. Noe av det gjenspeiler seg i opplevelsene rundt implementeringen eller opprettholdelse av alternative tilbud. Disse møtes ifølge klubblederne delvis med kritiske tilbakemeldinger særlig blant foreldrene, og det kan derfor virke som om dette problemet i like stor grad er en verdidiskusjon som det er en diskusjon rundt organiseringsmåten av både klubbene selv og tiltakene spesifikt. Det kan tenkes at de nye tilbudene blir lettere tatt imot hvis alle involverte, både i og utenfor klubben, ser verdiene i det, noe som muligens ikke vil skje i løpet av kort tid, men som kan forandres langsiktig (King et.al., 2010). Derfor kan det være viktig å evaluere tilbudene regelmessig for å kartlegge om tilbudene i den form de er, møter medlemmenes ønsker. Tendensen til reproduksjon og dårligere evne til forandring kan være faktorer som nettopp hemmer slike evalueringsprosesser (Czarniawska, 2017).

Samtidig kan motiverende utøvere som er gode forbilder uansett ambisjonsnivå være viktige personer og støttespillere når klubbene skal begeistre omgivelsene sine for nye tilbud. Dette dekker seg med opplevelsene i Staking IL, der gruppen ble tatt imot best når det var mange utøvere, som klarte å skape et godt sosialt miljø, uten å legge fokus på at dette var en ikke-satsende gruppe. Igjen; frivillige organisasjoner har som regel et medlemsorientert tilbud, og vil med andre ord følge den retningen som er etterspurt (Thiel & Mayer, 2008; Slack & Parent, 2006). Derfor kan det tenkes at tilbud som retter seg mot ikke satsende enten vil legges ned, eller ikke opprettes i det hele tatt, når det er ingen eller få i klubben som ønsker et slikt tilbud. Men lederen i Klassisk IL gjør det tydelig at klubben er villig til å ta opp «kampen» for å få en slik gruppe til å fungere, fordi klubben har tro på at det kan være et meningsfullt tilbud. Hun mener derfor at klubben

skal forsøke å gjøre denne gruppen mer attraktiv og ønsker kanskje å endre holdningen ovenfor en slik gruppe, slik at tilbudet etter hvert etablerer seg.

6.5.6 Hvilken organiseringsform egner seg?

Faktisk ser man at Staking IL, selv om klubben har færrest medlemmer, er den som har hatt størst suksess med for eksempel en gruppe for de som ikke ønsker å satse. Det kan derfor se ut som om en profesjonalisert ledelse ikke trenger å være ensbetydende med god aktivitet, for det er avgjørende at profesjonelle ledere også har med seg de frivilliges innsats for å skape et godt tilbud (Meyer & Bromley, 2013; King et.al., 2010). Dermed ville dette avkreftet Goulds (2009) antakelse om at administrativ profesjonalisering ofte fører til sportslig profesjonalisering. Det kan derfor antas at ikke nødvendigvis selve aktiviteten, men antall medlemmer i klubbene påvirker graden av profesjonalisering (Eriksson-Zetterquist et.al., 2014). Også et annet forhold var noe overraskende for meg. I følge Watt (2003) er det nettopp profesjonell ledelse som medfører at oppgaver ikke kun løses på en bestemt måte «fordi det alltid har vært sånn», men ting etterprøves og skal optimaliseres. Samtidig fremstår den frivillige klubbledelsen i Staking IL som kreative og oppfinnsomme, særlig med tanke på forskjellige arrangement og ulike konkurranseformer som er mer uhøytidelige og dermed muligens bedre egnet for de uten konkurranseambisjoner.

6.5.7 Den rette personen i den rette rollen

Det har både i løpet av intervjuene og analyseprosessen gjentatte ganger blitt tydelig at det oppleves som en nødvendighet at det er de rette personene i de rette rollene.

Derfor bruker vi i administrasjonen mye tid på å velge de riktige oppmennene, fordi vi vet at hvis vi får noen kjedelige folk og folk som gjør på en måte det...minimum, men ikke noe mer, så kommer den gruppa til å krympe (...).
Thomas (Skøyting IL)

Også har han lederen i sportslig utvalg vært veldig flink når vi har hatt intervju, så jeg synes de har funnet riktige kandidater. (...) (Tiril, Klassisk IL)

Når vi vet fra før at tradisjonelle frivillige organisasjoner ofte har en tendens til å reproducere sine aktiviteter og sliter med å skape nye tilbud (Czarniawska, 2017; Knoke &

Premsky, 1984; Bergsgard 2016), kan det tenktes at det er kreative, engasjerte og nyskapende folk som skal til i de ulike lederrollene i klubbene, uavhengig om de er frivillige eller lønnede. Samtidig fører klubbenes mekaniske oppbygging til spesialisering i de enkelte posisjonene, noe som muligens også medfører at den rette personen ikke minst er den som har de nødvendige kvalifikasjonene, eller ekspertisen, til å gjennomføre oppgavene etter beste evne (Watt, 2003). Mens man i Skøyting IL og Klassisk IL gjør en stor administrativ innsats for å finne de kreative, nytenkende trenerne og oppmenn som deler klubbens verdier, virker det som om det i Staking IL særlig er lederne i klubben, som er de kreative, og som hele tiden prøver å finne nye tilbudsformer i klubben. Den «rette» personen kan derfor være i ulike roller. Nødvendigheten av de riktige personene blir ekstra tydelig når en tenker tilbake til de ulike, delvis selvmotsigende oppgavene som klubbene skal løse. Det ville vært naturlig å anta at utdannede, profesjonelle ledere i alle ledd har best forutsetning til å møte nettopp disse ulike utfordringene, men funnene i denne studien gir hverken en tydelig bekreftelse eller avkreftelse på dette, men peker heller på at ledelsesformen er avhengig av klubbens opprinnelige struktur og størrelse. Hvorfor kan det være slik?

6.6 En plan for mange klubber?

Thibault et.al. (1994, sitert i Watt, 2003) peker på at klubbene må være klar over at de er forskjellige og befinner seg i ulike situasjoner. Det burde også de som lager løsnings tiltak i høyere institusjoner som forbund eller regjering være. Det sist nevnte vil også være i tråd med Goulds (2009) betraktninger, som mener at idrettsforskning, som ofte legger føringer for planer utviklet av forbund eller regjeringen, i større grad burde ta høyde for regionale forskjeller, og forskerne burde dermed bistå de som utarbeider planene. Det er i denne sammenhengen interessant å merke seg at Goulds (2009) betraktninger tar utgangspunktet i en kanadisk utviklingsmodell som også NSF har brukt for å utvikle sitt eget. Slike vitenskapelige modeller må etter hans mening ofte tilpasses ulike praktiske behov og må gjøres lettere tilgjengelig og forståelig for klubbeneaktører (Gould, 2009). En løsning som passer for den ene klubben kan være helt feil for den andre. Dette gjenspeiler seg på den ene siden til en viss grad i de ulike tiltakene klubbene gjennomfører, men på den andre siden også i den grad at det virker som om det ikke eksisterer noe samarbeid om frafall klubbene imellom. Tilgjengelige ressurser og tiltakets relevans for klubben er helt avgjørende for å nå mål (Nichols, Padmore, Tyler

& Barrett, 2012). Regjeringens mål kan være vanskelig å gjøre gjeldende for alle klubber, fordi forutsetningene på grunn av størrelse og ressursene for å nå målene er ulike. Samtidig må situasjonen sees i den enkelte klubbs kontekst, og måten eller evnen til å oppnå målene vil være individuelle. Målsetninger som er utarbeidet i en politisk, profesjonell omverden kan være vanskelig å overføre til små, frivilligorienterte klubber (Nichols et.al. 2012; Skille 2011). I tillegg kan det se ut som om mange av de felles målsetningene i større grad favoriserer store profesjonaliserte klubber, fordi man antar at de har flere ressurser tilgjengelig som kan omsette tiltakene (Nichols et.al., 2012).

Dette bekrefter mine tidligere antakelser om utfordringene ved å legge frem felles føringer eller felles løsningsforslag for forskjellige klubber med ulike ressurser. Mange av de frivillige medarbeiderne i klubben har ingen formell idrettsutdanning på administrativt nivå, dog viser det seg at flere begynner å ta en formell trenerutdanning (Skille, 2011; Lorentzen & Helland, 2013). Også de administrative klubblederne bekreftet at de er opptatt av å gi særlig trenerne en faglig god utdanning, som skal sikre at treningene gjennomføres på en riktig måte, noe som ikke kun innebærer toppidrettspreget. Tvert imot oppstår inntrykket av at høy kunnskap hos treneren er en viktig faktor for at vedkommende ser helheten, ikke kun de beste, og vet at balansen mellom seriøse og useriøse økter, samt lek, er viktig for å øke motivasjonen hos utøverne, uansett ambisjon.

6.6.1 Finnes det alternativer til generelle løsningsplaner?

Selv om et fellesforum for å diskutere tema som frafall etter deltakernes utsagn kan være interessant for flere, har mange ofte inntrykket at nytteeffekten ved slike møter ofte er mindre enn innsatsen. Klubbene peker på en travel hverdag, der treningene, økonomi, arrangement og flere ting skal organiseres og følges opp. Det er med andre ord ikke tid for å dra på ekstra møter, særlig for ansatte, med mindre de oppleves som spesielt interessante. Med tanke på klubbens ulike situasjoner kan det også antas at man vil kunne se en lignende reaksjon når det kommer til tiltak som for eksempel er initiert av forbundet eller krets, uavhengig av intensjonen bak det. Tiltakene som er lite skreddersydd for klubbens spesifikke situasjon anses derfor ikke som relevante nok. Samtidig kan også faktoren at klubbene har tro på sitt eget opplegg og den jobben de gjør mot frafall spille inn (Sisjord & Sørensen, 2016). Et lite unntak i denne sammenhengen er Staking IL, der lederen forteller at hun ved flere anledninger har besøkt andre, gjerne mindre klubber, i landet og fortalt om mange av de kreative øktene og arrangementene

på tvers av klubben. Kanskje det peker mot en annen løsning, som kan være relevant for flere av klubbene. Hadde et fellesforum bestått i at klubbene som enten er i liknende situasjon eller som har ambisjoner om å gjennomføre de samme tiltakene kan jobbe sammen, hadde det kanskje vært mer attraktivt å delta. Samtidig kan de som har gjennomført spesifikke tiltak og som har hatt suksess dele sine erfaringer og gi tips. Dette bekreftes av Tirils ønske om å kunne snakke med klubber som har hatt suksess med lignende tilbud som den alternative gruppen Klassisk IL har skapt, uansett om det er en langrennsklubb eller en annen idrett.

6.7 En selvmotsigende idrett?

Jeg sitter igjen med et inntrykk av at jeg har møtt mange paradokser underveis i forskningsprosessen. (1) Idrett, ved NIF, ønsker både å inkludere alle uansett ambisjoner, samtidig som konkurranseprogrammet skal gjøres attraktiv for mange (NIF, 2015). (2) Dette skal helst skje på lokalt nivå, der en møter mange forskjellige klubber, som drives på nokså forskjellige måter, med ulike ressurser tilgjengelig (NIF, 2015; NSF, 2016; Watt, 2003; Nichols et.al., 2012). (3) Klubbene ønsker å handle i tråd med NIFs eller sitt særforbunds verdier, og ønsker derfor å utvikle tilbudet slik at alle får delta. Motivasjonene til dette ønsket kan være forskjellige, fra å se verdien i å inkludere flere, til ønske om å følge samfunnets utvikling samt sikre økonomisk støtte (Skille, 2011; Hjelseth, 2016). Men naturlig nok skal de som ønsker å satse få muligheten til det, og klubbene har et godt tilrettelagt tilbud til det (Bergsgard, 2011). Denne oppgaven kan virke ganske krevende og omfattende, med tanke på at klubbene i all hovedsak drives av frivillige som har begrenset med tid og ressurser til å løse alle utfordringer (Skille, 2011). (4) Klubbrepresentantene er beviste på at frafall er et problem og synes det er trist at ungdommene slutter med organisert langrennstrening. Samtidig er man mindre bekymret for frafall i egen klubb og mange av tiltakene som skal utvikle klubben retter seg først og fremst på å styrke det sosiale framfor å stoppe frafallet direkte.

Det kan være viktig å se på hva som kan være grunnene til at klubbene er mindre bekymret for frafall i egen klubb. Kanskje det er en viktig og ikke minst riktig erkjennelse av klubbrepresentantene at frafallet ikke kan begrenses i sin helhet når langrenn fremstår som en idrett som krever både tid og vilje til å trene hardt. Samtidig er langrenn blant de idretten som mesteparten av befolkning kan bedrive på egen hånd (Hjelseth,

2016). Denne situasjonen kan være med på å forklare hvorfor ikke klubbene ser på frafall som et stort problem, hvis det kanskje er verken mulig eller fullt nødvendig å prøve å gi rom til alle i den organiserte idretten? De som ikke har noe forhold til langrennssporten fra før vil kanskje finne det de ønsker i teknikk-kurs hos kommersielle aktører, framfor å melde seg inn i klubben. Klubbene blir dermed mer eller mindre en arena for de som ønsker å trene systematisk og få regelmessig oppfølging, enten for å satse på høyt nivå eller for å konkurrere i turløp (Bergsgard, 2016; Hjelseth, 2016). Dette kan også være en mulig forklaring på hvorfor klubbene legger så mye vekt på de sosiale tiltakene. På grunn av idrettens egenart vet representantene at langrenn ikke er en idrett som passer alle, og mange vil finne ut av det i løpet av ungdomstiden, avhengig av motivasjonen de har for å delta (Seippel, 2016). Men så lenge de ønsker å være i klubben vil både ledere, oppmenn og trenere skape en arena der de har det sosialt bra, samtidig som at det skal være med på å skape en positiv opplevelse av langrennssporten generelt.

Så hvis vi bare kan ha gitt de en så fin tid som bare mulig i Skøyting IL, uansett hvor lang eller kort den tiden er, så kommer vi til å få tilbake betalt på et eller annet hvis, ved en senere anledning. (Thomas)

Samtidig er det viktig å huske på klubbenes individualitet (Watt, 2003). Hadde denne studien vært gjennomført hos andre klubber, i en annen landsdel, kunne resultatet blitt et annet, noe også flere av deltakerne i denne studien påpekte. Kanskje frafall er et mindre tema i disse klubbene fordi de opplever god rekruttering, der store barnegrupper begynner. Selv om klubbene da opplever frafall har gruppene fortsatt igjen mange nok utøvere. At klubbene, særlig Skøyting IL og Klassisk IL, befinner seg i områder med høy sosioøkonomisk status kan være en viktig faktor for idrettsdeltakelsen. Breivik (2013, sitert av Lesjø, 2014), viser til at det er en klar sammenheng mellom sosial status og idrettsdeltakelse, jo høyere status desto mer sannsynlig er en aktiv livstil. Samtidig kan det også være en ytterligere forklaring på hvorfor utstyrspresset ikke oppleves like stort i denne studien som det framstilles i det offentlige ellers, og som muligens oppleves i klubber med en annen sosial profil. Det kan tenkes at kostnader for ski o.l. spiller en mindre rolle på grunn av den sosiale statusen. Samtidig ser det ut som jo større klubbene er, desto mer profesjonelt opptrer ledelsen, selv om det som drøftet ovenfor ikke nødvendigvis tyder på et høyere aktivtetsnivå.

6.8 Det egentlige paradokset

Med bakgrunn i betraktningene kan det tenkes at dagens organisering, samt samfunnets syn på den organiserte idretten ikke er optimal for «to-veis-satsingen» med inkludering og konkurranseutvikling hånd i hånd. Med ressursene klubbene har tilgjengelige kan det se ut som om målene fra sentrale hold er urealistiske for de fleste klubbene og det kan derfor tenkes at impulsene til endring og mulige nye organiseringsmåter for topp og bredde burde komme fra den motsatte siden, nemlig fra klubbene og sine medlemmer (Meld. St. 26 (2011-2012); NIF 2015; Skille, 2011).

Fordi frafall er et sammensatt tema kan det også antas at det finnes flere forskjellige løsningsalternativer. Skiforbundet peker i sitt Skipolitisk dokument allerede på at en klubbundersøkelse legger grunnlaget for utformingen av de neste årenes handlingsplaner (NSF, 2016). Med tanke på at klubbene først og fremst skal tilby medlemsorientert aktivitet kan det være hensiktsmessig å ikke kun bruke klubbrepresentantenes, men snarer også utøvernes ønsker til utforming av nye tilbud. Kanskje kan det på denne måten skapes tilbud som er enda mer attraktive for brukergruppen, og kanskje klarer å ta hensyn til de ulike ambisjonene (Thiel & Mayer, 2008; Slack & Parent, 2006; Skille, 2011; King et.al., 2010). Hva ønsker de å få ut av klubbtreningene? Hvem vil de helst trene sammen med, venner eller de som har like ambisjoner? Kanskje bruker klubbene denne metoden allerede i ulik grad, men effekten hadde muligens blitt enda større hvis det hadde fått mer støtte fra de høyere instansene? Derfor mener Thomas at jobben med å begrense frafall burde starte ingen andre steder enn i klubbene:

Jeg vet ikke helt hvordan man skulle fått denne tilhørigheten, eller det samholdet på noen annen måte. (...) For barn trenger trygghet og kvalitet, og klare, forutsigbare rammer, og det er, i hvert fall sånn som jeg ser det en klubb veldig godt rusta til. (Thomas)

7. Avslutning

Studiens formål var å gi innblikk i klubblederes opplevelser av dagens situasjon rundt frafall i langrenn. Det er forsket lite på aktivitetstilbudene på klubbnivå, og ved siden av generelle studier i norsk idrett kommer mye av dagens kunnskap om frafall i langrenn fra medieoppslag eller undersøkelser på forbundsnivå (Skirstad, 2011; NSF, 2017). Derfor kan denne studien gi nye innblikk i frafallsproblematikken, øke forståelsen for hvorfor klubbene opplever frafall og hvilke forutsetninger klubbene mener de har for å møte disse. Gjennom sju dybdeintervjuer med sportslige og administrative ledere fra tre langrennsklubber på Østlandet har det blitt tegnet et bilde av frafall i disse klubbene og deres utfordringer i lys av organisatoriske forhold i klubben og generelle utviklingstrekk i idretten. På bakgrunn av deltakernes svar kan det derfor gis følgende avsluttende tanker.

7.1 Ledernes holdninger til frafall og mulige løsnings tiltak

Klubblederne ser på frafall som et viktig tema i idretten. Opplevde frafallsgrunner som nevnes av deltakerne er i hovedsak knyttet til mangel på motivasjon, innflytelse fra venner og familie, satsing på andre hobbyer eller skolen, lite interesse i konkurransedeltakelse eller for lite begeistring for langrennssporten og dens egenart. Mange av funnene samsvarer i stor grad med tidligere studiers funn på idrett generelt eller hos utøvere på toppidrettsskoler (Seippel, 2016; Sisjord, 1993; Sisjord & Sørensen, 2016; Baron-Thiene, 2014). Det kan derfor antas at frafallsgrunnene er noenlunde lignende, uansett i hvilken idrett eller kontekst man befinner seg i, skjønt at det må antas at det forekommer idrettsspesifikke unntak. Samtidig oppleves ikke frafallet i klubbene som problematisk, men sees på som en naturlig del av idretten, spesielt i en idrett som langrenn, som krever mye oppfølging og innsats fra både utøveren og familien rundt. Allikevel ønsker man med ulike tiltak å begrense frafallet mest mulig, herunder først og fremst gjennom å styrke det sosiale miljøet i de enkelte gruppene, samt fremme tilhørighetsfølelsen til klubben. Disse tiltakene er i utgangspunktet ikke kun utviklet med tanke på å forhindre frafall, men sees på som viktige for klubbmiljøet generelt. For å gi et tilbud til de som ikke ønsker å satse, eller som ikke opplever det tradisjonelle klubbtilbudet som tiltalende, ønsker klubbene derfor å ha et alternativt tilbud som møter behovene til de som ellers ville sluttet i klubben. To av de deltakende klubbene har et slikt tilbud mens det i den tredje klubben fortsatt er i planleggingsfasen. Samtidig opplever de klubbene, som har hatt dette tilbudet, ikke kun suksess med tilbudet, da mottakelsen og engasjementet

blant utøvere og foreldre har vært blandet. Det kan derfor stilles spørsmål om tilbudene i sin nåværende form møter behovene til de utøverne det er utviklet for (Bergsgard, 2016; Hjelseth, 2016).

7.2 Hvilken rolle spiller organisatoriske forhold?

Klubbens ønske om å gi tilbud til både topp og bredde kan sees i lys av idrettens generelle ønske om å være åpen og inkluderende, samtidig som konkurranseprogrammet skal utvikles (NIF, 2015; NSF, 2016). Denne balansegangen kan til tider virke vanskelig eller selvmotsigende, når det skal tilrettelegges for nokså ulike aktivitetsformer (Skille, 2011). I lys av ressursene klubbene, som frivillig organisasjon, har tilgjengelige kan det være utfordrende å dekke alle behov, samtidig som man skal bevare idrettens egenart og beholde flest mulig utøvere (Czarniawska, 2017; Knoke & Prensky, 1984; Bergsgard 2016). Det er derfor mulig å anta at ikke alle mål som settes, enten av forbund, regjering eller innad i klubben er mulige å gjennomføre i like stor grad hos alle (Nichols et.al., 2012; Skille, 2011). For å lage et bedre tilpasset tilbud kan det derfor være hensiktsmessig å utvikle aktiviteter i samarbeid med klubbmedlemmene, framfor at utviklingen kun retter seg etter nasjonale planer, som kan være mindre tilpasset til den spesifikke klubbens situasjon (Watt, 2003). Klubbens holdninger til samarbeid rundt frafall med andre klubber bekrefter denne antagelsen ved at den nedprioriteres og det heller stoles på egne løsninger. Samtidig er det viktig å huske på at endringer i aktivitetstilbudet er avhengig av støtte fra omgivelsene (King et.al., 2010), og det er sannsynlig at prosessen må skje over lengre tid, noe som kan sees i «oppstartsproblemene» med det alternative tilbudet i Klassisk IL. Dette er særlig aktuelt da klubbene har begrensede ressurser, både økonomiske og i form av arbeidskraft og mange av oppgavene skal utføres av frivillige som har begrenset med tid (Czarniawska, 2017; Knoke & Prensky, 1984). Studiens funn ga derimot ingen entydige svar på om graden av profesjonalisering er med på å påvirke frafallet eller tiltakene som skapes, og det kan derfor antas det er mer avgjørende at klubbene jobber i tråd med egne behov og verdier for å skape legitimitet og utvikle relevante tilbud (King et.al., 2010; Watt, 2003).

7.3 Begrensninger og aktualitet

Det er flere metodiske valg ved denne studien som kan sies å ha hatt en påvirkning på resultatet. Studiens formål var å komme tett inn på klubbens hverdag, noe som har blitt oppnådd ved å gjennomføre kvalitative dybdeintervju som gjorde det mulig å tegne et

detaljert bilde av situasjonen (Patton, 1990). Samtidig sees det begrensninger ved gjennomføringen av intervjuene på grunn av lite erfaring fra forskerens side med gjennomføring av slike forskningsprosjekter, noe som kan ha medført at spørsmål ble stilt eller fulgt opp unøyaktig (Kvale & Brinkmann, 2015). Også selve utvalget kan ha hatt innflytelse på utfallet, ved at klubbene har tilknytning til større byer på Østlandet, og alle kan sees på som forholdsvis store. Med bakgrunn i klubbenes individualitet kan det antas at klubber fra andre regioner og med et annet medlemsprofil opplever frafall på en annen måte, og derfor gjennomfører andre tiltak (Watt, 2003).

Til tross for individuelle forskjeller hos klubbene samsvarer studiens funn rundt frafallsgrunner i stor grad med tidligere forskning, og det vil derfor være mulig at andre klubber kan kjenne seg igjen i noen av punktene. Studien burde også være viktig for skikretser eller forbundet, som oftest skal hjelpe klubbene med å implementere nasjonale tiltak. Studien vil kunne øke forståelsen for at alle klubber er unike og har forskjellige behov, og at generelle møter eller tiltak i mange tilfeller ikke vil være like relevante for alle. Samtidig kan studien gi et dypere innblikk i klubbenes hverdag for ovennevnte aktører.

7.4 Mulig videre forskning

For å øke kunnskapen om frafall i langrenn på klubbnivå vil det kunne være til nytte å gjennomføre en lignende studie i klubber i andre regioner, med landlig tilknytning og færre medlemmer, for å kunne gi svar på hvorvidt frafall påvirkes av klubbens beliggenhet og størrelse. Samtidig kan fremtidig forskning også legge større vekt på eventuelle forskjeller mellom jenter og gutter, som var lite omtalt i denne studien. Videre vil det kunne være interessant å belyse frafall i langrenn fra enten utøvernes eller foreldrenes syn. Dette vil for eksempel også være mulig å gjennomføre i de samme klubbene som har deltatt i denne studien, for å se om opplevelsene fra brukerne samsvarer med ledernes, noe som kan tenkes å ha innflytelse på utformingen av verdifulle tilbud og mulig tiltak for å begrense frafall. En mulig tilnærming kan også skje ved å undersøke utformingen av handlingsplaner og mulige begrunnelser hos NSF og NIF, og om disse aktørene har mulige løsningsforslag til klubber i ulike situasjoner. Det vil også kunne være interessant å sammenlikne om NSFs og NIFs forståelse av frafall stemmer overens med klubbenes.

Referanser

- Bakkehaug, W. (2016). 7 av 10 langrennsløpere slutter i tenårene: - for slitsomt for de fleste. *VG*. Hentet 3. september 2018 fra: <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/kk5dA/7-av-10-langrennsløpere-slutter-i-tenaarene-for-slitsomt-for-de-fleste>
- Bakken, A., Sletten, M.A. & Eriksen, I.M. (2018). Generasjon prestasjon? Ungdomsopplevelse av press og stress. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 2-2018, 46-76. Hentet 25.april 2019 fra: <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/3151/3083>
- Baron-Thiene, A. (2014). Das Dropout-Phänomen. Eine Untersuchung an Eliteschulen des Sportes. Doktorgradsavhandling ved Universität Leipzig. Hentet 3. mai 2018 fra: <http://ul.qucosa.de/api/qucosa%3A11640/attachment/ATT-0/>
- Bergsgard, N.A. (2016). Ungdomsidretten som løsning på samfunnsmessige utfordringer? I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.) *Ungdom og idrett*. (s. 70-90) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Czarniawska, B. (2017). Bruno Latour and Niklas Luhmann as organization theorists. *European Management Journal*, 35 (2), 145-150. Hentet 10.mai 2018 fra: <https://doi.org/10.1016/j.emj.2017.02.005>
- Dowling Næss, F. J. (1998). Tales Of Norwegian Physical Education Teachers: A Life History Analysis. Doktorgradsavhandling ved Norges Idrettshøgskole, Oslo.
- Eikeland, A. (2017). Statistikk. Hentet 26.mai 2019 fra: <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/oslo-idrettskrets/om-idrettskretsen/Statistikk/>
- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T., Styhre, A. & Woll, K. (2014). Organisasjonsteori. Oslo: Cappelen Damm

- Everett, E.L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven, Hvordan begynne – og fullføre*. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlag
- Gould, D. (2009). The Professionalization of Youth Sports – It's Time to Act. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 19(2), 81-82. Hentet 3.mai 2018 fra: <https://oce.ovid.com/article/00042752-200903000-00001/HTML>
- Hjelseth, A. (2016). Frafall i ungdomsidretten – et overvurdert problem? I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.) *Ungdom og idrett*. (s.232-244) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- King, B.G., Felin, T. & Whetten D.A. (2010). Finding the organization in organizational theory. *Organization Science*, 21(1), 290-305 Hentet 4.mai 2018 fra: <https://pubsonline.informs.org/doi/pdf/10.1287/orsc.1090.0443>
- Knoke, D. & Prenskey, D. (1984). What relevance do organization theories have for voluntary associations? *Social Science Quarterly*, 65(1), 3-20
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lesjø, J.H. (2014). Gunnar Breivik: Jakten på et bedre liv. Fysisk aktivitet i den norske befolkningen 1985-2011. *Idunn*, 3-2014 (55). Hentet 8.mai 2019 fra: https://www.idunn.no/tfs/2014/03/gunnar_breivik_jakten_paa_et_bedre_liv_fysisk_aktivitet_i
- Lorentzen, H. & Helland, H. (2013). Profesjonene og det sivile samfunn: Idrettsfeltet som eksempel. I: A. Molander & J.-C. Smeby (Red.): *Profesjonsstudier II*. (s. 144-161). Oslo: Universitetsforlaget
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching* (2.utg.). London: Sage.
- Meld.St.26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen*. Oslo: Kulturdepartementet. Hentet 3.september 2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/sec1>

Meyer, J. & Bromley, P. (2013). The worldwide expansion of “organization”. *Sociological Theory*, 31 (4), 366–389. Hentet 3. mai 2018 fra:
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0735275113513264>

Miller, J. & Glassner, B. (2004). The «Inside» and the «Outside». Finding Realities in interviews. I: D. Silvermann (Ed.) *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. (s. 51-66). Hentet 8.mai 2018 fra:
https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=9FALDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Qualitative+rese+arch.+Theory,+Method+and+practice+Silvermann&ots=9n9Coz2s6F&sig=oHyOOZScT0QX9HTMuidkZQ5AOM4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Nichols, G., Padmore, J., Taylor, P. & Barrett, D. (2012). The relationship between types of sports club and English government policy to grow participation. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 4-2012. 187-200. Hentet 8.mai 2019 fra: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19406940.2012.662693>

NIF (2015) *Idrettspolitisk dokument 2015-2019*. Hentet 26.april 2019 fra:
https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/om-nif/idrettspolitisk-dokument-2015-2019/57_15_nif_idrettspolitisk-dokument-2015-2019_lr_0909.pdf

NSF (2017). *Skiforbundet tar grep*. Hentet 2.september 2018 fra:
<https://www.skiforbundet.no/norges-skiforbund/moter-og-samlinger/skitinget-2016/nyheter/2016/5/skiforbundet-tar-grep/>

NSF (2016) *Skipolitisk dokument*. Hentet 16.mai 2019 fra:
<https://www.skiforbundet.no/globalassets/01-felles---blokker/skitinget/sakspapirer-skitinget-2016/spd.pdf>

NSF (u.å.). *Skiforbundets utviklingsmodell*. Hentet 2.september 2018 fra:
<https://www.skiforbundet.no/fagportal/skiforbundets-utviklingsmodell/>

- Ommundsen, Y. (2011). Spesialisere tidlig og plukke talenter – er det så lurt? I: D.V. Hanstad (Red.). *Norsk Idrett – Indre spenning og ytre press.* (s. 53-68). Oslo: Akilles
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods.* (2.utg.). Newbury Park: Sage
- Schwandt, T.A. (2000) Three Epistemological Stances For Qualitative Inquiry. Interpretivism, Hermeneutics, and Social Constructionism. I: N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.) *The Sage Handbook Of Qualitative Research* (2.utg.). S. 189-214. London: Sage
- Seippel, Ø. (2016). Sprek, vakker og kjedelig? Trening og mening bland ungdom: 1985-2013. I Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.) *Ungdom og idrett.* (s.93-112). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Seippel, Ø. (2010). Professionels and volunteers: on the future of a scandinavian sport model. *Sport in Society, 13-2010*, 199-211. Hentet 14.mai 2019 fra: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17430430903522921>
- Seippel, Ø. (2003). *Norske Idrettslag 2002, Kunnskap ledelse og styring.* Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Seippel, Ø., Sisjord, M.K. & Strandbu, Å. (2016). Innledning. I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.) *Ungdom og idrett.* (s.13-30) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Sisjord, M.K. & Sørensen, M. (2016) Skigymnaselever – forventninger, erfaringer og utbytte. I: Ø. Seippel, M.K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.) *Ungdom og idrett.* (s.315-334). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Sisjord, M.K. (1993). *Idrett og ungdomskultur – Bø-ungdom i tall og tale.* Doktorgradsavhandling ved Norges Idrettshøgskole, Oslo.

- Skille, E.A. (2011). Norges Idrettsforbund – en ungdomsorganisasjon? I: D.V. Hanstad (Red.). *Norsk Idrett – Indre spenning og ytre press*. (s.69-86). Oslo: Akilles
- Skirstad, B. (2011). Barneidrett som politikk og praksis. I: D.V. Hanstad (Red.). *Norsk Idrett – Indre spenning og ytre press*. (s.33-52). Oslo: Akilles
- Slack, T. & Parent, M. M. (2006). *Understanding Sport Organizations* (2.utg.) Champaign: Human Kinetics
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (4.utg.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Thiel, A. & Mayer, J. (2008). Characteristics of Voluntary Sports Clubs Management: a Sociological Perspective. *European Sport Management Quaterly*, 9 (1), 81-98. Hentet 3.mai fra: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/16184740802461744?needAccess=true>
- Watt, D.C. (2003). *Sports Management And Administration* (2.utg.). Oxon: Routledge.

Tabelloversikt

Tabell 5.1: Oversikt over deltakerne og dens roller i klubben.....48

Tabell 5.2: Oversikt over klubbene.....49

Forkortelser

NIF	Norges Idrettsforbund og det olympiske og paralympiske komité.
NSD	Norsk senter for forskningsdata
NSF	Norges Skiforbund
Meld. St.	Stortingsmelding

Vedlegg

Vedlegg 1	Godkjenning av søknaden til NSD
Vedlegg 2	Prosjektinformasjon og samtykkeskjema administrativ leder
Vedlegg 3	Prosjektinformasjon og samtykkeskjema sportslig leder
Vedlegg 4	Intervjuguide administrativ leder
Vedlegg 5	Intervjuguide sportslig leder

Vedlegg 1

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Frafall i langrenn - et klubbperspektiv

Referansenummer

731981

Registrert

17.09.2018 av Elisabeth Uhlig-Nordølum - elisabethu@student.nih.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges idrettshøgskole / Seksjon for kultur og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Fiona Jane Dowling, f.j.dowling@nih.no, tlf: 23262416

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Elisabeth Uhlig-Nordølum, elisabeth.u.nordolum@gmail.com, tlf: 47177194

Prosjektperiode

01.09.2018 - 31.12.2019

Status

02.11.2018 - Vurdert

Vurdering (1)

02.11.2018 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 02.11.2018, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2019.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i data-materialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp behandlingen ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Frafall i langrenn – et klubbperspektiv”?

Dette er en forespørsel til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge hvordan ledere i langrennklubber oppfatter og jobber med frafall blant ungdom, samt å se på mulige tiltak for å forhindre frafall. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette forskningsprosjektet, et masterprosjekt ved Norges Idrettshøgskole, skal bidra til å kartlegge hvordan ulike ledere i langrennklubber på Østlandet forstår og oppfatter frafallet blant ungdom (13-19 år). Studien skal undersøke både sportslig og administrativ ledelse i klubber og se på mulige tiltak som skal motvirke frafall på klubbnivå.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet gjennomføres ved Norges Idrettshøgskole, Seksjon for kultur og samfunn.

Prosjektansvarlige:

Elisabeth Uhlig-Nordølum, Masterstudent, Norges Idrettshøgskole

Fiona Dowling, Professor, Norges Idrettshøgskole

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forskningsprosjektets utvalg vil bestå av ledere i ulike klubber med langrennsgrupper på Østlandet. Som ledere i denne studien inngår både administrative ledere i klubben (daglig leder eller andre administrativ ansvarlige) og sportslige ledere (sportslig leder/hovedtrener i klubben, hovedtrener for de aktuelle årsklassene). Du som er daglig leder eller har administrative verv i klubben din, får derfor forespørsel om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du deltar i studien, blir du bedt om å gjennomføre et intervju på ca. 1-1,5 timer. Spørsmålene som stilles skal belyse dine opplevelser og forståelse rundt frafall blant ungdom i klubben din og hvordan dette berører det administrative arbeidet ditt i klubben, samt hvordan klubben eventuelt tar hensyn til frafall ved planlegging av for eksempel klubbens aktiviteter eller ved budsjettfordeling. Samtidig vil du bli spurt om mulige tiltak du eller din klubb har gjennomført eller kunne tenke seg å gjennomføre for å motvirke frafall, samt om og hvordan du eller klubben din allerede har tatt tak i problemet. Det vil bli gjort et lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Vi gjør oppmerksom på at det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten at du trenger å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velge å trekke deg. Hvis du velger å trekke deg er det fremdeles mulig at andre sportslige eller administrative ledere i klubben din deltar i prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det er kun student og veileder som vil ha tilgang på data fra intervjuet eller personopplysninger.*
- *Data samles inn og bearbeides kun av studenten som gjennomfører prosjektet.*
- *Vi samler inn og lagrer følgende informasjon om deg: navn, klubb, ansettelsesforhold/- ansvarsforhold i klubben, e-post adresse*
- *Navnet ditt vil i studien bli erstattet med et pseudonym, det samme gjelder klubbens navn. Det eneste som publiseres er hvilken rolle du har i klubben (f.eks. daglig leder, trener, oppmann osv.).*
- *Identifiseringsnøkkel for personopplysningene oppbevares utilgjengelig for tredje og ikke sammen med innsamlet data.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes desember 2019. Etter prosjektets slutt vil all lagret data om deg (identifiseringsnøkkel og båndopptakene fra intervjuet) bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg
- få slettet personopplysninger om deg
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges Idrettshøgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges Idrettshøgskole ved:
 - Elisabeth Uhlig-Nordølum (masterstudent) – elisabeth.u.nordolum@gmail.com
 - Fiona Jane Dowling (veileder) - f.j.dowling@nih.no
- Vårt personvernombud: Karine Justad ved Norges Idrettshøgskole - karine.justad@nih.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

sign

Fiona Dowling

Elisabeth Uhlig-Nordølum

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet « *Frafall i langrenn – et klubbperspektiv* » og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg bekrefter å ha blitt informert om at jeg til enhver tid kan trekke meg fra studien eller få slettet mine opplysninger. Samtidig har jeg til enhver tid innsyn i data som lagres om meg. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- at mine personopplysninger lagres og behandles frem til prosjektslutt, ca. desember 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Frafall i langrenn – et klubbperspektiv”?

Dette er en forespørsel til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge hvordan ledere i langrennklubber oppfatter og jobber med frafall blant ungdom, samt å se på mulige tiltak for å forhindre frafall. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette forskningsprosjektet, et masterprosjekt ved Norges Idrettshøgskole, skal bidra til å kartlegge hvordan ulike ledere i langrennklubber på Østlandet forstår og oppfatter frafallet blant ungdom (13-19 år). Studien skal undersøke både sportslig og administrativ ledelse i klubber og se på mulige tiltak som skal motvirke frafall på klubbnivå.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet gjennomføres ved Norges Idrettshøgskole, Seksjon for kultur og samfunn.

Prosjektansvarlige:

Elisabeth Uhlig-Nordølum, Masterstudent, Norges Idrettshøgskole

Fiona Dowling, Professor, Norges Idrettshøgskole

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forskningsprosjektets utvalg vil bestå av ledere i ulike klubber med langrennsgrupper på Østlandet. Som ledere i denne studien inngår både administrative ledere i klubben (daglig leder eller andre administrativ ansvarlige) og sportslige ledere (sportslig leder/hovedtrener i klubben, hovedtrener for de aktuelle årsklassene). Du som er hovedtrener i klubben eller hovedtrener/trener i de aktuelle årskullene, får derfor forespørsel om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du deltar i studien, blir du bedt om å gjennomføre et intervju på ca. 1-1,5 timer. Spørsmålene som stilles skal belyse dine opplevelser og din forståelse rundt frafall blant ungdom i klubben din og hvordan dette berører det daglige treningsarbeidet ditt i klubben og hvordan du eventuelt tar hensyn til frafall ved sesongplanleggingen. Samtidig vil du bli spurt om mulige tiltak du eller din klubb har gjennomført eller kunne tenke seg å gjennomføre for å motvirke frafall, samt om og hvordan du eller klubben din allerede har tatt tak i problemet. Det vil bli gjort et lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Vi gjør oppmerksom på at det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten at du trenger å oppgi noe grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velge å trekke deg. Hvis du velger å trekke deg er det fremdeles mulig at andre sportslige eller administrative ledere i klubben din deltar i prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det er kun student og veileder som vil ha tilgang på data fra intervjuet eller personopplysninger.*
- *Data samles inn og bearbeides kun av studenten som gjennomfører prosjektet.*
- *Vi samler inn og lagrer følgende informasjon om deg: navn, klubb, ansettelsesforhold/ansvarsforhold i klubben, e-post adresse*
- *Navnet ditt vil i studien bli erstattet med et pseudonym, det samme gjelder klubbens navn. Det eneste som publiseres er hvilken rolle du har i klubben (f.eks. daglig leder, trener, oppmann osv.).*
- *Identifiseringsnøkkel for personopplysningene oppbevares utilgjengelig for tredje og ikke sammen med innsamlet data.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes desember 2019. Etter prosjektets slutt vil all lagret data om deg (identifiseringsnøkkel og båndopptakene fra intervjuet) bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg
- få slettet personopplysninger om deg
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges Idrettshøgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges Idrettshøgskole ved:
 - Elisabeth Uhlig-Nordølum (masterstudent) – elisabeth.u.nordolum@gmail.com
 - Fiona Jane Dowling (veileder) - f.j.dowling@nih.no
- Vårt personvernombud: Karine Justad ved Norges Idrettshøgskole - karine.justad@nih.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
sign

Fiona Dowling

Elisabeth Uhlig-Nordølum

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet « *Frafall i langrenn – et klubbperspektiv* » og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg bekrefter å ha blitt informert om at jeg til enhver tid kan trekke meg fra studien eller få slettet mine opplysninger. Samtidig har jeg til enhver tid innsyn i data som lagres om meg. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- at mine personopplysninger lagres og behandles frem til prosjektslutt, ca. desember 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4

Intervjuguide 1 – administrativ leder

Før selve intervjuet:

- henviser til samtykke skjema → frivillig, konfidensielt, anonymt
- jeg har taushetsplikt → derfor kommer ikke intervjuet til å berøre andre arbeidsforhold mellom meg og andre
- intervjuet tas opp på bånd
- snakk om 3.personer

1) Bakgrunn til lederen

- stillingen/rolle som administrativ ansatt/leder, daglig leder, oppmann

- hvordan har du fått denne stillingen, hva var motivasjonen for å jobbe med idrett på denne måten?
- har du (personlige) verdier/mål som du synes er viktig for din jobb → hva var grunnen til at du valgte å jobbe innenfor ski/langrenn?
- ansatt eller frivillig
- utdanning (høyskole, forbundet, annet) – begrunnelse?
 - utdanningen mtp. på ønsket å jobbe innenfor idretten?
 - inkludert økonomisk/eller «ikke idrettslig utdanning utdanning?
 - Var det et krav for å få jobben?
- hvor mange år ledererfaring innenfor idrett? – innenfor langrenn, eller også andre idretter?
- annen ledererfaring (næringslivet, frivillige org...)?
 - hva og hvor mange år?
- alltid vært tilknyttet samme klubb – hvor lenge i nåværende klubb?

- vært aktiv utøver/trener?

- innenfor langrenn?
- på hvilket nivå
- eventuelt hvorfor har du lagt opp?
- har din sportslig erfaring hatt noe å si for valg av adm. jobb
- har din sportslig erfaring hatt innflytelse på adm. jobb

- har du erfaring fra andre idretter som leder/trener/utøver?

- er erfaringene fra en annen idrett nyttig for langrennsverv
- liknende utfordringer, situasjoner, opplevelser?

2) Om klubben og observert/opplevd frafall

- hva er klubbens satsningsområde – klubbens ståsted?

- satsningsområde: talentutvikling – forhold til kretslag eller skigymnas
- har dere «krav» for årsklassene (være med på renn/samlinger/annet...?)
- NSF har motto: mange, gode, glade skiløpere – har klubben noe

- sammenheng mellom klubbens «satsningsområder» og klubbens daglige arbeid (aktivitet/medlemmer, budsjett, arrangement)
- hvem er medlemmene – barn, unge, familier, toppidrettsutøvere – en blanding? – fordelingen blant barn og ungdom/voksne
 - har dere nøyaktige tall på det medlemmene, aktive/passive
- **hvor stor engasjement av klubbens medlemmer er det på klubbarrangement**
 - har dere en regel om at man skal delta i dugnad?
 - frivillighet i klubben, tilhørighet i klubben
- **klubbens budsjett: inntekt fra medlemmene, midler via forbund/NIF, sponsorer?**
 - hvilken påvirkning har det på daglig drift?
 - betalte eller frivillige trenere - blanding? → hovedtrener vs. Foreldretrenere?
 - får utøvere støtte til renn
 - andre tiltak som kommer medlemmene til gode?
- **finnes det arrangement, samlinger o.l. i klubben som du tror er unik, bidrar til identitet og gjør at mange føler seg som en del**
 - arrangement for hele klubben?
- **tror du klubben din «er flink» til å ta vare på alle? (inkluderende, allsidig)**
 - hvordan tror du klubben din klarer å ivareta dette?

3) Personlig syn på frafall og hvorvidt det er tilstede i langrenn/klubben din?

- **hva legger du i begrepet frafall i langrenn?**
 - når du tenker på «fracfall» - hva slags assosiasjoner får du?
 - ser du på frafall som noe negativ/positiv/naturlig del av idretten?
- **synes du er på sin plass at det snakkes så mye om frafall i langrenn for tiden?**
 - har du selv opplevd frafall som utøver eller admin. leder i klubben din?
- **hvor tror du frafallet er størst (årskull, jenter/gutter)**
 - har dere tall på frafall eller er det mer en følelse?
- **hva tror du personlig er årsaken til frafall generelt (økonomi, profesjonalis.)**
 - tror du det er de samme grunnene i klubben din?
- **generelt: er frafall noe som er diskutert i ditt (klubb-) miljø**
 - hvis ja: - er det et viktig tema i klubben, som snakkes mye om?
 - hvem er det du snakker med om det (andre admin ansatte, klubbledelse (styret), trenere, utøvere, foreldre...) eventuelt i hvilke sammenheng
 - hvem tar initiativ til å snakke om frafall (kommer opp naturlig, legges opp til diskusjon på utdanning/i klubben, trenere ...)
 - hvis nei: - hvorfor ikke, er det noe som ikke oppleves som aktuelt?

- **hvis du snakker om frafall med andre (administrative) ledere/trenere i klubben:**
 - i hvilken sammen tas det opp (planleggingsmøter, trenersamtale, sesongevaluering)
 - er du en som tar initiativ til å snakke med andre om det/ta det opp i klubben hvis du ser at det er et tema det burde snakkes om? (styre, oppmenn, andre avdelinger i klubben?)

- **hvilken holdning tror du andre i klubben har til frafall**
 - er dere stort sett enige om at det er/er ikke et problem
 - enig om grunnene?

4) Hvem gjør hva?

- **hvem synes du har ansvaret i klubben til å ta opp temaet**

- **hvem bør ta initiativet til å sette i gang tiltak som skal hindre frafall?**
 - hva legger du til grunn for å velge på denne måten (ansvarsområder, myndighet, legitimitet)?
 - bør impulsen kommer utenifra (krets/forbund) i tillegg (forslag?)
 - synes du som administrativ leder har nok innsikt i treningshverdagen/medlemmene for å forstå situasjonen → er du avhengig av dialog med hovedtrener/trenere/oppmenn
 - fungerer det?

- **synes du styret i klubben har nok innsikt i treningshverdagen/medlemmene for å forstå situasjonen?**

- er det i dine øyne kun klubbens politisk ledelse (ved styret) som skal ha ansvar for løsninger og myndighet til å gjøre noe med det
- hvem andre burde komme med forslag og hvorfor (krets/forbund)

5) Hva gjøres ?

- **har klubben hatt noen tiltak/mulige løsninger? → hvorfor/hvorfor ikke?**
 - hvem har hatt ideen
 - initiativ fra en aldersgruppe/trenere?
 - hva går tiltakene ut på?
 - for en spesifikk aldersgruppe?
 - har de blitt gjennomført?

- hvem har hatt ansvar for prosessen (oppstart, gjennomføringen ...)
- har det vært en klar rollefordeling
- hva var din oppgave?

- **har klubben i ettertid evaluert tiltakene?**

- **hvordan synes du prosessen rundt etablering gikk**

- **hvilke (andre/mulige) tiltak ser du personlig på som nyttige?**

- **kjenner du til tiltak andre klubber/forbund har foreslått/gjennomført?**

- har du/klubben en aktiv erfaringsutveksling med andre klubber?

6) Nytteeffekt

- har eventuelle tiltak i klubben gitt det ønskede resultatet?

- hvilket resultat kom klubben/du fram til – var det vellykket?
- hva tror du personlig var grunnen(e) til resultatet (både positiv og negativ)
- er tiltaket fortsatt «aktivt»

- har holdninger/situasjonen i klubben forandret seg?

- har det vært merkbart nedgang i frafallet?
- føler du at det er enda større fokus på bredde og klubbmiljø?

- hvilket tiltak tror du personlig kan ha effekt?

- både ting som er diskutert i klubben, eller som du selv kan se på som mulige, men som ikke har blitt gjennomført enda...

- er frafall noe som kan motvirkes med enkle tiltak på klubbnivå, eller må mer til?

- er det feil ende å starte i? – burde idretten forandre seg
- eller er det viktigere å lytte enda mer til klubbene over hva som er tilstanden?
- ovenfra-ned eller nedenfra-opp prosess?

- er det i det hele tatt mulig/riktig å begrense frafall?

- frafall som en naturlig del av idretten
- Utfordring: burde heller idrettstilbudet tilpasses etterspørselen?
- eller skal vi prøve å gjøre idretten vår enda mer attraktiv for flere?

Er det noe du ønsker å tilføye?

Vedlegg 5

Intervjuguide 2 – sportslig leder

Før selve intervjuet:

- henvis til samtykke skjema → frivillig, konfidensielt, anonymt
- jeg har taushetsplikt → derfor kommer ikke intervjuet til å berøre andre arbeidsforhold mellom meg og andre
- intervjuet tas opp på bånd
- NSD 3. pers

1) Bakgrunn til lederen

- stillingen som trener/sportslig leder

- hva var motivasjonen din for å jobbe som trener/sportslig leder i klubben?
→ hva er grunnene til at det ble akkurat langrenn?
- utdanning (gjennom høyskole, forbundet, annet) – trenerutdanning, hvis ja på hvilket nivå (Treningsleder/Trener I/II/III/Topptrener)
- hvor mange år trenererfaring – langrenn/andre idretter?
- er trenerjobben/sportslig leder noe du ville valgt som yrke framover - ambisjoner?
- hvilke årskull er du trener for – har du vært for andre før?
- alltid vært i samme klubb – hvor lenge i nåværende klubb?

- vært aktiv utøver?

- eller satser fortsatt?
- på hvilket nivå
- eventuelt hvorfor har du lagt opp – i hvilken alder?
- har du erfaring fra andre idretter som utøver?

2) Observert/Opplevd frafall i langrenn og i klubben og om klubben

- hva legger du i begrepet *fracfall* innenfor langrenn?

- når du tenker på «fracfall» - hvilke assosiasjoner, hva er frafall for deg?
→ ser du på frafall som noe negativ/positiv/naturlig del av idretten?
- synes du det er på sin plass at det snakkes så mye om frafall i langrenn for tiden?

- synes du personlig frafall er tilstede i langrenn generelt (subjektiv opplevelse, ikke det som sies i miljøet/media)

- hva tror du er årsaken til frafall i langrenn i Norge (økonomi, profesjonalisering, «seriøsitet» på renn...)
- opplever du at det er et landsdekkende problem eller kun i byene/på landet (forskjeller til hjemmeklubb??)
- Hvor opplever du frafall (i klubben/gruppa din/di, i møte

med andre trenere, skirenn..

Er det noe du tenker på i din trenerhverdag?

- hvordan opplever tilstanden i din egen klubb?

- er frafall også tilstede i klubben din?
- har du selv opplevd frafall som utøver eller trener (venner/selv/en av dine utøvere)?
- hvor tror du frafallet er størst (årskull, jenter/gutter)
- tror du årsakene i klubben din er de samme som på landsbasis (økonomi, profesjonalisering...)?
- din gruppe: Hvordan er det sosiale miljøet i gruppa di?
→ mellom årskullene → frafall fra år til år, hvem, kull?

- generelt: er frafall noe som er diskutert i ditt (klubb-) miljø

- hvis ja: - er det et viktig tema, som snakkes mye om?
- hvem er det du snakker med om det (andre trenere, klubbledelse, utøvere, foreldre...) eventuelt i hvilke sammenheng
- hvem tar initiativ til å snakke om frafall (kommer opp naturlig, legges opp til diskusjon på utdanning/i klubben ...
- hvis nei: - hvorfor ikke, er det noe som ikke oppleves som aktuelt?
- tror du det finnes mindre frafall i din klubb enn i andre?
- i så fall hvorfor

- hvilken holdning tror du andre i klubben har til frafall

- hvis du snakker om frafall med andre (administrative) ledere/trenere i klubben:

- i hvilken sammen tas det opp (trenersamtale, sesongevaluering, møter)
- er du en som tar initiativ til å snakke med andre om det/ta det opp i klubben hvis du ser at det er et tema det burde snakkes om?

- generelt om klubben din:

- hvor godt har du kjennskap til klubbens sportslige planer?
→ hva mener du er klubbens hovedsatsningsområder – topp/bredde/lik
→ er du enig i prioriteringen?
→ har du kjennskap til økonomiske forhold i klubben?
Investeres det i medlemmene/trenere
- NSF f.eks. har en motto: mange, gode, glade skiløpere – har klubben din noe slikt?
- opplever du medlemmene/foreldrene i klubben din som engasjerte i treningshverdagen/klubbens aktiviteter?
- synes du det er det lett å få medlemmene/foreldre med på dugnad i klubben

- synes du klubben «er flink» til å ta vare på alle
→ hvordan ivaretar klubben alle

3) Tiltak mot frafall - Hvem gjør hva?

- **hvem synes du har ansvaret i klubben til å ta opp temaet og ta initiativet til å sette i gang tiltak som skal hindre frafall?**

- hvorfor velger du på denne måten (ansvarsområder, myndighet, legitimitet)?

- **synes du administrasjonen i klubben har nok innsikt i treningshverdagen/medlemmene for å forstå situasjonen?**

- har de en god nok dialog med deg?

- **er det i dine øyne kun klubben som skal ha ansvar for løsninger som på en måte vil kunne være aktuelle for flere (skal klubben selv stå for tiltak)**

- hvem andre burde komme med forslag og hvorfor

- impulser utenfra (andre klubber/krets/forbund)

4) Hva gjøres?

- **har klubben hatt noen tiltak/mulige løsninger?**

- hvorfor/hvorfor ikke?

- har de blitt gjennomført?

- hvem har tatt ansvar for prosessen (oppstart, gjennomføring,...)

- har det vært en klar rollefordeling

- hva var din oppgave

- har klubben i ettertid evaluert tiltakene

- **hvordan synes du prosessen rundt etablering gikk**

- **hvilke (andre/mulige) tiltak ser du på som nyttige?**

- **kjenner du til tiltak andre klubber/forbund har foreslått/gjennomført?**

- har du/klubben din en aktiv erfaringsutveksling med andre klubber (snakker du på skirenn med andre trenere)

5) Nytteeffekt

- **har eventuelle tiltak i klubben gitt det ønskede resultatet?**

- hvilket resultat kom klubben/du fram til – var det vellykket?

- hva tror du personlig var grunnen(e) til resultatet (både positiv og negativ)

- er tiltaket fortsatt «aktiv»

- **har holdninger/situasjonen i klubben forandret seg?**

- har det vært merkbar nedgang i frafallet?

- føler du at det er enda større fokus på bredde/klubbmiljø

- **hvilket tiltak tror du personlig kan ha effekt?**

- både ting som er diskutert i klubben, eller som du selv kan se på som mulige, men som ikke har blitt gjennomført enda

- er frafall noe som kan motvirkes med enkle tiltak på klubbnivå, eller må mer til?

- er det feil ende å starte i? – burde idretten forandre seg?
- er det viktig å lutte enda mer til klubbene om hva som er tilstanden?
- ovenfra-ned eller nedenfra-opp prosess

- er det i det hele tatt mulig/riktig å begrense frafall?

- frafall som en naturlig del av idretten
- utfordring: burde heller idrettstilbudet tilpasses etterspørselen
- eller skal vi prøve å gjøre idretten enda mer attraktiv for flere, slik den er i dag

Er det noe du ønsker å tilføye?